

Na Taroha Goro 'Onaai Usua Ana St. Matiu

Gere Mamaani 'Iniai Bukani

'A 'ua? Tara'i 'oha 'o arungana do'ia God 'a agoheta'i hadahada tarai'o? 'A he'ua i 'iraraa amuai taha na 'ia God 'a rabasia do'oi haua 'anai ha'a-wa'ewa'ea?

Naasi ta'i mareho na 'iraaui saeni Jiu na'i madoraana Jisas rau 'adoma'inia do'a to'iraaui. Na'i 'ohasi, 'e hai 'arangi harisi murinai hadahada ana God tanaraau beiai rarabea Malakae. Rau to'oraai Usu-usu Maea ana God beiraaui, ma 'e ta'i mareho nagu taritari'a 'inia, rau ai'a raba araisuria. Tabu'a na 'ia God naagu ai'a hadahada tarairaaui'a 'inia.

Na'i madoraasi, ni gaumani na'i Rom 'a marungiraui Jiu mana ano na 'ia God na duruduru tanaraau 'inia. Rau 'adoma'inia do 'iia 'ai ha'ataaria mai ta mwaeraha hehei'oi 'anai ha'hura'ahiraau baaniai heimarungi 'anai gaumani anai Rom.

Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a boi na'i marewana 'a ha'a-arotaha'i taha na 'iraaui rarabea ra 'unu'i 'abaiai Ha'atahi. Ma'ata rei'uaa na o'asi, 'a rago i saeni Jiu narau ai'a hinihinia do 'iia naasi nai ha'atahiraau. Rau ai'a raba hinihini'i ma'ua araisuri'i taha na 'ia Jisas na maani'i tanaraau.

Tara'i 'oha 'ia God 'a mamarota'i hadahada tanagia na'i 'oha na 'iia 'a bwane 'unu'i tanagiai taha 'anai haa'i ma mamasigaau do gai araisuria. Naasi na'i 'oha na 'oi 'oha'iniai Taroha Goro ana

St. Matiu, 'oi rongorongō 'iniaia taha na 'ia God nai 'unua tana'o.

*Mamaani 'Iniaia Burungana Jisas Kraest
(Luk 3:23-38)*

¹ Naani mamaani 'iniaia burungana Jisas Kraest na huta mai baaniai burungana Deved mea Ebrahim.

² 'Ia Ebrahim naasi amana Aisak,
'ia Aisak amana Jekop,

'ia Jekop amana Jiuda miraaui do'orana'i,

³ 'ia Jiuda amana Peres mia Sira (inadarua 'ia Tama).

'Ia Peres amana Hesron,

'ia Hesron amana Ram,

⁴ 'ia Ram amana Aminadab,

'ia Aminadab amana Nason,

'ia Nason amana Salmon,

⁵ 'ia Salmon amana Boas ('ia Rehab naasi inana).

'Ia Boas amana Obed (inana 'ia Rut),

'ia Obed amana Jesi,

⁶ 'ia Jesi amana Mwaeraha Deved.

'Ia Deved amana Solomon (inana 'ia Batsiba, nararu ha'iwai ga'u a Uraea).

⁷ 'Ia Solomon amana Rehobom,

'ia Rehobom amana Abaeja,

'ia Abaeja amana 'Asa,

⁸ 'ia 'Asa amana Jehosofat,

'ia Jehosofat amana Joram,

'ia Joram amana Usaea,

⁹ 'ia Usaea amana Jotam,

'ia Jotam amana Ehas,

'ia Ehas amana Hesikaea,

10 'ia Hesikaea amana Manase,
 'ia Manase amana Amon,
 'ia Amon amana Josaea,

11 'ia Josaea amana Jekonaea miraau
 do'orana'i. Rau huta gaarangiai madoraa
 ra wairaau Israel 'ari na'i Babilon 'anai ha'i
 slev 'iniraa.

12 Na'i murinai wairaau ada i Israel 'ari Babilon
 'ia Jekonaea amana Saltiel,
 'ia Saltiel amana Serababel,

13 'ia Serababel amana Abiud,
 'ia Abiud amana Elaeakim,
 'ia Elaeakim amana Aso,

14 'ia Aso amana Sadok,
 'ia Sadok amana Akim,
 'ia Akim amana Eliud,

15 'ia Eliud amana Eleasa,
 'ia Eleasa amana Matan,
 'ia Matan amana Jekop,

16 'ia Jekop amana Josep, mwane ana Meri. 'Ia
 Meri inana Jisas nara 'unua 'iniaia Ha'atahi.

17 'E ta'i tangahuru mana hai ugui inoni
 tahamora beia Ebrahim tari beia Deved, ma'e
 ta'i tangahuru mana hai ro'u tahamora beia
 Deved tari madoraa ra wairaau Israel 'ari Ba-
 bilon. Mana tahamora na'i 'ohasi tari 'oha na
 huta i Ha'atahi 'e ta'i tangahuru mana hai ugui
 inoni ro'u.

Huta Ana Mai a Jisas Kraest
(Luk 2:1-7)

18 Naani mamaani 'iniaia huta ana mai a Jisas
 Kraest. 'Ia Meri inana Jisas, ra durua tanaa i
 mwane na atana 'ia Josep. Na'i na'o ma rarugu

ha'iwai, ra sadoia do'a to'ora 'iniaia mena anai Hi'ona Maea. ¹⁹ 'Ia Josep nara duruduru tanaa 'anai waina Meri, 'e sae odo-odo. 'A 'adoma'inia do'ai horosiai duruduru ana ma ai'a raba haua beiai rongo raha, 'inia 'a ai'a raba ha'animaia Meri na'i maadaui noni.

²⁰ Na'i 'oha na wai'ado'ado mau suriai mahosi, 'e enjel ana God 'a ha'ata'i tanaa na'i mauru'aa. 'A o'ani 'inia, “Josep baaniai burungana Deved, 'oi abui ha'ata'ai 'adoma'imu 'anai waina Meri. 'Inia ni rurua na haua 'iniaia gare, 'a to'o 'iniaia mena anai Hi'ona Maea. ²¹ Mana'i 'oha nai huta mai garesi, 'oi ha'a-atana 'inia Jisas,* 'inia 'iia 'ai ruhasiraau sae ana'i baani'i ora-ora'a adaa'i.”

²² Naasi duruduru ana God 'a to'o ha'a-momori'a 'onaai taha na ha'ateenga'inia Araha God na'i ngoonai rarabea o'ani, ²³ “E gere urao na ai'a mauru goni mau beia ta mwane nai rurua, ma'ai ha'ahutaa ta gare mwane marai 'unua 'inia Imanuel. Ni 'ado'ado 'anai ata naasi, 'ia God 'a awa beigia.”†

²⁴ 'Oha 'ia Josep 'a rarai baaniai mauru, 'a haua 'onaai 'unua anai enjel ana Araha God. 'A waina Meri, ²⁵ ma'ata 'a ai'a mauru goni beia tari 'oha na ha'ahutaa i gare mwane ana. Mia Josep 'a ha'a-atana 'inia Jisas.

2

'Iraau Sae Madoma Baaniai Dora

Na Ara'a Iei Sina

* **1:21** Jisas: Ni 'ado'ado 'anai Jisas naasi “Ia God 'ai ruhasigia.”

† **1:23** 1:23 Aisaea 7:14; 8:8; 8:10

1 'Ia Jisas 'a huta na'i Betlehem, 'e 'omaa na'i Provensi Jiudea 'oha na mwaeraha Herod. Ai'a orema mau ma ra'i sae madoma ra boi baaniai dora na ara'aiei sina ra ada na'i Jerusalem
2 mara heisonga'i o'ani, "Na'i hei na hutaiei mwaeraha adaui Jiu? Meu re'iai hee'u na'i dora na ara'aiei sina na ha'ata'iniiai huta ana, mameu boi 'anai ha'arahesia."

3 Na'i 'oha 'ia Herod 'a rongoa o'asi, 'a ta'aa di'u i 'adoma'ina, beiraaui ro'u hakoi sae na'i Jerusalem. 4 Ma 'unu goniraaui mai Na'ohadaa'i Piriisi mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses maagu songa'iniraaui o'ani, "Na'i hei nai hutaiei Ha'atahi?"

5 Miraaui o'ani, "Na'i Betlehem na'i Provensi Jiudea. 'Inia naasi maho na 'ia God na 'unua na'i ngoonai Rarabea o'ani,

6 'Betlehem, 'o ororiu di'u na'i Jiudea, 'inia baani'o nai hura'a mai mwaeraha

nai marungiraaui noni agu'i, 'iraaui Israel.' ”*

7 Mia Herod 'a 'unuraaui girugiru moi sae madoma magu songa'iniraaui 'iniiai 'oha he'ua narau tahamora re'iai hee'u. 8 'A o'ani 'iniraaui maagu ha'a-taariraaui wou, "Moi 'ari Betlehem mamoi sibaniai garesi. 'Oha moi sadoia, moi aho'i mai 'ini 'anai ha'arangasia tanaau mawaigu 'ari ro'u wou 'anai ha'arahesia."

9 Marau 'ari, rau re'ia ro'u mau ta'i hee'u narau re'ia ga'u ani, 'a na'otaradaau. Agu papaku na'i ahoranai dora na awaiei gare. 10 Rau wa'ewa'e raha di'u 'oha rau re'iai hee'u. 11 Rau siri ruma marau re'iai gare beia inana 'ia Meri. Rau topira'i ruru marau ha'arahesia. Rau rahi'i hura'a i bane

* 2:6 2:6 Maeka 5:2

adaa'i marau banea tanaa i gol mana rua mareho si'ini goro nara 'unua 'inia franginsens mana myrrh. ¹² Na'i muri, 'ia God 'a ha'abasuraau na'i mauru do rai abu aho'i 'ari beia Herod. Miraau aho'i wou na'i 'omaa adaaui na'i tara he'ete'i.

Ta Josep Mia Meri Raru Hora

Beiai Gare 'Ari Ijip

¹³ Murinai aho'i adaaui sae madoma, 'e enjel ana Araha God 'a ha'amaranga tanaa Josep na'i mauru. 'A o'ani 'inia, "Josep, 'oi rarai ma'oi waiai gare mia inana mamoi hora 'ari Ijip, 'inia Herod 'ai sibaniai gare 'anai ha'amaesia. Moi awa 'isi tari 'oha wai 'unua tana'o do moi aho'i mai 'ini."

¹⁴ Mia Josep 'a rarai ma waiai gare mia inana na'i rodosi marau hano 'anai Ijip. ¹⁵ Rau awa 'isi tari 'oha na mae a Herod. Rau haua o'asi 'anai ha'ato'oa ha'a-momori taha na 'unua Araha God na'i ngoonai Rarabea o'ani, "Au 'unua hura'a i gare agua baaniai Ijip."†

Ra Ngahu Ha'amaesiraau

Mwani Garemwane

¹⁶ 'Oha 'ia Herod 'a sadoia do 'iraau sae madoma rau pwari'ia'a, 'a taesu'a di'u i ahuna, ma atenga'inia dorai ngahu ha'amaesi'i hako mwane garemwane na'i Betlehem, taraawa'a na'i rua harisi ma dio, mana garemwane suri'i ro'u i 'omaa gaarangiai Betlehem. 'Ia Herod 'a haua o'asi suria 'iraau sae madoma rau 'unua do 'e rua harisi na bwane hako murinai ha'ata'i na haa i hee'usi. ¹⁷ Na'i 'oha na haua o'asi a Herod, 'a to'o

† 2:15 2:15 Hosea 11:1

ha'a-momori'a i taha na 'unua Rarabea Jeremaea na o'ani,

¹⁸ “E angi uru-uru ra rongoa na'i 'omaai Ramaa. 'Ia Resel 'a angisiraau'i gare ana'i ma ai'a 'irisia dorai ha'a-aroahuna, 'inia 'iraau'i gare ana'i ra mae'a.”[†]

Ra Waia Aho'i a Jisas Baaniai Ijip

'Ari Nasaret

¹⁹ Murinai mae ana Herod, 'e enjel ana Araha God 'a ha'ata'i tanaa Josep na'i mauru na'i Ijip.

²⁰ 'A o'ani 'inia, “Oi rarai ma'oi waiai gare mia inana mamoi aho'i 'ari Israel. 'Inia 'iraau'i nei ra sibania 'ana'i ha'amaesia ra mae'a.”

²¹ Mia Josep 'a rarai ma waiai gare mia inana marau aho'i 'ari Israel. ²² Na'i 'oha na 'ia Josep 'a rongoa do 'ia Akeleas 'a mwaeraha orisia amana 'ia Herod na'i Provensi Jiudea, 'a mamaa'uta'i aho'i 'ari Jiudea. Mana nata maho na 'omesia ro'u na'i nata mauru, ra 'unua wetewete tanaa do'ai 'ari Provensi Galili. ²³ Naasi rau 'ari marau awa na'i Nasaret ma ha'a-momori'a i taha nara 'unua i Rarabea o'ani, “Rai 'unua 'inia ai Nasaret.”

3

Heitaroha'i Ana Jon Bwareomaea

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Muridi tara'i harisi ra hako, 'ia Jon Bwareomaea 'a taraawa'a taroha'inia hura'ai ha'atee ana God na'i dora mangasara na'i Provensi Jiudea.

² 'A o'ani, “Moi rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i, 'inia ni madoraa na 'ia God 'ai marungiraau'i noni

[†] **2:18** 2:18 Jeremaea 31:15

ana'i 'a gaarangi'a." ³ 'Ia Jon naasia mo'o na 'ia rarabea Aisaea 'a ha'ateenga'inia mau mai o'ani na'i 'oha bwani,

“E nei nai totoro hura'a na'i dora mangasara. 'Ai ha'atee o'ani,

‘Moi ha'aagau! 'Ia Araha 'a gaarangi boi'a. Moi ha'a-odoodoai tara tanaa.’”*

⁴ 'Ia Jon 'a awa 'onaai huunai rarabea. 'A ho'owa'a 'ini'i bwana ra tau'arodi 'ini'i wari-hui kamel, ma rorowa'a 'iniaai rorowa'a nara tau'arona 'iniaai uri-uri mwamwaa mana mahoin-gau ana'i naasi ngabo mana modi'o ni hasimou.

⁵ 'Iraau saenai Jerusalem, ma ra'i sae baaniai Provensi Jiudea mana 'omaa gaarangiai wai rahai Jodan rau boi beia Jon ⁶ 'anai ha'arangasi'i ora-ora'a adaa'i ma bwareomaeeraau na'i wai Jodan.

⁷ Na'i 'oha 'ia Jon 'a re'iraaui Farisei miraau Sadiusi rau boi beia 'anai bwareomaeeraau, 'a o'ani 'iniraau, “I'amou mwane mwaa ta'a'i! 'A 'ua? Mou 'adoma'inia doni bwareomaea moi nai 'a'auhi'amou 'anai bainihu baaniai ha'a-mama'ai na 'ia God 'ai ha'ataaria mai? ⁸ 'Onaa namou raba bwareomaea mamoi nugasi'i barongamoo'i nara ta'a'i, mamoi hau'i mareho goro nai ha'ata'inia domou rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i. ⁹ Mou gasigu 'adoma'inia do'ia God 'a bwa'i ha'a-mama'ai'amou do 'iniaai huta amooi mai 'onaai warowarona'i a Ebrahim. 'Inau wai 'unua tana'amou, 'ia God 'a matai ha'a-aho'ita'ini'i hau 'ini, marai ha'i warowarona'i a Ebrahim. ¹⁰ 'Ia God 'a ha'aagau'a 'anai ha'a-mama'airaau nei nara ai'a 'adoma'i orisi. 'A 'onaai nei na ha'aagau 'anai arai'i dioi mwane hasi'ei. 'Onaa nara bwa'i

* **3:3** 3:3 Aisaea 40:3

hungu 'ini'i hua goro, 'ai ara dio suri'i raridi mai gaasi'i ara'ai 'eu 'anai suu gata'ini'i.

¹¹ “Inau 'au bwareomaea'amou 'inia moi wai 'anai ha'ata'inia domou orisi. 'Ia mo'o nai boi murigu 'ai bwareomaea'amou 'iniaai Hi'ona Maea mana 'eu. 'Iia 'a ororiu di'uau. 'Inau ai'a arari 'anai daa'i tanaa i sandol ana'i 'onaai sae tatau'aro ana. ¹² 'Iia 'a ha'aagau 'anai hoairaaui noni goro baaniraaui nei ta'a'i, 'onaai nei na hoai'i koradi wiit ana'i baani'i kahokahodi. 'Iia 'ai nugaraaui noni goro na'i dora goro, ma'ai ha'a-mama'airaaui noni ta'a'i, 'onaai nei na nuga ha'agorohi'i koradi wiit ana'i na'i dora 'ada'i mana kahokahodi 'a suu gata'ini'i na'i 'eu na bwarai kuru.”

*'Ia Jon 'A Bwareomaea Jisas
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

¹³ Mia Jisas 'a hano baaniai Galili ma 'ari wai Jodan do'ia Jon 'ai bwareomaeaa na'iei. ¹⁴ 'Ia Jon 'a ai'a 'irisia o'asi ma o'ani, “Ni 'uaana na'ogu boi beiau 'inia 'anai bwareomaea? I'oe na'o ga'i bwareomaeau!”

¹⁵ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Nugaa mai 'onaa'i 'unua agua. 'Igaraa garai haua ma'ata i hei'irisina God.” Naasi mia Jon 'agu bwareomaeaa Jisas.

¹⁶ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a ara'a baaniai wai, i aro 'a heihoa ma 'omesiai Hi'ona Maea ana God 'a dio na'i hungana 'onaai waibora. ¹⁷ Ma'e ringe na ao mai baaniai aro 'a o'ani, “Naani gare agua nau ta'ahia ororiu mau ahugoro 'inia.”

4

*'Ia Saetan 'A Ohongia Jisas
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)*

¹ Mana Hi'ona Maea 'a waia Jisas 'ari dora mangasara do'ia Saetan 'ai ohongia. ² 'Ia Jisas 'a ai'a ngau suriai hai tangahurui dangi mana hai tangahurui rodo magu hioro. ³ Mia Saetan 'a boi beia ma o'ani 'inia, “Onaa i'oe garena God, 'oi ha'atee tana'i hau 'ini marai aho'ita'i bredi.”

⁴ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Na'i Usu-usu Maea ra usu o'ani, 'I sae 'a bwa'i tahi moi 'iniai huai bredi, ma'ata 'inia ro'u i ha'atee ana God.’ ”*

⁵ Mia Saetan 'a waia Jisas 'ari Jerusalem, 'i 'omaa nara 'unua ro'u 'iniai 'omaa maea. 'A ha'a-urasia na'i dora ahaaha na'i hunganai Ruma Maea ana God ⁶ ma o'ani 'inia, “Onaa i'oe garena God 'oi rege auru, 'inia ra usua na'i Usu-usu Maea o'ani, “Ia God 'ai ha'a-taariraaui enjel ana'i 'anai 'a'auhi'o. Rai dau bwarasi'o 'ini'i rimadaa'i mana uwamu'i ra bwa'i maara 'ini'i hau.’ ”†

⁷ Mia Jisas 'a aramia o'ani, “Mana Usu-usu Maea 'a 'unua ro'u o'ani, ‘Moi abui ha'imaania Araha God amou.’ ”‡

⁸ Mia Saetan 'a waia Jisas ara'a na'i hunganai hungahunga ahaaha ma ha'ata'ini'i tanaai mwani kantri hako na'i marewana mana toto'ora adaa'i, ⁹ ma o'ani 'inia, “Wai haa'i hako tana'o i mwane mareho 'ini 'onaa 'oi topira'i ruru tanaau ma'oi ha'arahesia.”

¹⁰ Mia Jisas 'a o'ani, “Ariwou baaniau Saetan! Ra usua na'i Usu-usu Maea o'ani, ‘Moi

* **4:4** 4:4 Diutronomi 8:3 † **4:6** 4:6 Psalm 91:11-12 ‡ **4:7** 4:7 Diutronomi 6:16

ha'arahesia moi Araha God amoou, me 'iia moi namoi tau'aro tanaa.' ”§

¹¹ Mia Saetan 'a 'arita'inia Jisas miraaui enjel rau boi marau 'a'auhia.

*'Ia Jisas 'A Taraawa'a Hauai Tau'aro Ana
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)*

¹² Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a rongoa do'ia Jon 'a awa na'i rumaniho'o, 'a aho'i 'ari Provensi Galili.

¹³ Ma'ata 'a ai'a awa na'i Nasaret, 'a 'ari na awa na'i Kapaniam na'i bobonai kae bwera i Galili, na'i dorai ano anai burungana Sebiulan mea Naftali. ¹⁴ 'A hua o'asi ma to'o ha'a-momori'a i taha na 'unua Rarabea Aisaea o'ani,

¹⁵ “A ragoi nei nara ai'a Jiu narau awa na'i Galili, na'i dora nara 'unua ro'u 'inia ano ana Sebiulan mea Naftali na'i gaarangi' kae bwera i Galili mana'i nata batarau 'inia wai Jordan.

¹⁶ 'Iraaui sae 'isi rau awa na'i kuhi, ma'ata ra re'ia'a i bewaa.

Rau awa na'i mamaru ni mae,

ma'ata i bewaa 'ai bewaasiraau.”*

¹⁷ Mia Jisas 'a taraawa'a ha'ausuriraau sae. 'A o'ani, “Moi rihosi, na heimarungi ana God na awa na'i aro, 'a gaarangi'a!”

*'Ia Jisas 'A Soiai Hai Sae Ahuahuasi
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a hahano na'i bobonai kae bwera i Galili, 'a 'omesiai rua ha'ido'orada, 'ia Saemon, nata ata 'ia Pita, mia Andru. Na'i 'ohasi, raru ahuaasi 'inia hu'o, suria 'iraruasi ra'i sae ahua-ahuasi. ¹⁹ Mia Jisas 'a o'ani, “Murui suriaui!

§ 4:10 4:10 Diutronomi 6:13 * 4:16 4:15-16 Aisaea 9:1-2

'Onaai rau'i amuru'i ii'a na'i wai, 'a o'asi ro'u, wai ha'ausuri'amurua 'anai wai'i mai sae beiau.”
²⁰ Na'i mau 'ohasi, raru nugasi'i hu'o adaru'i ma raru suria.

²¹ Mia Jisas 'a 'ariwou ma re'ia Jems mia Jon na'i ora beia amadarua 'ia Sebedi. Rau orima'ini'i hu'o adaa'i ma o'ani 'inirarua, “Murui suriau.”

²² Mararu 'arita'iniai amadarua beiai ora mararu hano beia Jisas.

Ni Tau'aro Ana Jisas Na'i Galili
(Luk 6:17-19)

²³ 'Ia Jisas 'a 'ari suri'i 'omaa na'i Galili ma ha'ausurirai sae suri'i rumani ha'arahesi adaa'i Jiu. 'A taroha'inia tanaraaui taroha goro 'iniai heimarungi ana God na awa na'i aro, ma ha'agorohiraau aho'i nei na to'iraau i mwane daoha he'ete'i hairiu. ²⁴ I tarohana 'a 'adarara 'ari suriai mwane dora na'i Galili, tari 'ari na'i Provensi Siria. 'Iraaui sae na to'iraau i mwane daoha he'ete'i hairiu ma'ua ra rongomaata'i di'u, ra wairaau mai tanaa. Tara'i sae ra bwaunira i adaro, ma tara'i sae ra manumanu'a, ma tara'i sae ra mae hakoi uwadi. Ma'ata 'ia Jisas 'a ha'agorohiraau hako aho'i. ²⁵ 'E kae ruruha narau hano suria Jisas baani'i mwane dora he'ete'i hairiu. Tara'i nei baaniai Galili, mana'i Dekapolis, na'i Jerusalem mei Jiudea mana'i nata batarau wai rahai Jodan.

5

Ta Jisas 'A Ha'ausuriraau Rongoiusuri

Na'i Hungahunga
(Luk 6:20-23)

1 'Oha 'ia Jisas 'a re'iai rago di'u adaui sae nara hano suria, 'a hane ara'a na'i gere hungahunga ma heinagu auru. 'Iraui rongoiusuri ana'i rau heinagu garigaria 2 ma ha'ausuriraaui o'ani,

3 “'Ia God 'ai ha'agorohiraui nei ra 'u'uria suri'i mwani maho 'onaai sae na pohara.

'Iraui rai awa na'i bahainai heimarungi ana God na awa na'i aro.

4 'Ia God 'ai ha'agorohiraui nei ra ahutotou.

'Ia God 'ai ha'a-aro'i ahudaa'i.

5 'Ia God 'ai ha'agorohiraui nei ra awa manego.

Rai daa'i mwani mareho goro na duruduru 'inia God.

6 'Ia God 'ai ha'agorohiraui nei nara huunai raba awa odo-odo na'i maana,

'inia 'ia God 'ai hua tanaraui i taha nara 'irisiasi.

7 'Ia God 'ai ha'agorohiraui nei rau ahu ta'ahira i nei nara awa ha-ha'aroha'a,

'inia 'ia God 'ai ahu ta'ahiraui ro'u.

8 'Ia God 'ai ha'agorohiraui nei na tahingadaa'i ra odo-odo,

'inia rai re'ia God.

9 'Ia God 'ai ha'agorohiraui nei nara ha'hagugoniraui goro i noni.

'Ia God 'ai 'unuraui 'ini'i gare ana'i.

10 'Ia God 'ai ha'agorohiraui nei ra nora ta'airaui 'inia hua adaui taha na 'irisia God.

'Iraui rai awa na'i bahainai heimarungi ana God na awa na'i aro.

11 “'Ia God 'ai ha'agorohi'amou na'i 'oha ra ha'atee ha'a-ta'ai'amou, mara nora ta'ai'amou mara 'unu'i mwane maho pwari'i 'ini'amou, suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i. 12 'Oha na

o'asi, moi abui ahutotou, ma'ata moi wa'ewa'e, 'inia 'e heitahari na raha na 'ia God 'a ha'aagau mamasi'amou 'inia na'i aro. Mamoi abui kaku'aa do ra bwane nora ta'airaaui o'asi'a ro'u i rarabea na'i 'ohabwani."

Solt Mana Marewa
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ "I'amou mou 'onaai solt tanaraaui inoni nai marewana. 'Onaa i solt 'agu bwa'i ngau asi'a'a, 'agu bwa'i here'a ro'u naraigui haua 'anai ha'a-asi'aa aho'i ro'u! 'A goro dorai rasaha'inia hura'a i 'omaa marai buu hunia.

¹⁴ "I'amou mou 'onaai raita na bewaasiraau inoni nai marewana na 'iraau hako i sae ra re'ia 'onaai 'omaa nara tau'arona na'i hunganai hungahunga. ¹⁵ Bwa'i sae nai suungiai raita maigui nugaa na'i bahainai rabo'o. 'Ai nugaa ma'ata na'i dora 'ana mai marewasiraau hako i sae na'i raronai ruma. ¹⁶ 'A o'asi ro'u, moi abui giru'i baaniraau noni here goro namou haa'i. Ma'ata moi ha'ata'ini'i hura'a 'onaai marewa marai re'i'i marai ha'a-aneanea Amamoou ara'ai aro 'inia."

Ringe Ana'ia Moses

¹⁷ "Moi abui 'adoma'inia do 'inau 'au boi 'anai ha'a-ai'a'i Ringe ana'ia Moses mana ha'ausuringa'i adaa'i Rarabea. 'Au boi 'anai ha'ato'o'i huunai 'ado'ado 'ada'i. ¹⁸ Aro mana ano 'ai anoro ma bwa'i ta gere dora na'i Ringe ana'ia Moses nai ai'aa. Mwane maho nara usu'i na'iei rai to'o hako. ¹⁹ 'Onaa 'oi raesia ta gere dora na'i Ringe ana'ia Moses ma'oi ha'ausuriraau ro'u tara'i nei 'anai haua 'onaai haua amua, 'o bwa'i ororiu moe'a na'i hourana ni aro. Ma 'onaa 'oi ha'isuri'i hako ma'oi ha'ausuriraau sae 'anai

haua 'onaa haua amua, 'ia God 'ai ha'a-ororiu'o na'i hourana ni aro. ²⁰ 'Iraaui Farisei miraau Ha'ausuri 'anai Ringe rau 'adoma'inia dorau odo-odo na'i maana God 'inia suri'i adaa'i Ringe ana'ia Moses. Me 'onaa mou bwa'i odo-odo di'u baanirau, mou bwa'i siri mwada'u na'i hourana ni aro.”

Ha'ausuringa'i 'Abaiai Taesu'a

²¹ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “T'amou mou bwane 'iraraai Ringe ana Moses na o'ani, 'Abui heingahu,* 'inia 'ia mo'o nai heingahu 'ai siri na'i hihiri.’ ²² Ma'ata, 'inau wai 'unua tana'amou, 'iatei nai taesu'a 'ana ta sae 'ai siri na'i hihiri. Ma 'onaa 'iatei nai 'unu bweu 'inia ta sae, rai waia na'i Kansol† 'anai 'i'ia. Ma 'iatei nai 'unu bwau kuhi 'inia ta sae 'a ta'isada dorai gaasia siri na'i 'eu na'i dora ni rongomaata'i.

²³ “Naasi 'onaa 'o waai bane amua 'anai nugaa na'i hunganai dorani ho'asi na'i Ruma Maea ana God ma'ogu aidangisia do'e sae na taesu'a mumua, ²⁴ 'oi nugaa ga'u i bane amua, ma'oi aho'i 'anai hagu aho'i beia mo'o na taesu'a mumua ma'oigui aho'i ro'u 'anai hauai bane amua tanaa God. ²⁵ Ma 'onaa na sae na taesu'a mumua 'a raba wai'o na'i kooti, 'oi bonasia ha'a-arataraa raurau beia. 'A gasi taranga'ini'o tanaai sae hihiri, mana sae hihiri 'ai taranga'ini'o tanaai sae hehei'oi mai gaasi'o na'i rumanih'o. ²⁶ Wai 'unua ha'a-momori tana'o, 'oi awa 'isi tari 'oha 'oi horia hakoi siha ha'a narai 'unua tana'o do'oi horia.”

* **5:21** 5:21 Eksodas 20:13; Diutronomi 5:17 † **5:22** Kansol: Wanasia na'i Diksonari

Ha'ausuringa'i 'Abaiai Ha'iwai

²⁷ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “T'amou mou bwane 'iraraa i Ringe ana Moses na o'ani, “Oi abui taritari'a baaniai urao amua ma'ua mwane amua.’[†]
²⁸ Ma'ata 'inau wai 'unua tana'amou, 'iatei na re'iai urao ma 'adoma'i sisiwa 'inia, 'iia 'a bwane taritari'a beia na'i 'adoma'ina. ²⁹ Naasi 'onaa na maa odomu nai haai maho na'o ora-ora'a 'inia, 'oi suki gaasia hura'a moi. 'A goro do'oi ha'a-ai'aa ta ta'i dorai abe moi, baaniai abemu hako nai siri na'i 'eu na'i dora ni rongomaata'i. ³⁰ Ma 'onaa na rima odomu nai haai maho na'o ora-ora'a 'inia, 'oi horosia ma'oi gaasia. 'A goro do'oi ha'a-ai'aa ta ta'i dorai abe moi, baaniai abemu hako nai siri na'i 'eu na'i dora ni rongomaata'i.”

Ha'ausuringa'i 'Abaiai Haigaasi

(Matiu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “T'amou bwane 'iraraai Ringe ana Moses na o'ani, “Iatei nai gaasiai urao ana 'ai hua moi ta usu-usu ni haigaasi tanaa ma nugasia'a.’[§] ³² Ma'ata 'inau wai 'unua tana'amou, 'oi abui gaasiai urao amua 'onaa na ai'a taritari'a baani'o. 'Onaa 'oi gaasia ma'ai waina ta saemwane he'ete'i, naia na gaasia amua nagu taritari'a 'inia beiai sae nagu waina ro'u. I sae nagu waina ro'u 'a taritari'a beiai urao anai sae he'ete'i.”

Ha'ausuringa'i 'Abaiai Herehere

'Anai Hauai Duruduru

[†] 5:27 5:27 Eksodas 20:14; Diutronomi 5:18 § 5:31 5:31 Diutronomi 24:1

³³ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “T'amou mou 'iraraa do ra ha'a-aburaaui wauwa agaa'i 'anai horosi'i duruduru narau haa'i tanaa Araha God narau tohe 'ini'i na'i atana 'anai haa'i. Ra 'unua tanaraau do 'oha rai duruduru, rai araisuri'i ma'ata!*

³⁴ Mawai 'unua tana'amou, 'oha moi hauai duruduru, moi abui tohe 'inia ta maho. Moi abui tohe 'iniai aro, 'inia naasi dora ni heimarungi ana God, ³⁵ ma'ua tohe 'iniai marewana, 'inia marewana 'iia ana God, ma'ua tohe 'iniai Jerusalem 'inia naasi 'omaa ana God, i mwaeraha hauasa. ³⁶ Abu tohe o'ani ro'u, “Onaa wai horosiai duruduru agua, ni warihugu 'ai mamaahui.’ 'Inia i'oe ai'a to'o mena 'anai ha'amamahuia ma'ua ha'a-buruburu'aai warihumu. ³⁷ Naasi 'onaa 'oi hauai duruduru, 'oi 'unua odo-odo moi 'io ma'ua bwa'i ma hako'a. 'Onaa 'oigui tohe 'inia ta maho ro'u, ma naasi neisi 'a boi'a baania Saetan.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Heisu'usu'u

'Iniai Ta'aa

³⁸ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “T'amou mou bwane 'iraraai Ringe ana Moses na o'ani, “Iatei nai kaaniai maana ta sae, rai kaania ro'u i maana. Mia tei nai rubu husiai rihona ta sae, rai rubu husia ro'u i rihona.”† ³⁹ Ma'ata, 'inau wai 'unua tana'amou, moi abui heisu'usu'u 'iniai ta'aa. 'Onaa ta sae na hidariai baba odomu, 'oi rihota'i mai hida ro'u na'i nata baba. ⁴⁰ 'Onaa ta sae nai raba wai'o na'i kooti 'anai rahia i to'oni abe amua 'anai su'uai mareho na'o ha'atari'aa tanaa, 'oi

* **5:33** 5:33 Levitikas 19:12; Nambas 30:2; Diutronomi 23:21

† **5:38** 5:38 Eksodas 21:24; Levitikas 24:20; Diutronomi 19:21

haua ro'u wou tanaa i to'oni tewa amua. ⁴¹ 'Onaa ta sae hehei'oi nai ha'a-'usu'usu'o 'anai suru'ia tanaa i anga ana suria ta ta'i kilomita, 'oi waia suria ta rua kilomita. ⁴² Na'i 'oha na sae ra ha'angoni mareho, 'oi hisu. 'Oha ra raba waia ga'u ta mareho amua suria moi ta gere madoraa, 'oi abui ruia.”

Ha'ausuringa'i 'Abai'ai Heita'ahi

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “T'amou mou bwane 'iraraai Ringe ana Moses na o'ani, ‘Moi ta'ahirai sae amoo'i, mamoi 'utairaaui maerongamoo'i.’†

⁴⁴ Ma'ata, 'inau wai 'unua tana'amou, moi ta'ahiraau maerongamoo'i mamoi ha'arahesi taradaau nei ra nora ta'ai'amou. ⁴⁵ 'Onaa moi haua o'asi, naasi 'a ha'ata'inia do 'i'amou ra'i gare ana'ia Amamoou ara'ai aro. 'Inia 'iia 'a hauai sina tanaraau hakoi sae goro mana sae ta'a'i, ma haa'i rangi tanaraau hakoi sae odo-odo mana sae ora-ora'a. ⁴⁶ 'A 'ua? 'Onaa mou ta'ahiraau moi nei ra ta'ahi'amou, mou 'adoma'inia do'ia God 'ai tahari'amou goro 'inia? Rei'uaa 'iraau sae ha-ha'atakisi namou wana bodio 'iniraausi, marau haa moi ro'u o'asi. ⁴⁷ Ma 'onaa mou goro moi 'iniraau nei ra goro 'ini'amou, naa 'i'amou mou ai'a he'ete'ita baania namoiwou ta sae. 'Inia 'iraau sae ahurodo ra goro moi ro'u 'iniraau nei ra goro 'iniraau. ⁴⁸ Naasi 'i'amou moi goro tatarasi 'onaaia Amamoou na goro tatarasi.”

6

Ha'ausuringa'i 'Iniai Hisu

† 5:43 5:43 Levitikas 19:18

¹ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Moi wai'ado'ado goro na'i 'oha moi haa'i here goro. Mou gasi haa'i beiai ha'a-ta'eta'e na'i maadi noni rago. 'Onaa moi haua o'asi, mamou bwa'i dau heitahari beia Amamoou ara'ai aro. ² 'Oha 'oi hisungiraau po-hara 'oi abu haua beiai rongoo raha, 'inia naasi here rau haa'i sae pwapwaari'i suri'i rumani ha'arahesi mei suri'i tara raha, 'inia rau 'irisia do rai ha'atee ha'a-ta'eta'eraau. Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na'i 'oha nara ha'atee ha'a-ta'eta'eraau, naasi'a i heitahari adaau. ³ 'Oha 'oi hisungiraau sae pohara 'oi abui ha'ata'inia hura'a tanaraau sae taha na'o haa, ⁴ ma'ata 'oi haua na'i dora bainihu. Taha na'o haua na'i dora bainihu, 'ia Amamu ara'ai aro 'a 'iraraa. 'Iia naigui tahari'o 'iniai taha na'o haua.”

*Ha'ausuringa'i 'Iniai Ha'arahesi
(Luk 11:2-4)*

⁵ “Oha moi ha'arahesi moi abui 'onaairaaui sae nara here 'onaa dora odo-odo narau raba ura na'i rumani ha'arahesi mana'i tara raha 'anai ha'arahesi dorai re'iraau. Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na'i 'oha nara ha'atee ha'a-ta'eta'eraau, naasi'a i heitahari adaau. ⁶ Naasi 'oha 'oi ha'arahesi 'oi siri ahii amua ma'oi honosiai maraaruma ma'oigui ha'arahesi tanaa Amamu na'o bwa'i re'ia. 'Iia na 'iraraai taha na'o haua na'i dora bainihu, 'iia naigu tahari'o.

⁷ “Mana'i 'oha moi ha'arahesi, moi abui 'onaairaaui sae ahurodo nara 'unu ori-ori'i ha'atee nara ai'a rongo ha'amadomaahu. Ra 'adoma'inia doni hi'ona adaau 'ai arami'i ha'arahesi adaa'i 'ini'i mwane ha'atee nara haa'i. ⁸ T'amou moi abui 'onaairaaui sae o'asi. 'Ia Amamoou 'a bwani

'iraraai taha mou 'irisia mamougu ha'angoni.

⁹ Naasi 'oha moi ha'arahesi, moi ha'arahesi o'ani:
Amameeu na'i aro,

na atamu 'ai maea.

¹⁰ Na houramu 'ai boi.

Na hei'irisimu rai haua na'i anoi bahai

'onaai haua ada na'i aro.

¹¹ Haua tana'ameu i mahoingau 'anai dangini.

¹² 'Oi 'adoma'i nugasi'ameu 'ini'i ora-ora'a amee'i

'onaai 'adoma'i nugasi'i amee'i nei ra haa'i

'ino bwarasi'ameu.

¹³ Ma'oi 'a'auhi'ameu 'anai ura bwarasi'i heio-
hongi

ma'oi taatahi bwarasi'ameu baania Saetan.

¹⁴ “Onaa moi 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a adaa'i
nei ra haa'i here ra ai'a goro tana'amou, 'ia
Amamooou ara'ai aro 'ai 'adoma'i nugasi'i ora-
ora'a amoo'i ro'u. ¹⁵ Ma 'onaa mou bwa'i, 'ia
Amamooou 'a bwa'i 'adoma'i nugasi'i ro'u i ora-
ora'a amoo'i.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Ha'ariri

¹⁶ “Oha moi ha'aririta'i ngau, moi abui 'ome
ahutotou beia 'onaai haua adaau sae ra here
'onaa dora odo-odo. Rau 'ome ha'ata'ata'ahi
beia do nei narai re'iraau. Wai 'unua ha'a-
momori tana'amou, na'i 'oha nara ha'atee ha'a-
ta'eta'eraau, naasi'a i heitahari adaau. ¹⁷ Naasi
'oha 'oi ha'ariri, 'oi aromaa ma'oi 'aha'aha goro
¹⁸ neina bwa'i sae nai 'ome 'iraraa do'o ha'ariri.
Ma'ata 'ia Amamu na 'iraraai taha na'o haua na'i
dora bainihu, 'iia naigui tahari'o.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Toto'ora Na'i Aro

¹⁹ “Moi abui boribori'i toto'ora 'anai mare-
wanani, 'inia he'a mana 'adi ra mata'i ha'ata'ai'i,

mana sae beriberi ra matai siri na'i ruma 'anai beri'i. ²⁰ Ma'ata moi haa'i mwani mareho goro neina 'a 'onaa domou nuga'i toto'ora amoo'i na'i aro, dora i he'a mana 'adi ra bwa'i matai ha'ata'ai'i na'iei mana sae beriberi ra bwa'i matai beri'i. ²¹ Moi haua o'asi, 'inia na 'adoma'imu 'ai awa tarau na'i dora na toto'ora amu'i ra awa na'iei.”

Ha'ausuringa'i 'Iniraau Nei Nara Naga

*'Ini'i Mwani Maho
(Luk 11:34-36)*

²² “I maa 'a 'onaa raita anai abemu. Na'i 'oha na maamu'i ra goro hako, na abemu 'a honura'i marewa. ²³ Ma 'onaa na maamu'i ra ta'a'i, na abemu hako 'a honura'i kuhi. 'Onaa 'o 'adoma'inia do 'o awa na'i marewa ma'ogu awa na'i kuhi, i'oe 'o huunai awa na'i kuhi.”

*Ha'ausuringa'i 'Iniai Ha'a
(Luk 16:13; 12:22-31)*

²⁴ “A bwa'i sae nai tau'aro goro tanaai rua bwauodo. 'Onaa nai o'asi, me 'iia 'ai 'itaa ta nei mai ta'ahiai nata nei. Ma'ua 'ai 'adoma'i ha'ahoua tanei mana nata nei 'a bwa'i. Naasi 'a bwara 'anai tau'aro tanaa God ma do'oigui ta'ahia ro'u i ha'a.

²⁵ “Naasi, wai 'unua tana'amou, 'ai abui ta'aabemu 'iniai tahingamu 'ado dangi, 'iniai taha 'anai ngaua mana gono mana bwana na'oi ho'osia. 'Inia na tahingamu, ai'a moi 'anai ngaa'i mahoingau, mana abemu ai'a moi 'anai ho'osiai bwana. ²⁶ Moisui 'omesiraau manu na'i ahoasara, rau ai'a hasi mahoingau mana 'e'eri ma'ua nuga taguma'ini'i mahoingau na'i hare. Mia Amamou ara'ai aro 'a hanganiraau manu

'isi. Mi'amou tanaa God, mou ororiu di'u baani'i manu 'isi. ²⁷ Ma rei'uaa na towa'i ta'aabemoou, me mareho nara ta'aabemoou 'ini'isi, ra bwa'i 'a'auhi'amou 'anai ha'atewaa 'ari tahi namou haa na'i marewana.

²⁸ “A 'ua na ta'aabemoou 'iniai bwana 'anai abemoo'i? Moisu 'adoma'i suri'i tagai raraaua ni hasimou. Rau ai'a hua ta tau'aro ma'ua tata nadaau bwana. ²⁹ Mawai 'unua tana'amou, rei'uaa 'ia Mwaeraha Solomon 'a toto'ora, ma'ata ai'a ta ta'i bwana ana nai 'ome goro ta'isada beia ta ta'i tagai raraaua. ³⁰ Hinihinimoou 'a kekerei di'u! 'Onaa 'ia God na ha'a-'omegoro'i tagai raraaua nara ahurara moi gere madoraa maraigui suungi'i, ni 'ua ana na bwa'i haa'i bwana 'inia tana'amou?

³¹ “Naasi, moi abui o'ani, “E taha gaigui ngaua, ma'ua 'e taha gaigu gonohia, ma'ua ho'osia?”

³² Na'isi mareho na 'iraau sae narau ai'a aidangisia God rau 'adoma'i raha 'ini'i. Naasi 'ai abui ta'aabemoou, 'inia 'ia Amamoou ara'ai aro 'a 'iraraa domou 'irisi'i mareho 'isi. ³³ Maho na ororiu di'u domoi hua, naasi 'anai awa tarau na'i bahainai heimarungi ana God mana awa suriai hei'irisina. 'Onaa moi hua o'asi, mia God 'ai hua tana'amoui mwani mareho 'isi. ³⁴ Naasi 'ai abui ta'aabemu 'inia ho'oa. Dangini 'a to'oraai mareho 'ana haaria 'anai ta'aabemu 'inia.”

7

Abui Hiiriai Nata Sae (Luk 6:37-38, 41-42)

¹ “Oi abui hiiriai nata sae, ma naasi nara bwa'i hiiri'o ro'u. ² 'Inia rai hiiri'o 'inia ta'i hihiri na'o hua tanaai nata sae. Mana ta'i herehere na'o

haua 'anai hiiriai nata sae, naia ro'u narai haua tana'o.

³ “Ni 'uaana na'o bonasiai rahia 'inia i gere mamamo na'i maanai nata sae, ma'ogu ai'a aidangisiai kae mamamo na'i maamu haari'o?

⁴ 'A he'ua na'ogu matai 'unua 'inia tanaai nata sae do'oi 'a'auhia 'anai rahiai gere mamamo baaniai maana, mi'oe 'e kae mamamo na awa na'i maamu! ⁵ Pwari'i ta'aa! Na'i na'o 'oi rahia ga'u i kae mamamo baaniai maamu haari'o neina 'oi matai wana goro 'anai rahiai mamamo baaniai maanai nata sae.”

⁶ Mia Jisas 'a hauai heiha'auu 'iniraau nei nara 'itaai ha'atee ana God. 'A o'ani, “Moi abui haua tanaai misu i maho na maea, 'inia 'ai rihota'i aho'i mumua 'anai here ha'ata'ai'o. 'A o'asi ro'u, moi abui gaasi'i maho ra ororiu tanaai boo, 'inia 'ai buu huni'i moi mai rihota'i mumua 'anai here ha'ata'ai'o.”

Ha'ausuringa'i 'Ini Ha'arahesi

(Luk 11:9-13)

⁷ “Naasi, wai 'unua tana'amou, moi abui ago-heta'i ha'angoni. Ma naasi na mareho namoi ha'angonia, 'ia God 'aigui watea tana'amou. Moi abui agoheta'i siba. Ma naasi na mareho namou sibania, moigui sadoia. Moi abui agoheta'i pwepwee. Ma naasi 'ia God 'aigui tahangiai maraaruma tana'amou. ⁸ 'Inia 'iatei nai ha'angonia God 'ini'i taha na 'irisi'i, 'ai hau'i tanaa. Mia tei nai siba, 'ia God 'ai haua tanaai taha na sibania. Mia tei nai pwepwee, 'ia God 'ai tahangia tanaai maraaruma.

⁹ “Iatei 'ini'amou nai matai haua tanaai gare ana ta hau 'onaa 'ai ha'angoni bredi? ¹⁰ Ma'ua

'ai haua tanaa ta mwaa 'onaa 'ai ha'angoni ii'a?
 11 Rei'uua na'o ta'aa he'ua, ma'ata 'o 'irara'i maho goro 'anai haa'i tana'i gare amu'i. 'Onaa na o'asi, mamoi 'iraraa ha'agorohia doni Amamoou ara'ai aro 'ai haa'i mwani mareho goro tanaraaui nei narau ha'angonia.

12 “Ni here na'oi haua tanaai nata nei, 'ai suriai here na'o 'irisia dorai haua tana'o. Naasi 'ado'ado 'anai Ringe ana'ia Moses mana ha'ausuringa'i adaa'i Rarabea.”

Maraaruma Na 'Ogo

(Luk 13:24)

13-14 “Na maraaruma anai dora ni mae 'a bwab-wahora mana tara 'ana 'a mwada'u 'anai suria. Ma ragoi nei ra suriai tarasi. Na maraaruma anai tahi tarau 'a 'ogo mana tara 'ana 'a bwara 'anai suria, magu ai'a ragoi nei ra suria. Naasi, moi siri na'i maraaruma na 'ogo.”

Ha'atee Ha'abasu

'Iniraau Rarabea Pwapwaari'i

(Luk 6:43-44)

15 “Moi 'ome'ome goro 'iniraau rarabea pwapwaari'i. Ra 'ome mamahu 'onaai siip mana'i raromada ra 'onaai misu hahaingau. 16 Moi 'ome 'irara'i moi na'i herengada 'onaai 'ome 'irara'i amoo'i hasi'ei suri'i huadi. 'O bwa'i matai husia ta huai memepu ma'ua ta huai 'aai baaniai waroraraki. 17 Hasi'ei goro ra hungu 'ini'i hua goro, mana hasi'ei ta'a'i ra hungu 'ini'i hua ta'aa. 18 Hasi'ei goro 'a bwa'i haa'i hua ta'aa mana hasi'ei ta'aa 'a bwa'i haa'i hua goro. 19 'Adonai hasi'ei nara hungu 'ini'i hua ta'a'i, 'ia mo'o na

to'ora'i 'ai ara gata'ini'i marai gaasi'i ara'a na'i 'eu. ²⁰ Naasi, moi matai 'ome 'irara'i rarabea pwapwaari'i na'i taha na ha'ata'inia hura'a na'i barongana.

²¹ “Ai'a do 'iraaui hakoi nei rau 'unuau 'iniaia Araha adaau narai siri na'i heimarungi ana God ara'ai aro. 'Iraau moi nei rau ha'isuri'i hei'irisina Amagu na'i aro narai siri na'iei. ²² Na'i dangi ni hihiri 'ai ragoi nei narai o'ani, 'Araha, 'i'ameu meu taroha'ini'i ha'atee amu'i, ma 'iniaia atamu meu taari'i adaro mameu hau'i 'ini'i mwane ha'abu'oahu.’ ²³ Minau wai o'ani 'iniraaui, 'Arai sae ora-ora'a, moi 'ariwou! 'Inau ai'a matai'amou.’ ”

Rua Sae Tatau'aro Ruma
(Luk 6:47-49)

²⁴ Mia Jisas 'agu o'ani ro'u, “Hoita naasi, 'iatei na rongo'i ha'ausuringa'i agu'i ma ha'isuri'i 'a 'onaai sae madoma na tau'aronai ruma na'i hunganai hau. ²⁵ 'A dio i rangi raha mana wai ra ahe. I ro'a 'a uuhira'i wetewete mana ruma 'a ai'a arobo 'inia 'a ura baabau na'i hunganai hau. ²⁶ 'Iatei na rongo'i ha'ausuringa'i agu'i ma ai'a ha'isuri'i 'a 'onaai sae bweu na tau'aronai ruma na'i hunganai nu'unu'u. ²⁷ 'Oha na dio i rangi raha mana wai ra ahe, i ro'a 'a uuhira'i wetewete mana ruma 'a arobo auru na maguru na'i ano.”

²⁸ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a haa'i hako i mamaani 'ini, 'iraaui sae rago rau heimwaota'i di'u 'ini'i ha'ausuringa'i ana'i. ²⁹ 'Inia 'a huunai 'irara'i mareho na maani'i, 'a ai'a 'onaairaaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses.

8

Ta Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i Sae Lepa
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ 'Oha na 'ia Jisas 'a dio aho'i baaniai hun-gahunga, 'iraaui sae rago rau suria. ² Raugu 'ome ma'e sae lepa na boi ma topira'i ruru auru tanaa Jisas ma o'ani, "Araha, 'onaa 'o mwa'emwa'e, ma'o ga'i ha'agorohiau aho'i baaniai daoha na to'iauni."

³ 'Ia Jisas 'a taranga'inia hura'ai rimana, 'a dau wou beia ma o'ani, "Io, 'au mwa'emwa'e moi, 'oi goro'a aho'i." Na'i mau 'ohasi mana abena 'agu goro aho'i. ⁴ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Oi abu maania ga'u tanaa ta sae i maho na to'o bei'o. 'Oi 'ari odo-odo beiai Piriisi mai 'iraraa haaria do i'oe 'o goro aho'i. Naasi ma'oi hauai bane amua tanaai Piriisi mai ho'asi 'inia 'onaai 'unua ana Moses, 'ana'i ha'ata'inia tanaraaui noni do'o goro'a."

Hinihinai Ta'i Na'ohadaaui Hehei'oi
(Luk 7:1-10)

⁵ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a ada na'i 'omaai Kapaniam, 'e ai Rom, 'e na'ohadaaui hehei'oi, 'a boi beia ma o'ani 'inia, ⁶ "Araha, i sae tatau'aro agua 'a daoha raha. 'Ia 'ari ruma agua. 'A rongomaata'i di'u maagu ai'a ririhota'i'a."

⁷ Mia Jisas 'a o'ani, "Io. Wai 'ari ha'agorohia aho'i baaniai daohasi."

⁸ Mana saemauasi 'a o'ani, "Araha, 'oi abui 'ari, 'inia 'inau 'au ai'a arari do'oi boi na'i ruma agua. 'Oi ha'atee moi mana sae tatau'aro agua 'ai goro'a aho'i. ⁹ 'Au 'iraraa o'asi, suria 'inau 'au to'oraai nei na marungiau nawai ha'isuri'i heiatenga'i

ana'i, minau ro'u 'au to'ora'i sae hehei'oi na 'iraau rai ha'isuri'i ro'u i heiatenga'i agu'i. Na'i 'oha nawai o'ani 'inia ta ta'i 'iniraau, "Oi 'ariwou 'isi,' 'iia 'ai ha'isuria'a ma'ata. Ma 'onaa nawai o'ani 'inia ta nei 'iniraau, "Oi boi 'ini,' 'iia 'ai boi'a ro'u ma'ata. Ma 'onaa wai o'ani 'inia sae tatau'aro agua, "Oi hauai tau'aroni,' 'iia 'ai haua'a ma'ata."

¹⁰ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a rongoai ha'atee o'asi anai saemauasi, 'a heimwaota'i di'u, ma o'ani 'iniraau nei rau hano suria, "Nau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, ai'a ta ta'i saeni Israel nawai 'omesia do'ai hinihini tari 'onaia mo'oni. ¹¹ Wai 'unua tana'amou, 'ai ragoi nei ra ai'a Jiu rai boi baaniai mwane dora hako na'i marewana 'anai ngaugoni beia Ebrahim, Aisak, mia Jekop na'i hourana ana God ara'ai aro. ¹² Ma'ai ragoi saeni Israel nara ga'i awa na'i hourana God na'i aro naragu bwa'i'a! Rai gaasiraau hura'ai dora kuhi, dora rai angi marai 'ara ha'angingita'i rihodaa'i na'iei."

¹³ Mia Jisas 'a o'ani 'inia na'ohadaaui hehei'oi, "Oi aho'i 'ari ruma amua, i sae tatau'aro amua 'ai goro'a 'onaai hinihinia amua." Mau na'i 'ohasi, mana sae tatau'aro anasi 'a goro'a aho'i.

Jisas 'A Ha'agorohiraau Aho'i

Mwane Sae Daoha

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ 'Ia Jisas 'a 'ari ruma ana Pita ma re'ia do na hungona Pita 'a awa moi na'i be'ana, 'inia 'a mata'i ma raorao i abena. ¹⁵ 'A dau wou na'i rimanai uraosi mana mata'i 'a rigisia. Ma suruta'e ma ha'aagau mahoingau 'ana Jisas.

¹⁶ Na'i moi su'urahi mara wairaau'a mai tanaa Jisas nei ra bwaunira i adaro. 'Agu ha'atee

moia Jisas mana adaro ra hura'a baaniraau, ma ha'agorohiraau hako aho'i nei ra daoaha. ¹⁷ Ni haua ana o'asi 'a to'o ha'a-momori'a i taha na 'unua Rarabea Aisaea o'ani, “A ha'a-ai'a'i daoaha ra to'igia.”*

Rua Sae Nararu Raba Suria Jisas

Magu Bwara

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Mia Jisas 'a re'iraau sae rago i ruru adaau mai ma 'unua tanaraau rongoiusuri ana'i do rai ta'e 'ari nata batarau 'inia kae bwera i Galili. ¹⁹ Ma'e Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses 'a boi beia Jisas ma o'ani 'inia, “Ha'ausuri, 'inau wai suri'o rei'uaa ta dora na'oi 'ari iei.”

²⁰ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Na mwane mwamwaa wasi ra to'o dora ni mauru, mana manu ra to'ora'i nu'i. Minau na Gare'i Inoni, 'au ai'a to'o dora ni mono.”

²¹ Ma'e ta'i nei 'iniraau nei rau suria Jisas 'a o'ani, “Araha, wai 'ari ga'u mawai toringia amagu.”

²² Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Oi suriau'a! 'Oi nugasiraau nei ra suriai tara 'anai mae tarau marai toringiraau nei nara mae.”

'Ia Jisas 'A Ha'apakuai Ro'a Raha

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Mia Jisas 'a ta'e ara'a na'i ora beiraau rongoiusuri ana'i marau 'ari nata batarau 'inia kae bwera i Galili. ²⁴ Raugu 'asu'a na'i 'oha rau 'a'ari mau ma'e kae ro'a na to'iraau'a. I tabaosi ra abwao ta'eha na'i raronai ora. 'Ia Jisas 'a mauru

* **8:17** 8:17 Aisaea 53:4

na'i 'ohasi. ²⁵ Miraau i rongoiusuri rau 'ariwou ha'araia Jisas, marau ha'atee o'ani, “Araha, 'oi ha'atahigaau! Gai dodo'a naani!”

²⁶ Mia Jisas 'a o'ani, “A 'ua mou maaaa'u 'inia? Hinihinimoo 'a kekerei di'u!” 'Ia Jisas 'a ura ara'a ma ha'atee wetewete tanaai ro'a mana tabaosi do rarui papaku. Mau na'i 'ohasi ma biowaa'a. ²⁷ 'Iraau rongoiusuri rau heimwaota'i, rau o'ani, “E sae he'ua naani? Rei'uaa ro'a mana tabaosi ra araisuria.”

Ia Jisas 'A Taari Adaro

Baaniraruai Rua Sae (Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Na'i 'oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau tarau 'ari nata batarau na'i kae bwera i Galili, rau 'oto na'i dora ra 'unua 'inia i Gadara.† Rau 'ari wou marau haisuara'i beiai rua saemwane na bwauniraruai i adaro. Raru hura'a mai baani'i wabwa ra toringi'i ei sae mae. 'A ha'amagugu abe do ta sae nai taha wou na'i dorasi 'inia raru here 'onaai adaro wawauru. ²⁹ 'Oha raru re'ia Jisas raru awara o'ani, “Jisas, garena God, 'o raba 'uamiria? 'A 'ua? Ai'a madoraa mau 'anai hihiri, ma'o bwane boi'a 'anai ha'a-mama'ai'amiria?”

³⁰ Gere ha'atau wou baaniai dorasi 'e kae wareai boo nara suasua 'isi. ³¹ Mana adaro ra bong'inia wetewete Jisas o'ani, “Onaa 'oi taari'ameu hura'a ma'o watea mei siri suri'i boo.”

³² Mia Jisas 'a o'ani, “Moi 'ari!” Mana adaro ra hura'a baaniraruai rua saesi mara siri suri'i boo. Mana mwani boo 'isi ra 'eba dio suriai ahana mara rege dio na'i wai mara mae hako.

† **8:28** Gadara: Tara'i Baebol bwani ra 'unua Garasa.

³³ 'Iraaui nei ra 'omesuri'i boo 'isi rau 'eba 'ari 'omaa narau maaniai taha na to'o beiraaui boo mana rua sae na bwauniraruai adaro. ³⁴ Mana sae na'i 'omaasi rau hura'a mai 'anai heisadoi beia Jisas marau bonga'inia do'ai hano daara'i baaniai dora adaau.

9

'Ia Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i Sae

Na Nugu i Abena

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ 'Ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau ta'e ara'a na'i ora marau aho'i 'ari na'i 'omaa na awa-awa iei.* ² 'Oha rau ada, ra'i sae rau suru'ia mai sae na abena 'a nugu tanaa Jisas na'i be'ana. 'Oha 'ia Jisas 'a 'ome 'iraraai hinihinidaau, 'a o'ani 'inia saesi, “Garegu, 'ai abui ta'aabemu. Na ora-ora'a amu'i 'au 'adoma'i nugasii hako.”

³ Tara'i nei 'iniraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ra 'ado'ado o'ani, “Ia mo'oni 'a 'adoma'inia gasi do 'a ta'isada beia God. 'Iia 'a ha'atee ha'ata'aia God!”

⁴ Ma'ata 'ia Jisas 'a 'iraraai 'adoma'idaau ma o'ani 'iniraaui, “A 'ua namou to'oraa 'inia 'ado'ado ta'aasi? ⁵ Taha na mwada'u? 'Anai 'unua tanaa saesi do'au 'adoma'i nugasii ora-ora'a ana'i, ma'ua 'anai 'unua tanaa do'ai ura maai hahano? 'Anai 'unua tanaa mo'osi do'au 'adoma'i nugasii ora-ora'a ana'i 'a mwada'u, 'inia 'a bwarai 'iraraa 'onaa ra 'adoma'i nugasii ora-ora'a ana'i ma'ua ai'a. ⁶ Naasi, 'inau i Gareu Inoni, wai hauai maho namou 'adoma'i ha'abwaraa ma

* **9:1** 'Omaa na awa-awa iei: Kapaniam (Wanasia 4:13)

moigu'i 'iraraa do 'au to'oraa ro'u i mena 'anai 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a na'i marewanani."

Naasi maagu o'ani 'inia sae na abe nugusi, "Oi ura ara'a ma'oi suru'iai be'amu ma'oi 'ari ruma amua!"

⁷ Mana saesi 'a ura ara'a ma 'ari ruma ana. ⁸ 'Oha 'iraau inoni hunga rau re'iai maho na to'osi rau mamaa'u marau ha'a-aneanea God 'inia haua ana i mena o'asi tanaai noni.

'Ia Jisas 'A Soia Matiu

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a hano baaniai 'omaasi 'a re'iai sae ha-ha'atakisi, atana 'ia Matiu, 'a heinagu na'i dorani tatau'aro ana. Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Oi boi suriau 'onaai rongoiusuri agua." 'Ia Matiu 'a ura ara'a ma suria'a.

¹⁰ Mia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau ngau na'i ruma ana Matiu. 'A ragoi sae ha'atakisi mana sae ta'a'i narau ngau beiraaui. ¹¹ Ma tara'i Farisei rau re'iai haua o'asi ana Jisas marau songa'iniraaui a i rongoiusuri ana'ia Jisas o'ani, "Ni 'uaana na Ha'ausuri amouu 'a ngau 'inia beiraaui sae ha-ha'atakisi mana sae ta'a'isi?"

¹² Mia Jisas 'a rongoa ma o'ani 'iniraaui, "Na sae nara goro moi abedi ra bwa'i rabasiai hei'a'auhi baaniai sae na matai ha'agorohi'i daoha, me 'iraau moi nei nara daoha nara rabasiai hei'a'auhi. ¹³ 'A o'asi ro'u, 'inau boi na'i marewana, ai'a do 'anai 'a'auhiraau noni odo-odo, ma'ata 'au boi 'anai 'a'auhiraau noni ora-ora'a. Moi 'ari mamoi sibaniai 'ado'ado anai usu-usu na'i Usu-usu Maea na o'ani, "E ta'i maho na ororiu domoi haua, naasi goro 'iniraaui nata

sae. Ni mahosi 'a ororiu di'u'i ho'asi namou haa'i tanaau.' ”†

Ha'ausuringa'i Bwani 'A Bwa'i 'Ari Goni

*Beia Mwada'u i Ha'ausuringa'i Haoru
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

14 'Iraau rongoiusuri ana'ia Jon Bwareomaea rau boi beia Jisas marau songa'inia o'ani, “Tameu miraaui Farisei meu matai ha'aririta'i ngau. Ni 'uaana na rongoiusuri amu'i rau ai'a haua o'asi 'inia?”

15 Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, “A 'ua? Mou 'adoma'inia do 'iraau nei ra awa na'i rongo-ni-ha'iwai rai ahutotou na'i 'oha na awa beiraaui a mo'o ra ha'aha'iwaia? 'Abwa'i! Ma'ata na'i 'oha rai waia nei nara ha'aha'iwaia baaniraaui, ma raigui matai nuga ngau aho'ita.‡

16 “Abwa'i nei nai haa ta maakari bwana haoru 'anai tai bwarasiai dora na maakari na'i bwana bwani. 'Onaa 'ai haua o'asi, na'i 'oha raigui wasiai bwanasi, na maakari bwana haorusi 'ai niniro, mai haua'a ta kae maakari nai raha di'u ro'u wou na'i bwana bwanisi. 'Inia na maakari bwana haoru ai'a ta'isada beiai bwana bwani.

17 “Nata mareho ro'u, 'abwa'i nei nai matai nuga waen haoru suri'i bei uri-uri mwamwaa bwani, 'inia na bei bwani ra bwane 'a'asi. Na'i 'oha na waen haoru 'ai su'u, na bei bwani rai pusu. Naasi mana waen rai ahe gata'ini'i, mana

† 9:13 9:13 Hosea 6:6 ‡ 9:15 9:15 Ni 'ado'ado 'anai heiha'auuni 'a o'ani: Ai'a ta'isada do'iraau rongoiusuri ana'i Jisas rai nuga ngau 'oha 'ia Jisas 'a awa mau beiraaui. Na'i 'oha 'ia God 'ai waia Jisas baaniraaui, naasi madoraaui goro 'anai nuga ngau.

bei rai maakari ta'a'i. Na waen haoru rai niga'i ma'ata na'i bei haoru mararui awa goro hako.”

Gare Urao Na Mae

Mana Urao Na To'iai Abu Raha (Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a mamaani mau, 'e sae-maua adaau i Jiu na boi ma topira'i ruru bwarasia Jisas ma o'ani 'inia, “Gare urao agua 'a bura'i mae moi. 'Oi boi karohia maai tahi aho'i.”

¹⁹ Mia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau ura ara'a marau suriai saesi. ²⁰ Ma'e urao na to'iai 'abu raha suriai ta'i tangahurui harisi mana rua na awa ro'u na'i 'ohasi. 'A 'ariwou na'i murina Jisas ma karohia wou na'i gaonai to'oni tewa ana Jisas. ²¹ 'A 'iraraa haaria do 'onaa 'ai karohia moi na'i to'oni ana Jisas ma 'a ga'i goro aho'i baaniai daoha na to'iasi.

²² Mia Jisas 'a rihota'i ma o'ani 'inia, “Ina, 'oi wa'ewa'e. Na hinihinimu na ha'agorohi'o aho'i.” Na'i mau i 'ohasi mana uraosi 'a goro'a.

²³ Na'i 'oha nagu siri a Jisas na'i ruma anai sae-maua adaau i Jiu ani, 'a re'iraau sae ra ada'imaie ra ago-ago mara rongo raha ma ra'i nei nara uuhi'i gana suri'i 'au 'ini ahutotou. ²⁴ Ma o'ani 'iniraa, “Moi hura'a baaniai ruma! I gare uraosi 'a ai'a mae, 'ia 'a mauru moi.” Miraau da'ata'inia. ²⁵ 'Oha rau ha'a-taariraa hako hura'a, 'ia Jisas 'a siri wou na'i ahii anai garesi ma dau na'i rimana ma ha'a-urata'ea ara'a. ²⁶ Na'i muri na taroha 'a 'adarara 'ari suriai dorasi.

'Ia Jisas 'A Ha'a-wanawanaa Rua Sae Kuru

²⁷ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a hano baaniai dorasi 'e rua sae kuru raru suria, raru awaawara o'ani,

“Pwirana Deved, 'oi arunga ta'ahimiria ma'oi 'a'auhimiria.”

²⁸ Nai 'oha na siri ruma, raru siri suria ma songa'inirarua o'ani, “A 'ua? Muru hinihini do 'inau 'au matai ha'a-wanawana'amurua?”

Ma raru ha'atee o'ani, “Araha, miri hinihini.”

²⁹ Ma dau wou suri'i maadaru'i ma o'ani, “Suriai hinihini amurua, murui goro'a.” ³⁰ Ma raru taraawa'a wanawana'a. Mia Jisas 'a ha'abasurarua wetewete o'ani, “Murui abui maania mahosi tanaa ta sae.” ³¹ Me raru 'ari nararu taroha'inia Jisas 'ari suria hakoi dorasi.

'Ia Jisas 'A Ha'agorohiai Sae Baanguu

³² Ai'a orea mau hura'a adarua i rua sae kurusi mara waia ro'u mai tanaa Jisas sae na baanguu, 'inia 'a sirihia i adaro. ³³ Mia Jisas 'a taaria i adaro hura'a baania mana saesi 'a taraawa'a ha-hadahada aho'i ro'u. 'Iraaui noni hunga rau heimwaota'i marau o'ani, “Taraawa'a mau mai, ai'a ta maho o'ani nai to'o na'i Israel.”

³⁴ Miraaui Farisei rau o'ani, “I mwaeraha adaui adaro na haua tanaa i mena 'anai taari-raau hura'ai adaro.”

'Ia Jisas 'A Ahu Ta'ahiraau Inoni

³⁵ 'Ia Jisas 'a 'ari suri'i 'omaa raha mana gere 'omaa na'i dorasi 'anai ha'ausuriraau sae suri'i rumani ha'arahesi, ma taroha'inia tanaraau Taroha Goro 'iniaai heimarungi ana God, mana ha'agorohi'i aho'i sae nara to'iraau mwani taraani daoha mana riunga he'ete'i hairiu. ³⁶ 'Oha na re'iraau inoni hunga 'a ahu ta'ahiraau, 'inia rau awa ha'aroha'a marau 'ome ha'ata'ata'ahi 'onaai siip nara ai'a to'o sae

'anai 'omesuri'i. ³⁷ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau i rongoiusuri ana'i, “Na nei nara ha'aagau 'anai hinihiniau ra rago di'u'a 'onaai mwane hua nara maua'a suri'i hasi'ei. Mara ai'a rago i nei 'anai husi'i. ³⁸ Naasi, moi ha'arahesi tanaa God maai ha'ataari'i hura'a tara'i mwane sae tatau'aro 'anai 'a'au na'i mou hasi'eisi.”

10

'Ia Jisas 'A Ha'ataariraaui Hura'a

i Tangahuru Mana Rua Ha'ataari (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ 'Ia Jisas 'a soi goniraau i ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri ma hua tanaraau mena 'anai taari adaro mana ha'agorohi'i aho'i nei na sadoira i mwani daoha mana riunga he'ete'i hairiu. ² Nara 'ini atadaa'i ta'i tangahuru mana rua ha'ataari:

'Ia Saemon, nata atana 'ia Pita,
mea do'orana 'ia Andru,
'ia Jems mea Jon, rua gare ana'ia Sebedi.

³ 'Ia Pilip,
'ia Batolomiu,
'ia Tomas,
'ia Matiu i sae na ha-ha'atakisi,
'ia Jems garena Alfias,
'ia Tadias,

⁴ 'ia Saemon baaniai ruruha narau raba taaria hura'ai heimarungi adaui Rom, mea Jiudas Iskariot, 'ia mo'o na usuha'inia Jisas tanaraau maerongana'i.

⁵ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a ha'aagau 'anai ha'ataariraaui hura'ai ta'i tangahuru mana rua

ha'ataari, 'a heiatenga'i o'ani tanaraau, “Oha moi hura'a 'anai 'ari 'anai tau'aro, moi abui taha suri'i 'omaa adaa'i Samaria mei beiraau nei ra ai'a Jiu. ⁶ Moi 'ari moi beiraau saenai Israel narau 'onaai siip ra teha baaniai 'omesuri siip. ⁷ 'Oha moi hura'a, moi maania doni heimarungi ana God na awa na'i aro 'a gaarangi'a. ⁸ Moi ha'agorohi'i aho'i nei ra daoha ma'ua nei ra lepa. Moi taari adaro baanirai sae mamoi ha'atahi'i aho'i nei ra mae. 'Inau 'au hisu dadara'a tana'amou 'ini'i mareho 'isi, naasi moi hisu aho'i dadara'a ro'u tanaraau noni.

⁹⁻¹⁰ “I sae ra tau'aro 'a arari dorai taguma'inirau 'iniau tau'aro adau. Naasi 'oha moi hano, moi abu waiwai ha'a ma'ua anga ni 'aariha ma'ua sandol ma'ua 'a'abi ma'ua do ta bwana ro'u. ¹¹ 'Oha moi ada ta 'omaa moi siba 'inia ta sae goro nai ha'a-awahi'amou na'i ruma ana. Moi awa beia tari 'oha moi hano baaniai 'omaasi. ¹² 'Oha moi 'ari ta ruma, moi ha'atee o'ani, ‘Gooroha ana God 'ai awa bei'amou.’ ¹³ 'Onaa 'iraau rumasi rai ha'amaoto'amou, 'ia God 'ai ha'agorohirau, ma 'onaa rai 'itamou ma bwa'i ha'agorohirau'a. ¹⁴ 'Onaa 'e 'omaa na ai'a raba ha'amaoto'amou, ma'ua ai'a raba rongo'i heitaroha'i amou, moi tarohi'i kahua baani'i uwamoo'i mamoi hano baaniai 'omaasi. Naasi 'e ha'abasu tanaraau do'ia God 'ai ha'a-mama'airau. ¹⁵ Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na'i madoraa ni hihiri, ha'a-mama'ai nai haua God tanaai 'omaasi 'ai ta'aa di'u baaniai ha'a-mama'ai nai haua tanaraau Sodom mana Gomora.”

Ha'atee Ha'abasu

'Iniai Madoraa Ni Rongomaata'i
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, "Moi 'ome'ome goro, suria 'i'amou mou 'onaai'i siip nau ha'ataari'i hura'a na'i 'uruhadi misu hahairete. Naasi moi hihinano'a 'onaai mwaa mamoi manego 'onaai waibora. ¹⁷ Moi 'ome'ome goro, 'inia tara'i nei rai wai'amou 'ana'i 'i'i'amou marai rohoroho'amou suri'i ruman'i ha'arahesi adaa'i. ¹⁸ Suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i, rai wai'amou tanaraaui Primia mana Mwaeraha 'ana'i hiiri'amou. Naasi 'oha goro amoo 'ana'i taroha'inia hura'a i Taroha Goro tanaraau mei tanarai nei ra ai'a Jiu. ¹⁹ Na'i 'oha rai wai'amou 'ana'i hiiri'amou, moi abui 'adoma'i raha 'iniai taha moi maani'i, 'inia moi 'iraraai taha moi maani'i na'i madoraasi. ²⁰ Na maho na moi maani'i, ai'a 'ado'adomoo'i haarimoo mei baaniai Hi'ona Maea nai ha'ataaria mai a Amamoo.

²¹ "Na'i 'ohasi, sae rai usuha'ini'i do'oradaa'i mana gare adaa'i nara hinihiniau tanaraaui nei nara raba ha'amaesiraau. Mana gare rai ha'imae bei'i amadaa'i mana inadaa'i marai usuha'iniraau ro'u tanaraaui nei rai ha'amaesiraau. ²² 'Iraaui noni rai 'utai'amou, suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i. Ma 'onaa moi ura baabau tari ha'ahakonai madoraa ta'aasi, moigu dua namooui tahi tarau. ²³ 'Onaa rai nora ta'ai'amou ta 'omaa, moi 'eba 'ari na'i nata 'omaa. Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, mou bwa'i ada hako mau suri'i 'omaani Israel minau Gare'i Inoni wai aho'i'a mai.

²⁴ "Ni rongoiusuri 'a bwa'i ahaaha di'uai ha'ausuri ana, mana sae tatau'aro 'abwa'i ahaaha di'uai bwauodo ana. ²⁵ 'A arari do ni rongoiusuri 'ai awa 'onaaia moi ha'ausuri ana,

mana sae tatau'aro 'ai awa 'onaaia moia mo'o na bwauodo 'inia. 'Inau 'au 'onaai bwauodonai ruma mi'amou moi 'onaai nei nara awa na'i ruma agua. Naasi 'onaa rai 'unuau 'inia Mwaeraha adaui adaro,* rai matai 'unu'i maho nara ta'aa di'u ro'u wou 'ini'amou.”

Moi Abui Mamaa'usiraau Sae,

Me Moi Mamaa'usia God

(Luk 12:2-7)

²⁶ “Moi abui mamaa'usiraau nei narau raba ha'a-mama'ai'amou. 'Inia mwane maho hako narau awa bainihu suri'i tahingadaa'i mana taha narau giru'i, rai ha'ata'ini'i hura'a. ²⁷ Na tarana naasi, maho nau maani'i tana'amou haari'amou, moi maani'i hura'a tanaraau hakoi mwani sae. ²⁸ Moi abui mamaa'usiraau sae, 'inia 'iraau sae ra matai ha'amaesia moi abemu, mara bwa'i matai ha'amaesiai aungamu. Moi mamaa'usia moia God na matai ha'a-mama'ai'ai abemu mana aungamu na'i dora ni ha'a-mama'ai. ²⁹ 'A 'ua? Mou 'iraraai rua gere manu nara raonga'i ta'i sereni moi 'ini'i na'i maketi? Rei'uaa nara hori mwada'u o'asi, ma 'abwa'i ta nei 'ai mae 'onaa Amamoou 'a bwa'i 'irisia o'asi. ³⁰⁻³¹ Naasi moi abui mamaa'u, 'inia 'i'amou namou ororiu di'u'i mwani manu rago. Na rei'uaa warihu suri'i bwaumoo'i, 'ia God 'a uduma'ini'i hako.”

Ha'arangasia Hura'ai Hinihinia Amua Jisas

(Luk 12:8-9)

³² “'Ia tei nai ha'arangasia tanaraau sae do 'ia 'e rongoiusuri agua, 'inau ro'u wai ha'arangasia

* **10:25** Mwaeraha adaui adaro: Na'i ha'ateeni Grik ra 'unua Bielsebul. 'Ado'ado 'ana, 'ia Saetan ma'ua Mwaeraha adaui adaro.

tanaa Amagu ara'ai aro do'iia 'e rongoiusuri
 agua. ³³ Ma 'onaa 'iatei nai gagata'iniau, 'inau
 wai gagata'inia o'asi ro'u na'i maana Amagu na'i
 aro.”

Na Ha'ausuringa'i Ana'ia Jisas

'A Ha'a-haihoaraaui Noni
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Moi abui 'adoma'inia do 'inau 'au boi 'anai
 ha'a-awagorohiraau goni inoni na'i marewana.
 Ai'a! Nau waa mai heihoa. ³⁵ 'Au boi 'anai
 ha'ahaihoai gare mwane beia amana, mana
 gare urao beia inana, mana urao ha'iwai beiai
 hungona. ³⁶ Ha'amomori, huunai maerongamu
 'e sae moi na'i ruma amua. ³⁷ 'Onaa 'o ta'ahia
 amamu ma'ua inamu, ma'ua gare mwane amua
 ma'ua gare urao amua di'uau, 'o ai'a arari 'anai
 ha'i rongoiusuri agua. ³⁸ 'Onaa 'o bwa'i suru'iai
 dadaahoro amua,† ma'oi suriau, 'o ai'a arari
 'anai ha'i rongoiusuri agua. ³⁹ 'Onaa 'o raba
 dau baabau na'i tahingamu na'i marewanani,
 'o bwa'i dauai huunai tahi. Ma 'onaa 'oi
 mwa'emwa'e 'anai ha'a-ai'aai tahingamu 'iniau,
 'oi sadoiai huunai tahi.”

Heitahari
(Mak 9:41)

⁴⁰ “'Iatei na ha'amaoto'amou, 'a 'onaa do'a
 ha'amaotoau ro'u. Mia tei na ha'amaotoau, 'a
 'onaa do'a ha'amaotoa ro'u a mo'o na ha'ataariau
 mai. ⁴¹ 'Iatei na ha'amaotoai rarabea 'inia 'a
 'iraraa do'e rarabea, 'ai daua nana i ta'i heitahari

† **10:38** Suru'iai dadaahoro amua: Ni 'ado'ado 'ana 'a o'ani. Gai
 mwa'emwa'e 'anai rongomaata'i ma'ua mae 'onaa gau raba suria
 Jisas.

na 'ia God 'ai haua tanarai rarabea. Mia tei na ha'amaotoai sae odo-odo 'inia 'a 'iraraa do'e sae odo-odo, 'ai daua nana i ta'i heitahari na 'ia God 'ai haua tanarai sae odo-odo. ⁴² 'Ia tei nai haua moi ta panikeni wai wauni tanaa ta nei 'iniraau nei narau suriau nara 'adoma'i heiheiraau, 'ia God 'ai taharia.”

11

'Ia Jon Bwareomaea

(Luk 7:18-35)

¹ 'Oha 'ia Jisas 'a heiatenga'i hako tanaraau ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri ana, 'a hano ma ha'ausuri ma heitaroha'i suri'i 'omaa gaarangiai dorasi.

² Na'i 'ohasi, 'ia Jon Bwareomaea 'a awa na'i rumaniho'o ma rongo tarohanai Ha'atahi. Ma ha'a-taariraau 'ari tara'i rongoiusuri ana'i beia Jisas ³ marau songa'inia Jisas o'ani, “I'oe naasi nei nara 'unua do'ai boi 'anai ha'atahi'ameu, ma'uasi 'e nei he'ete'i namei mamasia ro'u mau?”

⁴ Mia Jisas 'a o'ani, “Moi aho'i 'ari mamoi 'unu'i tanaa Jon i mareho namou rongo'i mana mareho namou 'omesi'i nau haa'i. ⁵ Nei ra kuru ra wanawana'a, nei ra pwaki ra hahano'a, nei nara lepa ra goro aho'i, nei ra pwarongo ra rongorongoa, na nei ra mae ra suruta'e aho'i baaniai mae, miraui pohara ra bahurongoai Taroha Goro. ⁶ 'Ia God 'ai ha'agorohiai nei na 'omesi'i mareho nau haa'i, ma ai'a 'adoma'i heiruarua'a 'iniau.”

⁷ 'Oha 'iraui rongoiusuri ana'ia Jon rau hano'a, 'ia Jisas 'a taraawa'ai maania Jon tanaraui sae rago. 'A o'ani, “A 'ua? Na'i 'oha

namou 'ari na'i dora mangasara 'anai bahurongoa Jon, 'e taha namou 'adoma'inia domoi 'omesia? 'E sae na orisia tarau i 'adoma'ina 'onaai ade na gegewao? ⁸ 'A 'ua? 'E sae he'ua namou hura'a 'anai re'ia? 'E sae na siri suri'i bwana 'ome goro? Na sae ra siri suri'i bwana o'asi, ra awa suri'i ruma adaa'i mwaeraha, ai'a suri'i dora mangasara. ⁹ Ma'e tahata namou hura'a 'anai 'omesia na'i dora mangasara? 'E rarabea? Ha'amomori, 'e rarabea, ma'ata 'ia ai'a do'e rarabea moi. ¹⁰ 'Ia Jon naasi nei na 'ia God na taroha'i 'abaia o'ani na'i Usu-usu Maea, 'Nau wai ha'ataaria wou i noni heitaroha'i agua na'i na'o 'ini'o,

'ia nai ha'aagaurau noni 'anai boi amua.*

¹¹ "Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'ia Jon naasi na ororiu di'u'i hakoi mwane inoni nara huta mai na'i marewanani. Ma'ata, namoiwou ta sae na ai'a taraa ororiu na awa na'i heimarungi ana God ara'ai aro, 'a ororiu di'ua Jon Bwareo-maea. ¹² Taraawa'a na'i madoraa na heitaroha'i a Jon tari 'ohani ra rago i nei ra bonasia di'u dorai siri na'i heimarungi ana God. ¹³ I buka ra usu'i Rarabea mana Ringe ana'ia Moses ra mamaani nga'iniai taha ra to'o tari na'i madoraa ana Jon. ¹⁴ Ma 'onaa mou hinihini'i mamaani 'isi, 'ia Jon naasia Elaija, i rarabea namou mamasia 'anai boi aho'i ta'oha. ¹⁵ Tei na to'o karinga 'anai rongo, 'ai bahurongoa mai aidangi tarihana.

¹⁶ "E taha nawai heiha'auu 'inia nai ta'isada beirau noni nai 'ohani? 'Iraau rau 'onaai'i gare haha'ariaria nara hainonora na'i dorani maketi. 'E ta'i ruruha nara awara o'ani 'ari tanaai nata

* **11:10** 11:10 Malakae 3:1

ruruha, ¹⁷ “Ei, meu uuhi'i gana ni hainonora mamou ai'a raba mao, mameu ganari'i gana ni heitori mamou ai'a raba angi.’ ¹⁸ 'T'amou mou ha-ha'ariaria o'asi ro'u! 'Oha na boia Jon 'a ai'a gonohi'i waen ma matai ha'aririta'i ngau mamou 'unua do 'e adaro na bwaunia. ¹⁹ Ma na'i 'oha nau boi, Gare'i Inoni, mou re'ia do 'au matai gono waen mau matai ngaungau, mamou 'unua do'au ngangaura'a mau bweu 'ini gonohiai waen, ma do 'inau 'e saegoro adaui inoni ha-ha'atakisi miraui inoni ta'a'i. Ma'ata, na awaha odo-odo adaa'i nei narau hinihini'i ha'ausuringa'i amiria Jon 'ai ha'ata'inia hura'ai madoma nara haa'i ha'ausuringa'i 'isi.”

*Oru 'Omaa Narau Ai'a Hinihini
(Luk 10:13-15)*

²⁰ Suri'i 'omaa na 'ia Jisas 'a haa'i ei mwani ha'abu'oahu rago, 'iraui sae ra ai'a rihosi baani'i herengadaa'i nara ai'a goro. 'Oha 'ia Jisas 'a aidangisia o'asi, 'a taesu'a i ahuna ma ha'atee o'ani, ²¹ “'T'amoui Koresin mi'amoui Betsaeda, 'ai ta'aa di'u tana'amou! 'Onaa ha'abu'oahu nau haa'i tana'amou ra ga'i haa'i tanaraui sae ta'a'i na'i 'omai Taea mei Saedon, rau ga'i bwane rihosi orema mau tanaa God. Ra ga'i bwane ho'osi'i bwana do'odo'o'a mana nuga dohu 'ada'i bwaudaa'i 'anai ha'ata'inia do rau ahutotou 'ini'i ora-ora'a adaa'i. ²² Wai 'unua tana'amou, na'i 'oha na 'ia God 'ai hiiraaui noni hako, na ha'a-mama'ai nai haua tana'amou 'ai di'ua ro'u wou i ha'a-mama'ai nai haua tanaraui Taea mei Saedon.

23 “Mi'amoui Kapaniam, mou 'adoma'inia do'ia God 'ai wai'amou ara'ai aro 'anai ha'ahaaha'amou? 'A bwa'i! 'Iia 'ai gaasi'amou auru na'i 'eu na'i dora ni rongomaata'i. 'Onaa ha'abu'oahu nau haa'i tana'amou ra ga'i haa'i tanaraaui sae ta'a'i na'i Sodom, i 'omaasi 'a ga'i ura mau tari na'i dangini. 24 Naasi wai 'unua tana'amou, na'i dangi ni hihiri, 'i ha'a-mama'ai God nai haua tana'amou 'ai di'ua ro'u wou i ha'a-mama'ai nai haua tanaraaui saenai Sodom.”

*Moi Boi Beia Jisas Mamoi Mamaro
(Luk 10:21-22)*

25 Na'i 'ohasi 'ia Jisas 'a ha'atee o'ani, “Ama, i'oe na'o marungiai aro mana ano. 'Au ha'atee ha'agorohi'o suria 'o giru'i mareho 'isi ta'iniraaui nei nara madoma mara aidangi, ma'o ha'ata'ini'i tanaraaui nei 'ini nara 'onaai gare. 26 'Io Ama, 'a o'asi 'inia naasi huunai hei'irisimu.”

27 Ma o'ani ro'u, “Na mwane mareho hako 'ia amagu 'a hau'i hako tanaau. Ai'a tanei nai huunai aidangisiai garena God, me 'iia moia Amagu. Ma ai'a tanei nai huunai aidangisiai Ama, ma'ata 'iia moi garena, miraaui nei na 'inau 'au sigihiraaui 'anai ha'a-aidangisiraau 'inia.

28 “I'amoui nei namou wai'ate'a mamou magare 'iniai suri'i amoo'i mareho nara ha'ahihi'amou 'ini'i, moi boi beiau mawai ha'a-mamaro'amou. 29 Moi araisuri'i Ha'atora agu'i minau wai ha'ausuri'amou, 'inia 'inau 'au manego mawai 'abenga'i bei'amou. Moi matai mamaro, 30 'inia ni Ha'atora agu'i rai 'a'auhi'amou mara ai'a hihia.”

12

'Iraau i Sae Rau Ororiu

Di'ua i Dangi ni Mamaro

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Na'i dangi ni mamaro 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau tahahoro na'i 'ubutadi mou wiit. 'Iraau rongoiusuri rau rahi'i tara'i kora marau ngaa'i 'inia rau hioro. ² Tara'i nei 'iniraau Farisei rau re'iraaui marau o'ani 'inia Jisas, "Ei! 'Iraau rongoiusuri amu'i rau ga'i bwa'i husi'i wiit 'isi. Na Ringe ana'ia Moses 'a ha'aabuai tau'aro na'i dangi ni mamaro!"

³ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, "A 'ua? Mou ai'a 'oha'iniai mamaani 'inia Mwaeraha Deved mana nei rau ta'i hano na'i 'oha narau hioro? ⁴ 'Ia Deved 'a siri na'i Ruma Maea Saira ana God marau ngaa'i breidi nara ha'amaeaa. Na breidi 'isi 'iraaui moi Piriisi narau ga'i matai ngaa'i. Naasi rau horosia ro'u i Ringe mia God 'a ai'a taesu'a 'adaau. ⁵ 'A 'ua? 'I'amou mou ai'a 'oha'inia na'i Ringe ana'ia Moses do 'iraaui Piriisi ra matai tau'aro moi na'i dangi ni mamaro? Rei'uaa narau haua o'asi, ma ai'a ta sae nai 'unua dorau taritari'a. ⁶ Mawai 'unua tana'amou, 'e ta'i maho na ororiu di'uai Ruma Maea na awa'a. ⁷ 'I'amou mou ai'a 'iraraai huunai 'ado'ado 'anai maho ra maaniai na'i Ususu Maea 'oha ra o'ani, 'Rei'uaa namou bwa'i suu ho'asi tanaau ma goro moi. Maho moi nau rabasia domoi haua, naasi goro 'iniraau sae.'* 'Onaa moi 'iraraai 'ado'ado 'anai mahosi, mou ga'i bwa'i ha'ahuniraau rongoiusuri agu'i 'iniai

* **12:7** 12:7 Hosea 6:6

maho narau haua na ai'a taritari'a. ⁸ Hoita naasi, 'inau na Gare'i Inoni, nau matai 'unu'i maho 'iraaui sae ra matai haa'i na'i dangi ni mamaro, 'inia 'inau naasi Araha 'anai dangi ni mamaro."

Sae Na Mae i Rimana
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ 'Ia Jisas 'a hano baaniai dorasi ma siri na'i rumani ha'arahesi adaau'i Jiu. ¹⁰ 'A sadoia ei sae na rima mae. Tara'i Farisei rau raba sadoia ta maho 'anai subunia Jisas 'inia. Naasi rau songa'inia o'ani, "A 'ua? 'A odo-odo moi na'i Ringe ana'ia Moses 'anai ha'agorohi'i aho'i sae daoha na'i dangi ni mamaro?"

¹¹ Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, "Onaa 'oi to'oraa ta ta'i siip, mana siipisi 'ai ahoda na'i waumu na'i dangi ni mamaro. 'A 'ua? 'O bwa'i rahia ta'eha? ¹² I sae 'a ororiu di'uai siip. Naasi 'a ha'ata'inia doni Ringe ana'ia Moses 'a ha'awategaau 'anai hauai maho na goro tanaai sae na'i dangi ni mamaro." ¹³ Mia Jisas 'a o'ani 'iniai sae na rima mae, "Oi taranga'inia hura'ai rimamu." Ma taranga'inia hura'a mana rimana 'a goro aho'i 'onaai nata rima. ¹⁴ Miraaui Farisei rau hura'a marau haai ha'aradorado 'anai ngahu ha'amaesia Jisas.

Sae Tatau'aro Na 'Ia God Na 'Ome Sigihia

¹⁵ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'agu 'iraraai taha na 'iraaui Farisei rau 'adoma'inia 'inia, ma hano'a baaniai dorasi. 'Iraaui sae rago rau hano suria, ma ha'agorohiraaui hako aho'i nei ra daoha. ¹⁶ Ma'ata 'a ha'a-aburaaui dorai abui maania tanaa ta sae do 'iia 'iatei. ¹⁷ 'A haua o'asi ma ha'amomori'a i taha na 'unua Rarabea Aisaea o'ani,

- 18 “Naani sae tatau'aro agua nau 'ome sigihia,
 'au ta'ahia mau wa'ewa'e 'inia.
 Wai haua tanaai Hi'ona Maea agua,
 ma'ai taroha'inia tanaraau sae suri'i 'ado
 marau i hihiri odo-odo nawai haua.
 19 'Iia 'a bwa'i heitohetohe ma bwa'i awaawara,
 ma bwa'i ha'atee raha suri'i tara.
 20 'A bwa'i raesiai ade na mwa'o'o
 ma bwa'i kuruai raita na gaarangi kuru.†
 'Ai haua o'asi tari 'oha 'ai ha'aheho hako i ta'aa.
 21 'Iraau hako saenai marewana rai wana tanaa
 'anai ha'atahiraau.”

Jisas 'A Mena Di'ua Saetan
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Tara'i sae ra waa mai tanaa Jisas sae na
 kuru ma baanguu 'inia 'e adaro na bwaunia.
 'Ia Jisas 'a ha'agorohia aho'i saesi mana saesi
 'a taraawa'a ha-ha'atee ma 'ome'ome aho'i ro'u.
 23 'Iraau sae rago rau heimwaota'i 'inia, marau
 heisosonga'i o'ani, “Romwane, 'iia'a gasi naani
 Ha'atahi nai hura'a mai baaniai burungana
 Mwaeraha Deved?”

24 'Oha 'iraau Farisei rau rongoa, rau ha'atee
 o'ani, “'Iia 'a taari'i hura'ai adaro 'inia mena ana
 Saetan,‡ i mwaeraha adaui adaro.”

25 'Ia Jisas 'a 'iraraai 'adoma'idaau ma o'ani 'ini-
 raau, “'Onaa 'e kantri na 'iraui inoni rai hei'oi
 hairiu, na kantrisi 'ai ai'aa. Ma 'onaa 'e 'omaa
 ma'ua 'e ruruha na'i ruma narai awa heheihoa'a
 moi, i 'omaasi ma'ua ruruhasi 'a bwa'i ura.

† **12:20** Bwa'i kuruai raita na gaarangi kuru: 'Ia Jisas 'ai
 'abenga'iniraui sae ha-ha'aroha'a. 'Ai wa'ewa'e 'anai awa
 beiraau ma bwa'i 'itaraau. ‡ **12:24** Saetan: Na'i ha'atee ni Grik
 ra 'unua Saetan 'inia Belsabul.

²⁶ Naasi 'onaa 'ia Saetan na haua tanaaui mena 'anai taari adaro ma 'anai ha'ata'aiai ruruha ana haaria, ni ruruha ana 'ai hako raurau moi.

²⁷ Hoita, ma 'onaa na ga'i ha'a-momori do 'inau taari adaro hura'a 'inia mena ana Saetan, mana mena ana tei na 'iraau rongoiusuri amoo'i narau taari adaro 'inia? Ni mena ro'u ana Saetan? Ai'a! 'Iraau rongoiusuri amoo'i rau haua 'onaai haua agua, ma ha'ata'inia do 'i'amou mou taritari'a.

²⁸ Ma 'onaa nau taari adaro 'inia mena ana Hi'ona Maea na boi baania God 'a ha'ata'inia doni heimarungi ana God 'a taha'a bei'amou."

²⁹ Mia Jisas 'a haua ro'u i ha'atee heiha'auu. 'A ha'atee o'ani, "Onaa 'e nei na raba taari'i hura'ai adaro, i mena ana 'ai wetewete ma'ata'a di'ua Saetan. 'A 'onaai sae na raba sirihiai ruma anai sae wetewete 'anai haa'i mareho ana'i, 'ai wetewete ma'ata'a di'ua ro'u i sae wetewetes. Naasi 'aigu mwada'u tanaa 'anai siri tosiai saesi, maigui haa'i bori ana'i.

³⁰ "Tatei na ai'a aba beiau, 'a ha'imaie beiau. Mia tei na ai'a 'a'auhiau 'anai wai'i inoni tanaa God, 'a adara'inirau inoni baania God.

³¹⁻³² "Mawai 'unua tana'amou, mwane maho ta'a'i na'o haa'i ma'ua 'unu'i 'ia God 'a matai 'adoma'i nugasi'o moi 'ini'i. Rei'uaa na 'oi ha'atee ha'ata'aiau i Gare'i Inoni 'a matai 'adoma'i nugasi'o ro'u. Ma'ata 'onaa 'oi ha'atee ha'ata'aiai Hi'ona Maea, 'a bwa'i matai 'adoma'i nugasi'o mwada'u, na'i 'ohani mana'i ta 'oha ro'u."

Hasi'ei Mana Huana'i
(Luk 6:43-45)

³³ "Mou ga'i 'iraraa doni hasi'ei goro 'a ha'i hua goro, mana hasi'ei ta'aa 'a ha'i hua ta'aa. 'O matai 'ome 'iraraai hasi'ei 'inia huana. ³⁴ T'amoui

mwane mwaa ta'ai! 'Iniai ta'aa di'u amou, 'a bwara he'ete'i domoi 'unu'i tara'i maho goro. Ni ngoo naasi na ha'arangasia hura'ai taha na honu 'inia i raromanai noni. ³⁵ Ni sae goro ra hura'a mai mareho goro baaniai ngoona, suria ni raromana 'a honu 'iniai goro. Mana sae ta'aa, ra hura'a mai mareho ta'a'i baaniai ngoona, suria ni raromana 'a honu 'iniai ta'aa. ³⁶ Wai 'unua tana'amou, na'i dangi ni hihiri 'ia God 'ai hiiriraaui hako sae 'ini'i hadahadangadaa'i nara ai'a goro narau ai'a 'adoma'inia do 'ai matai ha'a arungata'aiata nata sae. ³⁷ 'Onaa ni hadahadangamu 'a goro, 'ia God 'ai 'unua do i'oe 'e sae odo-odo. Ma 'onaa na ta'aa, 'iia 'ai 'unua do i'oe 'e sae ta'aa."

Ra Raba 'Omesia Ta Ha'abu'oahu 'Anai

*Ha'ata'inia Do 'Ia Jisas Naasi Ha'atahi
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)*

³⁸ Tara'i Farisei mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau o'ani 'inia Jisas, "Ha'ausuri, 'iameu meu rabasia do'oi hua tana'ameu ta ha'abu'oahu."

³⁹ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, "Iraaui inoni na'i 'ohani rau ta'aa di'u marau ai'a bonasia suria tarau a God. Rau raba 'omesiai ha'abu'oahu magu 'a bwa'i nei nawai hua tanaraui. 'E ta'i ha'abu'oahu moi narai re'ia, naasi ha'abu'oahu 'onaa'ia nei na to'o tanaa Rarabea Jona. ⁴⁰ 'Iia 'a awa na'i ahunai kae ii'a suriai oru dangi mana oru rodo. 'Inau, i Gare'i Inoni, wai o'asi ro'u. Wai awa na'i hera suria ta oru dangi ma ta oru rodo ro'u. ⁴¹ Na'i dangi ni hihiri, 'iraui saeni Ninive rai ura ara'a 'anai 'unua hura'a

do 'i'amoui inoni 'ohani mou taritari'a mora. 'Inia na'i 'oha na 'ia Jona 'a heitaroha'i tanaraau, 'iraaui rau rihosi baani'i ora-ora'a adaa'i. Mawai 'unua tana'amou, 'e nei na ororiu di'ua ro'ua Jona na ataha'a bei'amou, mi'amou ai'a raba rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i. ⁴² Na'i dangi ni hihiri, ni urao mwaeraha baaniai Shiba 'ai ura ara'a mai 'unua do 'i'amoui inoni 'ohani mou taritari'a mora. 'Inia rei'uaa na awa ha'atau 'ari nata aba 'iniai marewana, me 'iia 'a boi 'anai bahurongo'i mwane ha'ausuringa'i ana'ia Mwaeraha Solomon. Minau wai 'unua tana'amou, 'e nei na ororiu di'ua ro'ua Solomon na ataha'a bei'amou mamou ai'a raba bahurongoa.”

*Heiha'auu 'Iniai Herenganai Adaro
(Luk 11:24-26)*

⁴³ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Na'i 'oha na adaro 'a hura'a baaniai noni, 'iia 'a hano 'ari suriai dora mangasara 'anai siba dorani mono. Ma 'onaa na bwa'i sadoia ta dora, ⁴⁴ 'iia 'aigui o'ani 'inia haaria, ‘Wai aho'i 'ari mawai siri aho'i na'i sae nau hano baania ani.’ Na'i 'oha na aho'i wou 'a re'ia dona tahinganai saesi 'a 'onaa ruma na bwaranga nara tatara 'orima'inia goro mara nuga ha'a-odoodo'i goroi mwane mareho na'i raroni. ⁴⁵ Na'i 'oha na 'omesia o'asi, 'agu 'ari 'anai waia ro'u mai beia i biu adaro narau ta'aa di'u ro'u wou baania. Na'i 'oha narau siri 'anai mono na'i raronai saesi, ni saesi 'a ta'aa di'u ro'u wou baaniai na'o. 'I'amou moi o'asi ro'u, 'i'amoui

sae ta'aa na'i madoraani.”§

Inana Jisas Mana Do'orana'i

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ 'Oha 'ia Jisas 'a mamaani mau tanaraaui sae rago, 'ia inana miraaui do'orana'i rau boi marau ura na'i abau 'omaa, 'inia rau raba hadahada beia Jisas. ⁴⁷ Ma'e ta'i sae na o'ani 'inia Jisas, “'Ia inamu miraaui do'oramu'i neiraaui hura'asi, rau raba hadahada bei'o.”

⁴⁸ Mia Jisas 'a o'ani, “'Iatei inagu miraaui tei do'oragu'i?” ⁴⁹ Ma usuraaui rongoiusuri ana'i ma o'ani, “Niraauni inagu mana do'oragu'i. ⁵⁰ 'Iatei na hauai taha Amagu na'i aro na 'irisia do 'ai haa, naasi huunai do'oragu mana asigu mana inagu.”

13

Mamaani 'Iniai Sae Na Rarasa

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Mana'i mau dangisi 'ia Jisas 'a hura'a baaniai ruma ma hura'ai bobonai bwera i Galili. 'A heinagu auru 'anai ha'ausuriraaui noni.

² Miraaui sae rago rau ruru mai garigaria. Ma ta'e ara'a na'i ora ma heinagu na'iei miraaui sae rago rau ura na'i one 'anai baturongoa. ³ Ma haa'i ha'atee heiha'auu 'anai ha'ausuriraaui. 'A o'ani, “'E 'oha na 'e ta'i sae na hura'a 'anai hasi korai wiit na'i mou ana. ⁴ Ma na'i 'oha na raranga'ini'i kora, ra'i nei nara to'o na'i tara

§ 12:45 12:43-45 'Onaa 'iraaui sae ta'a'i rau bwa'i ha'ahonu'i tahingadaa'i 'ini'i mareho goro na maani'i a Jisas, rai ta'aa di'u baaniai na'o. Rai 'onaaiai sae na'i mamaanini. Ni saesi 'a ai'a ha'ahonuai tahingana 'ini'i tara'i mareho goro ma ai'a orema mana mwani adaro rago ra boi aho'i 'anai sirihia.

mana gere manu ra dio mara ngaa'i. ⁵ Tara'i nei ra to'o na'i dora hauhau'a, dora na ano 'a ai'a raha mara tahi. Mana 'oha ra tahi, ra tahi goro ga'u moi. ⁶ Mana 'oha na sina 'a raorao di'u, ra nugu mara mae aho'i moi, 'inia raridi ra ai'a ganu dio. ⁷ Ma tara'i kora ra to'o na'i dora ra tahi bei'i waroraraki. Ma na'i 'oha ra tahi ara'a, na waroraraki 'a agu ha'amaesi'i. ⁸ Mana kora ra to'o na'i ano goro, ra tahi goro mara hungu. Tara'i nei ra'i 'arangi hua, tara'i nei ra'i ono tangahuru, ma tara'i nei ra'i oru tangahuru.”

⁹ Maagu o'ani ro'u, “Tei na to'o karinga 'anai rongo 'ai bahurongoa mai aidangi tarihana.”

Taranai Taha Jisas Na Haa'i 'Ini'i

Ha'atee Heiha'auu (Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ 'Iraaui rongoiusuri ana'ia Jisas rau boi beia marau o'ani, “Ni 'uaana na'ogu haa'i 'ini'i ha'atee heiha'auu na'i 'oha na'o ha'ausuriraau sae?”

¹¹ Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, “Na'i na'o, 'ia God ara'ai aro ai'a ha'arangasia he'uai marungiraau nai haa i noni ana'i. Me na'i 'ohani 'a ha'ata'inia tana'amou. Mei tanaraau nei nara ai'a hinihinia God, 'a ai'a haua o'asi tanaraau.

¹² 'Iatei na raba aidangisia God, 'ia God 'ai a'oia tanaai aidangi na bwane to'oraa mai aidangisia goro. Mia mo'o na ai'a raba aidangisia God, na gere aidangi na to'oraa, 'ia God 'ai rahia baania.

¹³ 'Inau 'au haa'i ha'atee heiha'auu tanaraau sae 'isi neina rei'uaa narai towa'i 'ome'ome, marau bwa'i matai 'ome 'iraraa, ma'uasi rai towa'i bahurongo, marau bwa'i rongo 'iraraa ma'ua

aidangisia. ¹⁴ 'Au haua o'asi ma ha'a-momori'a
i maho na 'unua Rarabea Aisaea o'ani,
“Iraau sae rai baturongo marai baturongo
marau bwa'i aidangisia ta maho,

rai 'ome marai 'ome
marau bwa'i 'ome 'iraraa ta maho.

¹⁵ Rau ha'ababau'i 'adoma'idaa'i,
marau ai'a rongorongo goro 'ini'i
karingadaa'i,
marau kuruha'ini'i maadaa'i.

'Onaa 'a ga'i bwa'i o'asi, rau ga'i 'ome 'irara'i
mareho 'ini'i maadaa'i,

marau ga'i rongo 'irara'i mareho 'ini'i
karingadaa'i,

marau ga'i aidangisi'i mareho 'ini'i
'adoma'idaa'i,

marau ga'i rihota'i tanaau,

mawai ha'agorohiraau baaniai taha na
sadoiraau.' ”*

¹⁶ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraau rongoiusuri
ana'i, “Ia God 'a ha'agorohi'amou 'inia mou
aidangisi'i taha namou re'i'i 'ini'i maamoo'i
mamou aidangisi'i taha mou rongo'i 'ini'i karing-
amoo'i. ¹⁷ Ha'amomori! Wai 'unua tana'amou, 'a
ragoi rarabea mana sae odo-odo nara mae hako'a

narau raba 'omesi'i taha namou re'i'i, maraugu
ai'a 'omesi'i. Marau raba rongo'i mareho namou
rongo'i, maraugu ai'a rongo'i.”

'Ia Jisas 'A Maani Ruhasiai 'Ado'ado

*'Anai Sae Na Rarasa
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)*

* **13:15** 13:14-15 Aisaea 6:9-10

18 “Ohani moi bahurongo mamoi rongoai taha naasi 'ado'ado 'anai mamaani 'inia sae na rarasanga'ini'i kora. 19 I kora ra to'o na'i tara ra ura 'iniraau nei ra rongoai taroha 'abaiai heimarungi ana God maraugu ai'a aidangisia. 'Agu boi moia Saetan ma ha'a-ai'aa'a baani'i 'adoma'idaa'i. 20 I kora ra to'o na'i ano na hauhau'a 'a ura 'iniraau nei ra rongoai ha'atee ana God marau daua raurau ha'i wa'ewa'e. 21 Marau ai'a daua orea 'inia na ha'atee 'a ai'a ganu dio na'i tahingadaa'i 'onaai hasi'ei nara ai'a ganu auru i raridi. 'Oha na mwani maho ra bwara mara ha'a-mama'airau 'inia suria adaa i ha'atee ana God, raugu rihota'i aho'i. 22 I kora ra to'o na'i 'uruhanai waroraraki 'a ura 'iniraau nei ra rongoai ha'atee ana God maagu tahingadaa'u 'a ta'aabedaa'u 'ini'i maho rai tahi 'ini'i na'i marewanani, marau bweu suriai toto'ora ni marewana. Tarana naasi, ni ha'atee ana God 'a ai'a tahi na'i tahingada ma ai'a ha'i hua. 23 I kora ra to'o na'i ano goro 'a ura 'iniraau nei ra rongoai ha'atee ana God marau aidangisia goro. Mana mwane maho goro ra hura'a baani'i tahingadaa'i 'onaai hungu goro ra hahaa'i hasi'ei. Tara'i nei ra'i 'arangi hua, tara'i nei ra'i ono tangahuru, ma tara'i nei ra'i oru tangahuru.”

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Hahaarisi Ta'aa

24 Mia Jisas 'a haua ro'u i mamaani heiha'auu o'ani, “Ni heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai taha na to'o tanaai sae na rarasanga'ini'i kora goro na'i mou. 25 Na'i rodo, 'oha ra mauru hako sae, 'e maeronga na boi ma rarasanga'ini'i ro'u i korai hahaarisi ta'aa ma hano'a. 26 Na'i 'oha na korai wiit ra tahi ara'a mara hungu, ra'i

hahaarisi ta'a'i ra tahi ro'u ara'a bei'i. ²⁷ 'Iraaui sae tatau'aro ana'i rau boi marau o'ani, 'Sae-maua, i'oe 'o rarasanga'ini'i moi korai wiit na'i mou amua. Na'i hei naragu boi ro'u ei hahaarisi he'ete'i 'isi?'

²⁸ "Mia aramiraa u o'ani, "E maeronga nagu boi rarasanga'ini'i ro'u i hahaarisi ta'aa 'isi.'

"Miraau o'ani 'inia, "O 'irisia domei rangu gata'ini'i hahaarisi ta'a'i 'isi?'

²⁹ "Mia o'ani 'iniraa u, 'Moi abu, mou gasi rangu goni'i wiit. ³⁰ Nugaa moi marai tahi goni. Na'i 'oha 'anai ha'igoni'i nawaigui 'unua tanaraaui sae tatau'aro agu'i marai rangu'i'i ga'u i hahaarisi ta'a'i. Rai ha'abobo'i marai suungi'i maraigui ha'igoni'i ro'u i wiit 'anai nuga taguma'ini'i na'i ruma.'"

Rago Anai Sae Narai Awa Bahainai

Heimarungi Ana God

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-21)

³¹ Mia Jisas 'a haua ro'u i nata ha'atee heiha'auu. 'A o'ani, "Na heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai koranai hasi'ei nara 'unua 'inia mastad nara hasia na'i mou. ³² Rei'uaa na kekerei baani'i hakoi mwani taraani kora, 'oha na tahi ara'a 'a kae raha di'u'i hakoi mwane mareho nara hasi'i na'i mou. 'A aho'ita'i hasi'ei mana raraana ra raha 'ohadi manu 'anai nu'i suri'i."

³³ 'Ia Jisas 'a haua ro'u i ha'atee heiha'auuni, "Na heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai urao na dorariai gere dorai draebam beiai ta'i baegi flaoa bubu. Na'i muri, na gere dorai draebamusi 'a ha'asu'uai flaoa ma ha'arahaa'a."

³⁴ 'Ado mamaani na haa'ia Jisas tanaraaui noni hunga, 'a hau'i 'ini'i ha'atee heiha'auu. Ai'a ta mamaani nai haua do'a bwa'i haua 'iniaia ha'atee heiha'auu.

³⁵ Naasi ma to'o'a i ha'atee rarabea na o'ani, "Wai mamaani tana'amou 'iniaia ha'atee heiha'auu mawai maani ruhasi'i taha ra awa bainihu mau mai taraawa'anai ha'apwa'araa adai marewana."†

'Ia Jisas 'A Maani Ruhasiai 'Ado'ado

'Anai Hahaarisi Ta'aa

³⁶ Mia Jisas 'a hano baaniraau noni hunga ma siri ruma. Miraau rongoiusuri ana'i rau boi beia marau o'ani 'inia, "Oi mamaani ha'a-aidangisi'ameu 'iniaia 'ado'ado 'anai hahaarisi ta'aa nara tahi na'i moui wiit."

³⁷ 'Ia Jisas 'a o'ani 'inirau, "Ia mo'o na rarasanga'ini'i kora goro, naasi 'inau na Gare'i Inoni. ³⁸ I mou naasi marewana. Kora goro naasi 'iraau nei narau awa bahainai heimarungi ana God. Hahaarisi ta'aa neiraausi nei ana'ia Saetan. ³⁹ I maeronga na rarasanga'ini'i korai hahaarisi ta'a'i na'i moui wiit, naasia Saetan. Madoraa ni ha'igoni naasi ha'ahakonai dangi. 'Iraau nei 'anai ha'igoni neiraausi enjel.

⁴⁰ "Onaai rahi'i adaa'i hahaarisi ta'a'i mara suu gata'ini'i, 'ai o'asi ro'u na'i ha'ahakonai dangi. ⁴¹ 'Inau na Gare'i Inoni, wai ha'ataari'i hura'ai enjel agu'i marai rahi'i hura'a baaniai heimarungi agua 'i sae ora-ora'a mana nei narau ha'atehaai nata nei. ⁴² Marai gaasirau siri na'i 'eu ngarungaru na raorao. Na'isi naraigu

† 13:35 13:35 Psalm 78:2

angiangi na'i ei marai 'ara-ngingita'i rihodaa'i 'iniaia maata'i. ⁴³ Miraau sae odo-odo rai rara 'onaai sina na'i hourana ana Amadaau. 'Ia tei na'o to'o karinga 'oi bahurongo ma'oi aidangi tarihana.”

Ra'i Ha'atee Heiha'auu

'Iniaia Heimarungi Ana God

⁴⁴ 'Ia Jisas 'a o'ani, “I heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai mareho ororiu na awa na'i ano. I sae na sadoia, 'a wa'ewa'e di'u ma ahunia aho'i ma 'ari raonga'ini'i hako'i mwane mareho ana'i do'ai to'ora ha'a arari, ma'ai horiai dorai ano na awai mareho ororiusi ma do'ai to'oraa nana.

⁴⁵ “I heimarungi ana God 'a 'onaa ro'u i sae raoraonga'i buri magu sibasiba 'ini'i nei goro 'anai hori'i. ⁴⁶ 'Oha na sadoiai nei na goro di'u na bwara di'ui horihorina, 'a aho'i ma raonga'ini'i hako'i bori ana'i ma 'ari 'anai horiai burisi.

⁴⁷ “Ma ro'u i heimarungi ana God 'a 'onaai hu'o na 'iraau sae ahu-ahuasi rau arasia na'i asi, na namoiwou ta taraani ii'a he'ete'i hairiu nara to'o na'i ei. ⁴⁸ Mana 'oha na honu, ra ogea tarau na'i one, mara heinagu 'anai hoai'i nei goro baani'i nei ta'a'i. Na nei goro ra nuga taguma'ini'i suri'i abira, mana nei ta'a'i ra gaasi'i. ⁴⁹ 'Ai o'asi ro'u i here rai hauai enjel na'i ha'ahakonai dangi. Rai hoairaau sae odo-odo baani'i sae ta'a'i. ⁵⁰ 'Iraau sae ta'a'i rai gaasiraa siri na'i 'eu ngarungaru na raorao. Na'i 'isi rai angiangi marai 'ara ngingita'i rihodaa'i 'iniaia maata'i.”

⁵¹ 'Ia Jisas 'agu songa'iniraau rongoiusuri ana'i o'ani, “Mou 'irara'i 'ado'ado 'ada'i ha'atee heiha'auu 'ini?” Miraau o'ani, “Meu 'irara'i.”

⁵² Maagu o'ani 'iniraa, “Hoita, 'iatei sae na aidangisi'i Ringe ana'ia Moses ma aidangisia ro'u i ha'ausuringa'i haoru 'iniai heimarungi ana God na awa na'i aro, 'a 'onaai sae na matai rahi'i hura'a baaniai ruma ana i mwane mareho goro he'ete'i hairiu. I mareho haoru mana nei bwani.”

Traaui Saeni Nasaret

Rau Ai'a Hinihinia Jisas

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a haa'i hakoi mwani ha'atee heiha'auu 'ini, 'a hano baaniai dorasi ⁵⁴ ma aho'i 'ari 'omaa ana na'i Nasaret. 'A siri na'i rumani ha'arahesi 'anai ha'ausuriraaui noni hunga, mana 'oha rau rongoai ha'ausuringa'i ana rau heimwaota'i di'u. Miraaui o'ani, “A 'ua na madoma di'u 'inia mo'oni? 'Iatei na haua tanaa i mena na haa'i 'ini'i mwani ha'abu'oahu 'isi? ⁵⁵ Gau 'iraraa do'ia mo'osi 'e gare ana moi kapentaa. 'Ia Meri naasi inana, mana do'orana'i 'iraaui Jems, Josep, Saemon mia Jiudas. ⁵⁶ Mana asina'i ra awa ro'u na'i 'omaani. 'A he'ua na 'irara'i 'ini'i maho 'isi a mo'osi?”

⁵⁷ Naasi rau 'itaa Jisas marau ai'a raba hinihinia. Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “I rarabea ra ha'ahoua suri'i mwani 'omaa hako. Ta'i moi, na'i 'omaa ana miraaui huudi sae ana'i naraugu ai'a.”

⁵⁸ Na'i 'omaa anasi ai'a ha'abu'oahu rago naigui haua, 'inia rau ai'a hinihinia.

14

'Ia Herod 'A Ngahu Ha'amaesia

Jon Bwareomaea

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ Na'i 'oha 'ia Herod Antipas, 'i Mwaeraha 'anai Galili, 'a rongo tarohana Jisas, ² 'a o'ani 'iniraau sae tatau'aro ana'i, “Iia gasi a Jon Bwareomaea na tahi aho'isi baaniai mae. Naia na haa'i 'ini'i mwane ha'abu'oahu rago 'isi.”

³⁻⁴ Na'i na'o wou, 'oha na tahi mau a Jon, 'ia Herod 'a waina Herodias, urao ana ga'u a Pilip, mia Pilip 'e do'orana Herod. 'Oha 'ia Jon 'a 'unua tanaa Herod do 'a ai'a odo-odo do'ai wainai urao na waina ga'u i do'orana, 'ia Herod 'a taesu'a ma 'unua tanaraau sae hehei'oi dorai daua Jon. Rau ho'osia 'inia arihau marau nugaa na'i rumaniho'o. ⁵ 'Ia Herod 'a raba ha'amaesia Jon magu magugu 'iniraau noni hunga, rau gasi ha'ato'oa ta ha'agogoru 'inia rau aidangisia do 'ia Jon 'e rarabea.

⁶ Hoita, na'i dangi ra ngaugoni 'anai 'adoma'i aho'isiai dangi na huta Herod, 'e gare urao ana Herodias 'a siri mai mao 'anai ha'a-reirei'araau, mia Herod 'a wa'ewa'e di'u 'anai reireia. ⁷ 'A hauai duruduru na wetewete tanaa do'ai hua tanaa namoiwou ta mareho nai 'irisia. ⁸ Me suriai hei'irisina inana, i gare uraosi 'a o'ani, “Au 'irisia dorai hua tanaa i bwauna Jon Bwareomaea na'i ta rabo'o papaheta'a.”

⁹ 'Ia Herod 'a ahutotou ma 'adoma'i aho'i, ma bwara'a 'inia 'a bwane hua'a i duruduru ma bwara'a ro'u do'aigui horosia na'i maadaui sae na ari'ahuraausi. Mia Herod 'a ha'atoraraui sae hehei'oi dorai ha'a-'osia'a. ¹⁰ Naasi rau 'ari rumaniho'o marau o'iai 'u'una Jon Bwareomaea.

¹¹ Rau waia mai bwauna na'i rabo'o tanaa gare urao ana Herodias maagu waia 'ari tanaa inana.

¹² 'I abena Jon 'iraui rongoiusuri ana'i naraugu

boi waia narau 'ari toringia. Na'i muri naraugu taroha'inia tanaa Jisas 'i mareho na to'osi.

*Jisas 'A Hanganiai Rima Merui Mwane
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)*

¹³ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a rongoai mae ana Jon Bwareomaea, 'a ta'e haaria na'i ora ma 'ari na'i dora bwaranga na ai'a ta sae nai awa iei. 'Oha na 'iraau sae rago raugu 'iraraai dora na 'ari iei a Jisas, rau hano baani'i 'omaa adaa'i marau hatatare haisuri. ¹⁴ 'Oha nagu 'oto wou na'i one ma re'iraau sae rago rau heimamasi, 'a ta'ahiraau ma ha'agorohiraau aho'i nei ra daoha.

¹⁵ 'Oha na gaarangi suu'a i sina, 'iraau rongoiusuri rau boi beia Jisas marau o'ani 'inia, "A gaarangi rodo'a naani! 'Oi ha'ahanoriraau aho'i sae 'ini marai 'ari suri'i 'omaa 'anai hori 'adaau mahoingau. 'Inia dorani 'a ai'a ruma'a."

¹⁶ Mia Jisas 'a o'ani, "A ai'a goro dowai ha'ahanoriraau, 'i'amou namoi ha'i 'adaau mahoingau."

¹⁷ Miraau rongoiusuri rau o'ani, "E rima gere huai brede mana rua ii'a moi na bei'ameuni."

¹⁸ Mia Jisas 'a o'ani, "Moi haa'i mai tanaau."

¹⁹ 'A ha'a-heinagusiraau sae 'isi na'i mwane hahaarisi maagu dauai rima huai brede mana rua ii'a. 'A wana ara'ai aro ma ha'atee ha'agorohia God 'inia. Ma uubi'i brede 'isi maagu haa'i tanaraau rongoiusuri naraugu ha'atora'ini'i tanaraau sae rago. ²⁰ 'Iraau hako rau ngau masu mana mahoingau narau ngau tahi'i rau si'o ha'ahonua 'inia ta'i tangahuru mana rua abira. ²¹ 'A 'onaai rima merui saemwane narau ngau masu hako ha'atai

na'i dangisi. Ni urao mana gare ra ai'a uduma'iniraau.

²² Na'i muri 'ia Jisas 'a o'ani 'iniraau rongoiusuri ana'i, “Moi ta'e na'i ora ma moi gagaau 'ari nata batarau. 'Inau wai awa ga'u.” Naasi mia Jisas 'a awa moi beiraau kae ruruhai saesi tari 'oha na ha'ahanoriraau aho'i 'ari suri'i 'omaa adaa'i. ²³ 'Oha na ha'ahanoriraau hakoi sae, 'a ta'eha haaria na'i hungahunga 'anai ha'arahesi. Ma su'urahi'a. Mia Jisas 'a awa mau haaria na'isi.

Ta Jisas 'A Hahano Na'i Hunganai Wai
(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)

²⁴ Na'i 'ohasi 'iraau rongoiusuri rau hano ha'atau'a na'i ora baaniai one. Na tabaosi ra raha di'u mara abwao ta'eha huniraau na'i ora 'inia rau hano suaai ro'a raha.

²⁵ Na'i wa'aria 'ia Jisas 'a boi beiraau rongoiusuri ana'i, 'a hahano na'i hunganai wai. ²⁶ 'Oha rau 'omesia rau 'adoma'inia do'e anoa. Rau mamaa'u di'u marau awaawara. ²⁷ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, “'Ai abui ta'aabemoou! 'Inau moia Jisas na! Moi abui mamaa'u.”

²⁸ Mia Pita 'a o'ani, “Araha, 'onaa i'oe ha'a-momori ma'oi 'unuau mawai 'ariwou bei'o na'i hunganai wai.”

²⁹ Mia Jisas 'a o'ani, “'Oi boi.”

Mia Pita 'a dio baaniai ora ma hahano 'ari beia Jisas na'i hunganai wai. ³⁰ 'Oha 'ia Pita 'agu 'omesi'i tabaosi, naasi ma mamaa'u ma taraawa'a dodo'a. Mia Pita 'a awara, “Araha, 'oi 'a'auhiau!”

³¹ Na'i mau 'ohasi mia Jisas 'a ta'ara wou ma daua ara'a Pita, 'a o'ani 'inia, “Hinihinimu 'a kekerei! 'A 'ua na'o 'adoma'i heiruarua'a 'inia?”

³² Na'i 'oha 'ia Pita mia Jisas rarugu ta'e ara'a na'i ora, mana ro'a 'a papaku'a.

³³ 'Iraaui rongoiusuri narau awa na'i ora raugu re'ia o'asi marau ha'arahesia Jisas, rau o'ani, "Ha'amomori, i'oe garena God."

'Ta Jisas 'A Ha'agorohiraau Aho'i

Sae Daoha Na'i Genesaret (Mak 6:53-56)

³⁴ Jisas mana rongoiusuri ana'i rau haruta 'ari nata batarau ma rau 'oto na'i dora ra 'unua 'inia Genesaret. ³⁵ Na'i 'oha na 'iraau sae rau 'ome 'iraraa Jisas, 'a ai'a orema mana taroha 'inia ada rau haa 'a 'adarara'a 'ari suriai dorasi. Miraau sae ra wairaa'u'a mai sae daoha tanaa Jisas 'anai ha'agorohi'i aho'i. ³⁶ 'Iraau sae daoha rau bong'a'inia Jisas dorai karohia moi gaonai to'oni tewa ana. 'Iraau nei rau haua o'asi rau goro aho'i baani'i daoha nara to'iraau.

15

Ha'ausuringa'i Baaniraau Jiu 'Ohai Na'o (Mak 7:1-13)

¹ Tara'i Farisei mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau boi baaniai Jerusalem 'anai songa'inia Jisas. ² Rau o'ani 'inia, "Ni 'uaana na 'iraau rongoiusuri amu'i rau horosia 'inia i ha'ausuringa'i narau ha'adiohi'i mai tanagaau i wauwa agaa'i na'i 'ohai na'o? Rau ai'a suriai huunai herehere 'anai dorima maraigu ngau."

³ Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, "Mi'amou, ni 'uaana namou horosia 'inia Ha'atora ana'ia God mamougu suri'i moi 'inia i ha'ausuringa'i amoo'i

haari'amou? ⁴ Mou 'iraraa do 'ia God 'a bwane 'unua o'ani, "Oi ha'ahoua amamu mea inamu' ma o'ani ro'u, 'Tei na 'unu ha'ata'aia amana mea inana rai ha'amaesia.' ⁵⁻⁶ Me'imoou mou 'unua dona 'a odo-odo moi 'onaa tanei 'ai o'ani 'inia inana mia amana, 'Ha'a-arohai'amurua, 'au ga'i 'a'auhimurua 'ini'i maho nau to'ora'i. Me 'au bwa'i 'a'auhimurua'a. Suria maho nau to'ora'i ra maea'a. 'Inia 'au bwane wate'i tanaa God.' Ma naasi mou here 'onaa do ha'ausuringa'i amoo'i ra ororiu di'uai Ha'atee ana God.

⁷ "Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Maho na 'ia Aisaea 'a ha'atee rarabeanga'inia, 'a to'i'amou ha'a-momori'a. ⁸ 'A 'unua o'ani, "Iraau sae 'ini rau ha'ahouau 'ini'i ngoodaa'i, magu 'adoma'idaa'i ra awa ha'atau di'u baaniau.

⁹ I ha'arahesi adaa'i ra 'ari pwaranga, 'inia rau orisi'i Ha'atora ana'ia God 'ini'i ha'ausuringa'i adaa'i haraarirau na inoni moi na haa'i.' ”*

Ha'ausuringa'i 'Iniai Maho Na Matai

Ha'ado'o'aai Sae Na'i Maana God (Mak 7:14-23)

¹⁰ Mia Jisas 'a 'unuraau noni hunga magu o'ani 'inirau, "Moi bahurongo goro mamoi aidangisiai taha nawai 'unua tana'amou. ¹¹ I ma'hoingau na'oi ngaua 'a bwa'i matai ha'ado'o'a'o na'i maana God. Naia na maho na'o 'unu'i nara hura'a baaniai ngoomu na matai ha'ado'o'a'o."

¹² 'Iraui rongoiusuri ana'ia Jisas rau boi beia marau o'ani, "Iraui Farisei rau arunga ta'aa 'iniai maho na'o 'unua ani."

* **15:9** 15:8-9 Aisaea 29:13

13 Mia aramiraau o'ani, “Adonai hasi'ei na ai'a hasi'i a Amagu, 'ia Amagu 'ai rangu gata'ini'i.

14 Naasi 'ai abui ta'aabemoou 'iniraaui Farisei. 'Iraausi rau 'onaai sae kuru na uruai nata sae kuru, 'irarua hako rarui ahoda dio na'i giru.”

15 'Ia Pita 'a 'unua tanaa Jisas o'ani, “Oi maania tana'ameui 'ado'ado 'anai maho na'o 'unua ani, do sae 'a bwa'i matai do'o'a na'i maana God 'inia moi mahoingau na ngaua.”

16 Mia Jisas 'a o'ani 'inia Pita, “A 'ua? 'O ai'a aidangisia mau? 17 'O ai'a 'iraraa do maho na'o ngaua 'a dio na'i bwahurimu ma hura'a aho'i baaniai abemu? 18 'I maho ta'aa na 'unua i sae 'a hura'a baaniai raromana, ma naia na matai ha'ado'o'aa na'i maana God. 19 Baaniai raromana na hura'a mai ei 'ado'ado ta'aa, 'onaai heingahu, taritari'a baaniai urao amua ma'ua mwane amua, wawaasua'a, beri, pwapwaari'i, mana 'unu ha'ata'aiiai nata sae. 20 Nara 'isi mareho na matai ha'ado'o'aai sae na'i maana God, ai'a do 'iniai ngau ha'i ai'a dorima.”

*'E Urao Na Ai'a Jiu Na Hinihinia Jisas
(Mak 7:24-30)*

21 'Ia Jisas 'a hano baaniai dorasi, 'a 'ari suriai dora gaarangiai kae 'omaai Taea mana Saedon.

22 Ma 'e urao na ai'a Jiu na awa 'isi. 'Iia baaniai burungana Kenan. 'A boi beia Jisas ma o'ani, “Araha, pwirana Deved. 'Oi arunga ta'ahiau ma'oi 'a'auhiau! Gare urao agua, 'i adaro 'a bwaunia. 'A here ha'ata'aia di'u ma rongomaata'i raha.”

23 'Ia Jisas 'a ai'a aramia 'inia ta ta'i ha'atee. Miraau'i rongoiusuri rau ha'ata'u'ua Jisas o'ani,

“Oi ha'ataaria aho'i mai hano'a wou. 'Inia 'iia 'a surigaau moe'a magu wamoi ta'i awara.”

²⁴ Mia Jisas 'a o'ani 'iniai uraosi, “Ia God 'a ha'ataariau mai 'anai 'a'auhiraau moi Jiu narau 'onaai siip nara tari baaniai 'omesuri siip. 'Au ai'a boi 'iniraau nei narau ai'a ha'i saeni Jiu.”

²⁵ Mana uraosi 'a boi ma topira'i ruru na'i maana Jisas ma o'ani 'inia, “Oi boi ma'oi 'a'auhiau Arahā.”

²⁶ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “A ai'a arari dorai haa'i mahoingau adaa'i gare ma do raigui gaasi'i 'ada'i misu.”†

²⁷ Mana uraosi 'a ha'atee o'ani, “O ha'atee ha'a-momori. Ma'ata 'iraau misu rau matai ngaa'i ro'u moi mamamo i mahoingau nara ahoda baaniai hunganai dora ngaungau adaa'i sae nara to'oraraau.”

²⁸ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Urao, 'i hinihinimu 'a wetewete di'u! 'I mareho na'o 'irisiasi wai haua tana'o.” Na'i mau na'i 'ohasi mana gare anai uraosi 'a goro'a aho'i.

Jisas 'A Ha'agorohi'i Aho'i

Mwani Sae Daoha

²⁹ 'Ia Jisas 'a hano baaniai dorasi ma aho'i 'ari suriai bobonai kae bwera i Galili. 'A ta'eha na'i hungahunga ma heinagu na'iei. ³⁰ Kae ruruhai sae rau boi beia, rau waa'i mai tanaa i sae pwaki, 'iraau sae kuru, 'iraau sae ta'ata'a'i, 'iraau sae baanguu mana nei haru daoha hehe'ete'i ro'u

† **15:26** 15:26 Ni 'ado'ado 'anai tatarani 'a o'ani: 'Iraau gare ra ura 'iniraau Jiu. Mana misu 'a ura 'iniraau nei ra ai'a Jiu. 'Ia Jisas 'a 'unua do 'a raba 'a'auhiraau moi Jiu. 'A ai'a arari do 'ai nugasiraau Jiu mai 'a'auhiraau nei ra ai'a Jiu.

na to'iraau. Rau ha'adaohiraau na'i gaarangiai uwana'i a Jisas mia Jisas 'a ha'agorohiraau aho'i hako.

³¹ 'Iraaui sae rago rau 'omesiai haua ana o'asi a Jisas marau heimwaota'i di'u. 'Iraaui nei ra baanguu ga'u rau ha-hadahada'a, 'iraau sae ta'ata'a'i ra goro'a, 'iraau nei ra pwaki ra hahano hairiu, miraau nei ra kuru ga'u rau wanawana'a. 'Iraaui sae rago rau ha'a-aneanea God adaau Israel.

*'Ta Jisas 'A Hanganiai Hai Merui Saemwane
(Mak 8:1-10)*

³² 'Ia Jisas 'a 'unuraau rongoiusuri ana'i ma o'ani 'iniraau, “Au ta'ahiraau sae 'ini, 'inia 'e oru dangi narau awa'a 'ini beigaau ma na'i 'ohanisi raugu ai'a to'o mahoingau'a 'anai ngau. Maugu ai'a raba ha'a-taariraau ha'i hioro 'ari suri'i 'omaa adaa'i. Rau gasi dionga'i suri tara.”

³³ 'Iraaui rongoiusuri rau o'ani 'inia Jisas, “Na'i hei na'i dora mangasarani nagau ga'i ha'i mahoingau arari 'ada'i mwane sae 'ini?”

³⁴ Mia Jisas 'a songa'iniraau o'ani, “E siha huai breidi na bei'amou?” Ma rau aramia o'ani, “E biu hua moi ma ra'i gere ii'a.”

³⁵ 'Ia Jisas 'agu 'unua tanaraau sae 'anai heinagu dio na'i ano ³⁶ ma dauai biu hua breidi mana ii'a 'isi. Mana 'oha na ha'atee ha'agorohia hako a God 'ini'i, 'a uubi'i ma haa'i tanaraau rongoiusuri ana'i naraugu ha'atora'ini'i tanaraau sae. ³⁷ 'Iraau hako rau ngau masu. Rau si'ohi'i dora i mahoingau narau ngau tahi'i, rau ha'ahonuai biu abira. ³⁸ 'Iraaui sae narau ngau

na'i 'ohasi 'e hai merui saemwane. Ra ai'a uduma'ini'i urao mana gare.

³⁹ 'Ia Jisas 'a ha'ahanoriraaui aho'i sae 'isi, maagu ta'e na'i ora beiraaui rongoiusuri ana'i. Rau 'ari na'i dora ra 'unua 'iniaia Magadan.

16

'Iraaui Saemaua Adaa'i Jiu

Rau Raba 'Omesia Ta Ha'abu'oahu (Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Tara'i Farisei mana Sadiusi rau boi beia Jisas do rai ha'imaania. Rau ha'angonia do 'ai haua ta ha'abu'oahu ma'uasi ta ha'ara ma dorai 'iraraa do'ia God na ha'ataaria mai.

² Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, "I'amou mou 'iraraai ha'ara na'i aro. Na'i su'urahi 'oha na aro 'a wangawanga, mou ha'arangasia do ho'oa 'ai dangi goro. ³ Mana'i haho'oa, 'oha na aro 'a wangawanga ma waikuhi'a, mamou ha'arangasia do'ai dangi ta'aa. Mou aidangisi'i moi ha'ara ni aro mamougu ai'a aidangisiai 'ado'ado 'ada'i mareho nau haa'i na'i madoraa 'ini! ⁴ 'Iraaui inoni na'i 'ohani rau ta'aa di'u marau ai'a bonasia suria tarau a God. Rau raba 'omesiai ha'abu'oahu magu 'a bwa'i nei nawai haua tanaraau. 'E ta'i ha'abu'oahu moi narai re'ia, naasi ha'abu'oahu 'onaai nei na to'o tanaa Jona." 'Ia Jisas 'agu 'unua o'asi moi tanaraau ma hano'a baaniraaui.

Ni Ha'ausuringa'i Adaa'i Farisei

Mana Sadiusi 'A 'Onaai Draebam (Mak 8:14-21)

⁵ 'Oha narau 'a'ari mau 'anai nata batarau kae bwera i Galili miraaui rongoiusuri raugu

aidangisia dorau kaku'aai waa'i tadaa'i bredi.
 6 'Ia Jisas 'a ha'atee ha'abasuraaui o'ani, "Moi 'ome'ome goro mamoi 'omesuri'amou baaniai draebam adaui Farisei mana Sadiusi." 7 'Iraui rongoiusuri rau hasi hadanga'i haraariraaui, rau o'ani, "Gau ai'a to'o bredi na 'unua o'asi 'iniasi."
 8 'Ia Jisas 'a 'iraraai taha rau maania ma o'ani 'iniraaui, "Hinihinimoo'i ra kekerei di'u. 'A 'ua namou hadanga'inia 'inia i ai'a to'o bredi amoou? 9 Mou ai'a aidangisia mau? 'A 'ua? Mou kaku'aai rima merui sae nau ha'angaua 'inia moi rima huai bredi, mana abira namou ha'ahonu'i 'ini'i mahoingau nara ngau tahi'i?
 10 Mamou kaku'aa ro'u i hai merui sae nau ha'angaua 'inia moi biu huai bredi mana siha abira namou ha'ahonu'i 'ini'i mahoingau nara ngau tahi'i? 11 'A 'ua namou 'adoma'inia 'inia do'au hadanga'iniai ai'a to'o bredi amoou? Wai 'unua aho'i ro'u tana'amou. Moi 'omesuri'amou baaniai draebam adaui Farisei mana Sadiusi."
 12 Na'i 'ohasi raugu aidangisia do'ia Jisas 'a ai'a hadanga'iniai draebam anai bredi, ma'ata 'a rabasia dorai 'omesuriraaui baaniai ha'ausuringa'i adaui Farisei mana Sadiusi.

'Ia Pita 'A Ha'arangasia

Do 'Ia Jisas Naasi Ha'atahi (Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 'Oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau ada wou gaarangiai 'omaai Sisaria Pilipae, 'ia Jisas 'a songa'iniraaui rongoiusuri ana'i o'ani, "'Iraui sae rau 'unuaui i Gare'i Inoni 'inia tei?"

14 Miraaui o'ani, "Tara'i sae ra 'unua do i'oe a Jon Bwareomaea, tara'i nei ra 'unua do i'oe a

Elaija, ma tara'i nei do i'oe a Jeremaea, ma tara'i nei ro'u do i'oe 'e ta'i 'iniraaui haru rarabea ni 'oha bwani.”

¹⁵ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “Mi'amou, mou 'adoma'inia do 'inau atei?”

¹⁶ Mia Saemon Pita 'a o'ani 'inia, “I'oe naasi Ha'atahi na 'ia God na duruduru 'inia 'anai ha'ataaria mai. I'oe garena God tahitahi.”

¹⁷ 'Ia Jisas 'a o'ani 'inia Pita, “Ha'amwani'o Saemon garena Jona, 'inia taha na'o ha'arangasiani, 'ia Amagu ara'ai aro na ha'ata'inia tana'o, ai'a inoni. ¹⁸ Ni 'ado'ado 'anai atamusi 'e hau, mana'i hunganai hauni wai tau'aronai heiso'i agua. I mena anai mae 'a bwa'i ha'ahehoa mwada'u i heiso'i. ¹⁹ Ma wai haua tana'o i kii anai hourana ana God na'i aro. Taha na'oi ha'aabua na'i ano, 'ia God 'ai 'adoma'i aratara bei'o 'inia na'i aro. Mana taha na'oi ha'awatea na'i ano, 'ai 'adoma'i aratara ro'u bei'o 'inia na'i aro.”

²⁰ Ma ha'atee ha'abasuraaui rongoiusuri dorai abu taraa to'o maania do'ia naasi Ha'atahi.

*'Ia Jisas 'A Maaniai Mae Nai Haua
(Mak 8:31-33; Luk 9:22)*

²¹ Taraawa'a na'i 'ohasi ma 'ari'a, 'ia Jisas 'a taraawa'a maani ha'arangasia tanaraaui rongoiusuri ana'i 'ari nai haua na'i Jerusalem mana taha nai to'o tanaa na'i 'isi. 'A 'unua tanaraau do 'iraaui Na'ohadaa'i Piriisi miraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ma tara'i na'otara ro'u rai ha'a-rongomaata'ia marai ha'amaesia. Ma'ata 'e rua dangi nai hako mana'i oruna 'aigui suruta'e aho'i.

²² Mia Pita 'a waia beira'i a Jisas 'anai ha'atee ha'abwarasia magu o'ani 'inia, “Araha, 'abwa'i!

'Ia God 'a bwa'i ha'awatea do'ai to'o tana'o i maho na'o maaniasi.”

²³ Mia Jisas 'a rihota'i tanaa Pita ma o'ani 'inia, “Saetan, hora wou baaniau! 'O bonasiai ha'atehaau baaniai hei'irisina God. Na maho na 'o 'unu'i 'isi ai'a 'ado'adona God, ma'ata ra'i 'ado'ado ni noni moi!”

'Iatei Nai Suria Jisas 'Ai Mwa'emwa'e

'Anai Rongomaata'i Mana Mae

(Mak 8:34—9:1; Luk 9:23-27)

²⁴ 'Ia Jisas 'a o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, “'Iatei na raba ha'i rongoiusuri agua, 'ai nugasiai hei'irisina haaria, 'ai mwa'emwa'e 'anai suru'iai dadaahoro ana, maai suriau. ²⁵ 'Iatei na raba dau baabau na'i tahingana na'i marewanani, 'a bwa'i to'oraai huunai tahi. Me 'iatei na mwa'emwa'e 'anai ha'a-ai'aai tahingana 'iniai suriau ana, 'ai sadoia nana i tahi. ²⁶ 'A 'ua? 'Onaa tanei 'ai daa'i hako nana i marehoni marewana, ma ai'a daua nana i huunai tahi, mareho 'isi rai 'a'auhia? 'A bwa'i! 'Onaa 'ai mae, 'a bwa'i maho naigu haa 'anai horia aho'i tahingana. ²⁷ 'Inau i Gare i Inoni wai aho'i ro'u mau mai bei'i enjel ana'i Amagu ma beiai mena mana raraha na ta'isada beia 'anai tahariai 'adonai nei suriai taha na haua. ²⁸ Tara'i nei 'ini'amoui sae 'ini mou bwa'i mae mau minau i Gare i Inoni wai aho'i'a mai 'anai marungiraaui hako i mwani noni.”

17

'Ia Jisas 'A Orisi 'Omeha

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ 'E ono dangi na hako, 'ia Jisas 'a waia Pita, Jems mea Jon, i rua ha'ido'orada, 'anai ta'eha

haariraau na'i hunganai hungahunga ahaaha.
² Raugu 'ome mana 'omehana Jisas 'a orisi'a. I hauraena tari auru na'i 'u'una 'a wadora'i 'onaai sina mana bwana ana'i ra mamaahui 'onaai marewa. ³ Raugu 'asu'a mia Moses mia Elaija raru ha'amaranga mararu mamaani beia Jisas. ⁴ Mia Pita 'a o'ani 'inia Jisas, “Araha, 'a goro nagau awa 'ini. 'Onaa 'o 'irisia, 'inau wai tau'arona ta oru hare, tanei tana'o, tanei tanaa Moses, ma tanei tanaa Elaija.”

⁵ Na'i 'oha na ha'atee o'asi mau a Pita, 'e rorodo na wadora'i na dio huniraau ma marumarusiraau. Ma'e ringe na ao mai baaniai rorodosi, 'a o'ani, “Naani gare agua nau ta'ahia mau huunai wa'ewa'e 'inia. Moi rongosuria.” ⁶ 'Oha 'iraau oru rongoiusurisi rau rongoa o'asi, rau kae mamaa'u di'u marau abwa dioi ano.

⁷ Mia Jisas 'a boi ma dau wou beiraau ma o'ani, “Moi abui mamaa'u, moi ura ara'a.” ⁸ Raugu wana wou mia moi haaria Jisas nagu awa beiraau.

⁹ 'Oha 'ia Jisas mana oru rongoiusuri ana rau didio mau na'i hungahunga, 'ia Jisas 'a ha'atoraraau o'ani, “Moi abui maania tanaa ta sae i taha namou re'ia, tari 'oha 'inau i Gare'i Inoni wai suruta'e aho'i baaniai mae.”

¹⁰ 'Iraau rongoiusuri rau songa'inia o'ani a Jisas, “A 'ua na 'iraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau 'unua 'inia do'ia Elaija 'ai boi ga'u na'i na'o maigu boi Ha'atahi?”

¹¹ Mia aramiraau o'ani, “A ha'a-momori. 'Ia Elaija 'ai boi na'i na'o 'anai ha'a-agauhiraau mwani noni 'anai boi anai Ha'atahi. ¹² Ma'ata wai 'unua tana'amou, 'ia Elaija 'a bwane ada'a

magu 'iraaui sae rau ai'a 'ome 'iraraa. Rau haa'i moi mwane here nara ai'a goro tanaa suriai 'adoma'ida. 'Inaui Gare'i Inoni rai haa'u o'asi ro'u tanaau.” ¹³ Na'i 'ohasi 'iraaui rongoiusuri raugu aidangisia do'ia Jisas 'a hadanga'inia Jon Bwareomaea.

'Ia Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i

*Gare Na Bwauniai Adaro
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)*

¹⁴ 'Oha 'ia Jisas mana oru rongoiusuri ana rau ataha dioi gaonai hungahunga, 'iraaui sae rago rau bwane mamasi 'isi. 'E sae na boi ma topira'i ruru auru tanaa Jisas ma o'ani 'inia, ¹⁵ “Araha, 'oi ta'ahiai gare mwane agua ma'oi 'a'auhia. 'A manumanu'a, daohasi 'a here ha'ata'aia di'u. 'A rago'a i 'oha na ahuge'a ara'ai 'eu mana'i wai ro'u. ¹⁶ 'Au waia tanaraaui rongoiusuri amu'i dorai ha'agorohia aho'i magu bwara tanaraau.”

¹⁷ Mia Jisas 'a o'ani, “'T'amou inoni na'i 'ohani mou ha'i sae ta'a'i mamou bwarai hinihini! 'Ai ore'a he'u'ai maratanoa nawai haa'u bei'amou, ma'ua wai awa ore'a tari he'ua bei'amou mamou hinihini? Waia mai garesi.”

¹⁸ Mia Jisas 'a taaria hura'ai adaro mana garesi 'a goro aho'i mau na'i 'ohasi.

¹⁹ Na'i muri 'iraaui rongoiusuri raugu boi haariraau beia Jisas marau o'ani 'inia, “'A 'ua na bwara 'inia tana'ameu 'anai taaria hura'ai adaro ani?”

²⁰ Mia Jisas 'a o'ani, “Hinihinimoo'i ra ai'a wetewete arari. Wai 'unua ha'a-momori tana'amou: 'Onaa namoi to'oraai gere hinihini na kekerei moi 'onaai korai mastad, mou ga'i

ha'atee o'ani moi 'iniaia hungahunga wouni, “Oi sara wou,’ mai matai sara ha'atau moi. 'A bwai mahō nai bwara tana'amou 'onaa namoi hinihini. ²¹ Ma'ata adaro 'onaa neini 'a bwarai hura'a, naia moi ha'ariri mana ha'arahesi na matai hura'a 'inia.”*

*Jisas 'A Hadanga'inia Ro'u i Mae Nai Haua
(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)*

²² 'E ta'i dangi, 'oha rau awa na'i Galili, 'iraaui rongoiusuri ana'ia Jisas rau rurugoni mai beia. Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “E nei nai usuha'iniau i Gare'i Inoni tanaraaui nei narau ha'imae beiau ²³ marai ha'amaesiau. Ma'ata 'e rua dangi nai hako mana'i oruna, wai suruta'e aho'i baaniai mae.” Miraauui rongoiusuri rau arunga ta'aa di'u 'iniaia mareho na maaniai.

Jisas 'A Hori Takisi Tanaai Ruma Maea

²⁴ 'Oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'ia rau ada na'i Kapaniam, 'iraaui sae ha'atakisi 'anai Ruma Maea rau boi beia Pita marau songa'inia 'inia, “I ha'ausuri amoou 'a matai hori takisi ro'u tanaai Ruma Maea, ma'ua ai'a?”

²⁵ Mia Pita 'a o'ani, “Io, 'a matai hori takisi ro'u.” Mia Pita 'a siri ruma narau awa iei. Ai'a ta mahō mau nai 'unua Pita mia Jisas 'a o'ani'a 'inia, “Saemon Pita, 'e taha na'o 'adoma'inia? 'O 'adoma'inia do 'iraaui mwaeraha nai marewanani rau matai ha'atakisi'i ro'u i gare adaa'i ma'ua 'iraaui moi sae he'ete'i?”

²⁶ Mia Pita 'a o'ani, “Iraau moi sae he'ete'i.”

* **17:21** 17:21 Tara'i Baebol bwani ra ai'a to'oraai tatara 'e 21.

Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “A o'asi'a. 'Iraaui gare adaa'i mwaeraha rau ga'i bwa'i hori takisi. ²⁷ Ma'ata rei'uaa na o'asi, gai abu ha'ataesu'araaui sae ha-ha'atakisi. Naasi 'oi hura'ai one ma'oi gaasia hura'ai 'aro amua. Ii'a tahamora na'oi raua, 'oi tetesiri na'i ngoona ma'oi rahia hura'ai sereni na awa na'iei ma'oi 'ari hori takisi taragaraa.”

18

Nei Nai Ororriu Di'u Na'i Hourana Ni Aro (Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Na'i maui 'ohasi 'iraaui rongoiusuri rau boi beia Jisas marau o'ani, “Iatei nai ororriu di'u na'i hourana ni aro?”

² Mia Jisas 'a 'unua mai gare kekerei ma ha'aurasia na'i maadaau magu o'ani, ³ “Onaa 'o bwa'i orisi ma'oi ha'a-anoano'o 'onaai gare, 'o ai'a arari 'anai siri na'i hourana ni aro. ⁴ Ma'ata 'onaa na'oi ha'a-anoano'o 'onaai garenī, 'oi ororriu di'u na'i hourana ni aro. ⁵ 'Onaa 'o ha'amaotoa ta nei 'onaai garenī suria 'o ta'ahiau, 'o ha'amaotoau ro'u.”

Abui Ha'atehaai Nata Sae (Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Onaa 'ia tei sae nai raba ha'atehaa tanei 'iniraaui nei kekerei 'ini narau hinihiniau, 'a goro do ra ga'i ho'osia ta kae hau na'i 'u'una. Ma rai waia hura'ai asi su'u ma rai ha'adodohia dio. 'Inia na ha'a-mama'ai na 'ia God nai haua tanaai nei nai ha'atehaa tanei 'iniraaui, 'ai ta'aa di'u ro'u wou. ⁷ Ha'arohairaaui di'u i noni nai marewanani. 'Inia ra rago i mareho nara matai ha'ateharaau 'anai hauai ora-ora'a. Ha'amomori,

i mareho narai hauai ora-ora'a tanaai inoni rai to'o. Ma'ata 'ai ta'aa di'u ro'u wou tanaa mo'o nai ha'atehaai nata sae 'anai hauai ora-ora'a.

⁸ “Onaa na rimamu ma'ua uwamu nai haai maho na'o ora-ora'a 'inia, 'oi horo gaasinga'inia moi. 'A goro do'oi dauai tahi tarau beia moi ta'i rima mana ta'i uwa, baaniai siri na'i 'eu na bwarai kuru beiai rua uwamu mana rua rimamu hako. ⁹ Ma 'onaa ta maamu nai haai maho na'o ora-ora'a 'inia, 'oi kaania ma'oi gaasia. Ai'a goro dorarui awa hakoi rua maamu maraigui gaasi'o na'i 'eu na'i dorani rongomaata'i. 'A goro baania do'oi dauai tahi tarau beia moi ta'i maa.”

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Garei Siip

Na Teha Baaniai Tara (Luk 15:3-7)

¹⁰ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Moi 'ome'ome goro. Mou gasi 'adoma'i ha'a-auruhia moi ta nei 'ini'i gare kekerei 'ini. Wai 'unua tana'amou, ni enjel adaa'i ra awa tarau beia Amagu na'i aro. ¹¹ 'Inai Garej Inoni, 'au boi 'anai ha'atahiraaui nei nara teha.”*

¹² “A 'ua? 'Onaa ta sae nai to'oraa ta ta'i 'arangi siip ma ta nei 'ini'i 'ai teha baaniai tara ma ai'aa'a, 'e taha nai haua? 'Ai nugasiraaui siwa tangahuru mana siwa na'i hungahunga nara ngaungau iei ma'ai sibaniai nei na ai'aasi.

¹³ Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na'i 'oha nai sadoia 'ai wa'ewa'e di'u 'inia. Mana wa'ewa'e ana 'ai di'uai wa'ewa'e nai haua 'iniraui siwa tangahuru mana siwa na ai'a ai'araau. ¹⁴ 'A o'asi

* **18:11** 18:11 Tara'i Baebol bwani ra ai'a to'oraai tatarani.

ro'ua Amamouou ara'ai aro. 'A ai'a 'irisia do ta ta'i nei 'iniraau'i gare kekerei 'ini nai teha mai ai'aa.”

Herehere 'Anai Ha'a-odoodoai Heiho

Na'i Ahoanai Rua Sae Hinihini

¹⁵ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Onaa ta do'oramu 'ai haua ta hereta'aa tana'o, 'oi 'ari haari'o beia ma'oi ha'a-aidangisia 'iniai taritari'a ana. 'Onaa 'a 'adoma'i aratara bei'o 'iniai maho na'o 'unua tanaa, ma kae goro 'inia naasi mamurui awa goro'a aho'i. ¹⁶ Ma 'onaa 'a ai'a 'adoma'i aratara bei'o, 'oi aho'i 'ari beia ro'u ta 'oha he'ete'i, ma'ata 'oi 'unua ta ta'i ma'ua rua sae hinihini ma rarui hano bei'o. 'Inia ni Usu-usu Maea 'a 'unua o'ani, “Onaa 'oi rangasia ta abe, ta rua ma'ua oru sae narai awa 'anai baturongoai taha na'oi maania. 'O gasi pwari'i.’ ¹⁷ Hoita, 'onaa mo'osi 'a ai'a 'adoma'i aratara ro'u mau bei'amou 'ini'i taha mou maani'i, naasi 'oigui ha'arongoraau'i sae maua na'i heisoi na'i 'omaa amua. Ma 'onaa 'a bwa'i 'adoma'i aratara ro'u mau beiraau, ma 'oi here mara sae ahurodo 'inia ma'ua 'onaai sae ta'a'i nara ha-ha'atakisi.

¹⁸ “Mawai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'e taha namoi ha'aabua na'i ano, 'ia God 'ai 'adoma'i aratara bei'amou 'inia na'i aro. Mana taha namoi ha'awatea na'i ano, 'ai 'adoma'i aratara ro'u bei'amou 'inia na'i aro.

¹⁹ “Wai 'unua tana'amou ro'u, 'onaa ta rua sae hinihini na'i marewanani rarui 'adoma'i aratara 'anai ha'angonia Amagu 'anai haua ta maho, 'ia Amagu ara'ai aro 'ai hauai taha nararui ha'angonia. ²⁰ 'Ai haua, 'inia namoiwou ta dora ta rua ma'ua ta oru sae rai awagoni na'iei suria 'iraau rai sae agu'i, 'inau wai awa beiraau.”

Mamaani 'Iniai Sae Na Ai'a Raba

'Adoma'i Nugasiai Do'orana

²¹ Mia Pita 'a boi beia Jisas ma o'ani 'inia, “Araha, wai 'adoma'i nugasia ha'asiha i do'oragu na awa moi 'anai here ha'ata'aiu? Ha'abiu?”

²² Mia Jisas 'a o'ani, “A bwa'i ha'abiu, 'ai biu tangahuru ha'abiu. ²³ 'Au ha'atee o'asi suria na heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai mwaeraha na siba suri'i kaoni nara haa'i sae tatau'aro ana'i beia. ²⁴ Na'i 'oha na taraawa'a siba suri'i kaoni, ra waia mai ta'i sae tatau'aro ana na kaoni beia 'ini'i tara'i milion ²⁵ na bwara'a tanaa 'anai su'ua. Naasi mwaeraha 'a 'unua dorai waia beiai urao ana mana gare ana'i marai raonga'inirauu bei'i ro'u i bori adaa'i 'anai su'ua aho'i kaoni ana.

²⁶ “Mana saesi 'a topira'i ruru auru tanaai mwaeraha ma ha'angonia wetewete o'ani, “Oi nugaa ta gere madoraa tanaau mawai su'u'i hako aho'i tana'o i ha'a nau kaoni 'ini'i.’ ²⁷ Mana mwaeraha 'a ta'ahia ma 'adoma'i nugasia tanaai kaoni ana ma ha'ahura'ahia dadara'a.

²⁸ “Oha na saesi 'agu hura'a, ma heisadoi beiai sae na kaoni beia 'ini'i tara'i 'arangi. 'A 'ariwou ma here baabau na'i konokonona ma 'unua tanaa do'ai su'ua'a i kaoni ana. ²⁹ Mia mo'osi 'a topira'i ruru auru tanaa ma ha'angonia wetewete do'ai nugaa tanaa ta gere madoraa 'anai su'ua aho'i tanaa i kaoni ana. ³⁰ Mia 'a ai'a 'irisia o'asi ma 'unua dorai gaasia siri na'i rumaniho'o. 'Ai awa 'isi tari 'oha nai su'ua aho'i kaoni ana.

³¹ “Na'i 'oha na 'irauu tara'i sae tatau'aro ro'u rau re'iai here na haua mo'osi, rau arunga ta'aa 'iniai here na haua mo'osi marau rangasia'a

tanaai mwaeraha. ³² Mana mwaeraha 'a 'unua mai saesi ma o'ani 'inia, 'T'oe 'o ha'i sae tatau'aro ta'aa! 'Iniai ha'angoniau wetewete na'o haua, 'inau 'au 'adoma'i nugasia tana'o i kae kaoni na'o haa beiau. ³³ 'A 'ua na'o ai'a ta'ahia ro'ua mo'o na kaoni bei'o 'onaai haua agua tana'o?' ³⁴ I mwaeraha 'a taesu'a raha 'ana mo'osi, ma 'unua dorai gaasia siri na'i rumaniho'o marai ha'a-rongomaata'ia. 'Ai awa 'isi tari 'oha nai su'ua hako aho'i ha'a na kaoni 'inia.”

³⁵ Mia Jisas 'agu 'unua o'ani, “Ai o'asi ro'u i here nai haua Amagu na'i aro tana'o 'onaa 'o bwa'i huunai 'adoma'i nugasiai do'oramu beiai tahingamu hako.”

19

Ha'ausuringa'i 'Abaiai Haigaasi (Mak 10:1-12)

¹ Na'i murinai mamaani hako ana Jisas, 'a hano baaniai Provensi Galili ma tarau 'ari nata batarau wai rahai Jodan ma ada na'i Provensi Jiudea. ² 'A rago i sae narau hano suria ma ha'agorohiraau aho'i nei ra daoha.

³ Tara'i Farisei rau boi beia Jisas 'inia rau raba ha'imaania 'onaa na heiarani ana 'ai odo-odo beiai Ringe ana'ia Moses. Ma rau songa'inia o'ani, “A 'ua? Na Ringe ana'ia Moses ra wateai sae 'ai matai gaasia moi urao ana 'inia namoiwou ta maho?”

⁴ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, “Mou ai'a 'oha'inia gasi taha na 'unua i Usu-usu Maea. 'A 'unua do mau mai taraawa'anai marewana, 'ia God 'a ha'apwa'araa i saemwane mana urao. ⁵ Ma o'ani ro'u, 'Na tarana naasi, na saemwane 'ai

nugasia amana mea inana maai hasi beiai urao ana mararui ha'i ta'i abe.' ⁶ Naasi, 'irarua rarugu ai'a 'onaai'a i rua abe, ma'ata 'e ta'i abe moi. Tarana naasi, na noni 'ai abui hoaii taha na 'ia God na ho'ogonia.”

⁷ Miraau Farisei raugu songa'inia Jisas o'ani, “Onaa na o'asi, ma 'ua na 'ia Moses 'agu 'unua 'inia do 'ia tei sae nai raba gaasiai urao ana 'ai haua ga'u ta usu-usuni haigaasi tanaai urao ana maigu gaasia?”

⁸ Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, “Ia Moses 'a ha'awateai haigaasi suria 'imoou saemwane mou rongoasa mamou ai'a raba araisuriai Ha'atora ana God, me na'i taraawa'a ai'a o'asi hei'irisina God. ⁹ Ma wai 'unua tana'amou, 'iatei nai gaasiai urao ana ma'ai waina ro'u ta urao he'ete'i, 'a taritari'a baaniai urao ana. Ma'ata 'onaa ni urao ana 'a bwane taritari'a baania, naasi 'a matai gaasia moi uraosi.”

¹⁰ Miraau rongoiusuri rau o'ani, “Onaa namoisi ta'i maho nara matai haigaasi 'inia, ma 'a goro do ra ga'i bwa'i ha'iwai.”

¹¹ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, “Ai'a do 'iraau hakoi mwane sae rai wa'ewa'e 'anai suriai mareho namou 'unuasi. 'Iraau moi nei na 'ia God na 'irisia dorai awa o'asi narai wa'ewa'e 'anai suria. ¹² Tara'i mwane ra ai'a ha'iwai suria ra 'amara, ma tara'i mwane ra ai'a ha'iwai ro'u 'iniai here na tara'i sae nara haa tanaraau 'ada'i abedaa'i.* Ma tara'i sae ra ai'a ha'iwai suria ra

* **19:12** 19:12 I here nara haa tanaraau 'ada'i abedaa'i naasi hoe. 'Iraau sae nara hoeraausi, ra'i sae narau tau'aro tanaai mwaeraha maraugu raba awa maea do nei narai abui 'adoma'i ta'a'i 'ini'i urao.

'adoma'i ororiu 'iniaia heimarungi ana God. 'Ia tei nai matai suriai ha'ausuringa'isi, ma'ai suria.”

*'Ia Jisas 'A Ha'arahesi Huniraau'i Gare
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

¹³ Tara'i sae ra waa'i mai gare tanaa Jisas mia Jisas 'ai dau hungadi bwaudaa'i mai ha'arahesi huniraau. Maagu 'iraau'i rongoiusuri raugu ha'aburaau. ¹⁴ Naasi mia Jisas 'a o'ani, “Moi abui ha'a-bwarasiraau. Moi wateraau'i gare marai boi beiau. 'Inia 'iraau'i nei ra 'onaairaausi, naasi nei nara arari 'anai awa bahainai heimarungi ana God na awa na'i aro.” ¹⁵ Ma dau na'i bwaudaa'i ma ha'agorohiraau. Na'i muri 'agu hano baaniai dorasi.

*Sae Toto'ora
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)*

¹⁶ 'E sae na boi beia Jisas ma songa'inia o'ani, “Ha'ausuri, 'e mareho goro taha nawai haua mawaigui daua 'inia i tahi tarau?”

¹⁷ Mia Jisas 'a aramia o'ani, “'Iniaia 'uaana na'o songa'iniau 'iniaia mareho na goro? I'oe 'o bwane 'iraraa, 'ia moia God na goro. Ma'ata 'onaa 'o raba dauai tahi tarau ma'oi araisuri'i Ha'atora.”

¹⁸ Mana saesi 'a songa'inia ro'ua Jisas o'ani, “Ra'i Ha'atora he'ua na'o 'unu'isi?”

Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Abui heingahu, abui taritari'a baaniai urao amua ma'ua mwane amua, abu beri, abui pwari'i na'i kooti, ¹⁹ ha'ahoua amamu mia inamu, ma'oi ta'ahiai sae 'etea 'onaai ta'ahi'o amua haari'o.”

²⁰ Mana saesi 'agu o'ani 'inia Jisas, “Au ha'isuri'i hako'a i Ha'atora 'isi, 'e taha ro'u nawai haa mau?”

²¹ Mia Jisas 'a o'ani, “Onaa 'o raba odo-odo na'i maana God, 'oi 'ari ma'oi raonga'ini'i hako'i toto'ora amu'i ma'oi hauai ha'a tanaraui pohara. 'Onaa 'oi haua o'asi, 'oi toto'ora na'i aro. Na'i muri 'oigui boi suriau.” ²² 'Oha nagu rongoa o'asi, ma hano'a ha'i ahutotou 'inia 'iia 'e sae na toto'ora di'u.

²³ Naasi mia Jisas 'agu o'ani 'iniraui rongoiusuri ana'i, “Wai 'unua ha'a-momori tana'amou. 'A 'ome bwara do sae toto'ora 'ai siri na'i heimarungi ana God na awa na'i aro.

²⁴ Wai 'unua ro'u o'ani. 'A 'ua? I mwamwaa nara 'unua 'iniai kamel 'a matai siri daara'i na'i maana nila? 'A bwara! Ma bwara di'u ro'u wou tanaai nei na toto'ora 'ana'i siri na'i heimarungi ana God.”

²⁵ 'Oha 'iraaui rongoiusuri rau rongoai ha'atee o'asi ana Jisas, rau heimwaota'i di'u marau o'ani, “Romwane! 'Onaa na o'asi, ma 'ome 'onaa do 'a bwa'i ta sae nai dauai tahi tarau!”

²⁶ Mia Jisas 'a wanasiraaui ma o'ani, “Bei ai noni 'a bwarai daua haariraaui tahi tarau, mei tanaa God mwane maho ra mwada'u moi.”

²⁷ Naasi mia Pita 'a o'ani 'inia Jisas, “'Ome! 'Tameu meu nugasi'i hako'i mwane mareho amee'i mameu suri'o. 'E heitahari he'ua na 'ia God 'ai haua tana'ameu?”

²⁸ Mia Jisas 'a o'ani, “'Oha 'inau i Gare'i Inoni wai heinagu na'i dorani mwaeraha agua 'ana'i heimarungi bei ai mena mana raraha na'i marewana haoru, 'i'amoui rongoiusuri agu'i moi heinagu ro'u na'i ta'i tangahuru mana rua dorani mwaeraha 'ana'i marungiraaui ta'i tangahuru mana rua burungai noni nai Israel. ²⁹ 'Iatei na nugasiai ruma ana, ma'ua do'orana'i, ma'ua

asina'i, ma'ua amana mea inana, ma'ua gare ana'i, ma'ua dorai ano ana 'inia 'a suriau, 'ia God 'ai ha'arago'i tanaai mareho na nugasi'i 'isi. Ma'ai daua ro'u i tahi tarau. ³⁰ Na'i madoraasi, 'a ragoi nei nara ororiu na'i 'ohani, rai ha'i sae haari'i moi. Ma ragoi nei nara ai'a ororiu na'i 'ohani, 'ia God 'ai ha'a-ororiuraau.”

20

Ha'atee Heiha'auu 'Iniraau Sae

Rau Tau'aro Na'i Mou

¹ Naasi 'ia Jisas 'agu o'ani ro'u, “Ni heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai sae na hura'a na'i haho'oa ta'aa ma siba sae 'anai tau'aro na'i moui grep ana. ² 'Oha na sadoi'i tara'i nei, rau 'adoma'i aratara beia 'anai dauai ta'i korai ha'a 'anai ta'i dangi, ma ha'a-taariraaau hura'a 'anai tau'aro.

³ “Na'i angi siwa haho'oa 'a hura'a ma re'iraaau ro'u i sae ra awa pwaranga moi na'i dorani maketi. ⁴ Ma o'ani 'iniraau, “Onaa moi 'ari mamoi tau'aro na'i moui grep agua, wai hori'amou 'inia taha na arariai tau'aro namoi haua.’ ⁵ Marau 'ari narau tagora.

“Na'i atoa mana'i angi oru na'i abai dangi 'a hura'a ro'u 'anai siba sae. ⁶ Na'i angi rima su'urahi 'a hura'a ma re'i'i ro'u tara'i sae ra poru agohe ro'u moi ma o'ani 'iniraau, “A 'ua namou poru agohe moi 'inia na'i dangi bubuni?”

⁷ “Miraau o'ani 'inia, ‘Ai'a ta sae nai ha'atagoraameu.’

“Mia o'ani 'iniraau, ‘Moi 'ari mamoi tagora beiraau sae rau tagora na'i moui agua.’

⁸ “Na'i ha'ahakonai dangisi 'a 'unua tanaa mo'o na 'omesuriraaui sae ra tagora do'ai 'unuraaui mai, mai horiraaui. 'Ai taraawa'a beiraaui ruruha rau tagora ha'ahako maigui hako beiraaui ruruha rau tagora tahamora.

⁹ “Oha ra horiraaui ruruha ra taraawa'a tagora moi na'i angi rima su'urahi ra ha'a 'ado ta'i korai ha'araau. ¹⁰ Mana 'oha ra horiraaui ruruha rau taraawa'a tau'aro na'i haho'oa ta'aa, rau 'adoma'inia do 'iraaui rai dau ha'a raha magu ai'a, 'iraaui ro'u rau 'ado ta'i korai ha'a moi. ¹¹ 'Agu haa marau taesu'a'a, rau o'ani, ¹² “Iraaui ruruha narau tagora ta'i 'aoa moi 'o horiraaui 'inia ta'i korai ha'a. Mi'ameu i ruruha nameu tagora raha tanaai sina suriai dangi bubu, 'o hori ha'a-ta'isada'ameu ro'u moi 'onaairaaui.’

¹³ “Ia mo'o na to'oraai mou 'a o'ani 'inia ta'i abe 'iniraaui, 'Gere sae agua, 'inau ai'a ha'a-bweubweu'a'o. I'oe na'o 'adoma'i aratara 'anai tau'aro maenai ta'i korai ha'a ta'i dangi. ¹⁴ 'Oi dauai horihorimu ma'oi hano. Na'i 'adoma'igu haariau, 'au 'adoma'inia do 'inau wai hori ha'a-ta'isada'amou hako. ¹⁵ 'A 'ua? 'A taritari'a 'onaa wai raba hisu 'ini'i ha'a agu'i suriai 'adoma'igu? 'O ga'i bwa'i taesu'a 'inia haua aguai mareho na goro 'oha nau here ha'agorohiraaui.’”

¹⁶ Mia Jisas 'agu 'unua o'ani ro'u, “Naasi, na'i heimarungi ana God 'iraaui nei ra muri na'i 'ohani, rai na'o. Miraau nei ra na'o na'i 'ohani, rai muri.”

Orunai 'Oha 'Ta Jisas

*'A Maaniai Mae Nai Haua
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)*

17 'Oha 'ia Jisas 'a hano 'anai Jerusalem, 'a wairaaui beira'i ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri ana maagu mamaani tanaraau. 'A o'ani, 18 “Moi baturongo goro. Na'i 'ohanisi gau hahano'a 'anai Jerusalem. Maagu na'i 'isi 'e nei nai usuha'iniau i Gare'i Inoni tanaraau. Na'ohadaa'i Piriisi mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses marai hiiriau 'anai ha'amaesiaui. 19 Rai usuha'iniau ro'u tanaraau nei ra ai'a Jiu. Rai haikou 'iniau, rai rorohoau marai rabuau na'i dadaahoro 'anai ha'amaesiaui. Ma'ata 'e rua dangi nai hako mana'i oruna wai suruta'e aho'i baaniai mae.”

*Ha'ausuringa'i 'Iniai Na'otara Goro
(Mak 10:35-45)*

20 Na'i muri, urao ana Sebedi mana rua gare ana, 'ia Jems mia Jon, rau boi beia Jisas. Mana urao ana Sebedi 'a topira'i ruru tanaa Jisas 'anai ha'angoni beia 'iniai ta'i maho.

21 Mia Jisas 'a o'ani, “E taha na'o rabasia?”

Mia o'ani, “Oha 'oi heimarungi na'i hourana amua, 'au 'irisia do 'oi ha'awaterarua i rua gare aguani 'anai heimarungi bei'o. Tanei nai heinagu na'i dora ni mwaeraha na'i aba odomu ma tanei na'i maha.”

22 Mia Jisas 'a o'ani, “T'amurua muru ai'a aidangisiai maho na muru ha'angoniasi! 'A 'ua? Muru ga'i siri moi na'i rongomaata'i na 'inau wai siri iei?”

Miraru aramia o'ani, “Miri ga'i haa moi!”

Mia Jisas 'a o'ani, “Ha'amomori di'u. Murui rongomaata'i ha'a-momori 'onaai rongomaata'i na 'inau wai haa. 23 Ma'ata 'inau 'au bwa'i sigihia

'iatei nai heinagu na'i odogu ma'ua na'i mahagu. 'Iia moi Amagu nai 'unua 'iatei nai heinagu beiau. 'Inia 'iia 'a bwani 'ome sigihiraau.”

²⁴ 'Oha 'iraau ta'i tangahurui rongoiusuri rau rongoai taha nararu ha'angonia Jems mea Jon, rau taesu'a 'adarua.

²⁵ 'Ia Jisas 'a 'unu goniraau mai rongoiusuri ana'i ma o'ani 'iniraau, “'T'amou bwani 'iraraa do 'iraau mwaeraha mana na'otara adaa'i sae ra ai'a Jiu, rau ha'aba'o 'inia heimarungi narau haua ma goro adaa'u i haa'i mwani heiatenga'i tanaraau noni. ²⁶ Ma'ata 'i'amou moi abui haua o'asi tana'amou hairiu. 'Iatei nai raba na'otara tana'amou 'ai ha'i sae tatau'aro tana'amou. ²⁷ Mia tei na raba bwauodo, 'ai ha'i slev tana'amou. ²⁸ Moi ha'isuriai herehere agua. 'Inau Gare'i Inoni 'au ai'a boi do 'irai sae rai tau'aro tanaau. Me 'inau 'au boi do 'inau wai tau'aro tanaraau, ma 'anai wateai tahingagu 'anai ha'atahiraau baaniai ora-ora'a.”

*'Ta Jisas 'A Ha'a-wanawana i Rua Sae Kuru
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ 'Oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau hano baaniai 'omaai Jeriko, ragoi sae rau haisuri. ³⁰ 'E rua sae kuru raru heinagu na'i bobonai tara, raru rongoa do'ia Jisas 'a boi suriai tara. Raru awara o'ani, “Araha, pwirana Deved, 'oi arunga ta'ahimiria ma'oi 'a'auhimiria!”

³¹ 'Iraau sae rago rau 'unua do rarui papaku. Mirarua rarugu awaawara raha baaniai na'o. Raru o'ani, “Araha, pwirana Deved, 'oi arunga ta'ahimiria ma'oi 'a'auhimiria!”

³² Jisas 'a ura papaku ma 'unurarua mai ma songa'inirarua, “E taha na muru 'irisia dowai haua tana'amurua?”

³³ Miraru o'ani, “Araha, miri raba wanawana.”

³⁴ Mia Jisas 'a ta'ahirarua, ma dau wou suri'i maadaru'i. Na'i maui 'ohasi mararu wanawana'a mararu hano'a suria Jisas.

21

'Ta Jisas 'A Ta'e Na'i Dongki

Siri Na'i Jerusalem

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ 'Oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau gaarangia wou i Jerusalem, rau 'omesia 'ari 'omaai Betfeis gaarangiai hungahungai 'Oliv. Mia Jisas 'a ha'a-taarirarua i rua rongoiusuri 'anai 'ari na'o na'i 'omaasi. ² 'A o'ani, “Murui hano mamurui 'ari nai 'omaa 'ariani ma murui re'iai dongki nara ho'osia na'i 'isi beiai gare ana. Murui wagasirarua mamurui wairarua mai. ³ 'Onaa ta sae nai songa'inimurua ma murui o'ani, “Ia Araha na rabasirarua.' Maagu bwa'i maho'a ro'u nai 'unua.”

⁴ Marehonisi 'a to'o o'asi ma to'o ha'a-momori'a taha na 'ia God 'a ha'atee rarabeanga'inia beiai Rarabea. 'A 'unua o'ani,

⁵ “Naani mareho na'oi 'unua tanaraaui noni nai Jerusalem na awa na'i hungahungai Saeon. 'Ome, na mai mwaeraha amoou.

'Iia 'a manego, 'a ta'e mai na'i hunganai dongki.

Ha'amomori, 'a ta'e na'i hunganai gare dongki.”*

* **21:5** 21:5 Sakaraea 9:9

⁶ Hoita, mana rua rongoiusuri raru haua 'onaai 'unua ana Jisas. ⁷ Raru waa mai dongki mana gare ana mararu haari'i to'oni bo hura'a adaru'i na'i hungana mia Jisas 'a heinagu ara'a na'i iei.

⁸ Ma ragoi sae rau 'ari na'o marau haari'i bwana adaa'i suriai tara, ma tara'i sae ra tabari'i hasi'ei nara hahaa'a mara haari'i hahaadi na'i tara. ⁹ Mana sae ra na'o mana nei na'i murina Jisas rau awaawara. Rau o'ani, "Ha'a-aneaneai pwirana Deved.

Araha God, 'oi ha'agorohia mo'o na'o ha'ataaria mai!

Ha'a-aneanea God na'i aro."

¹⁰ 'Oha na siri a Jisas na'i Jerusalem, 'iraau saenai 'omaa rau wa'ewa'e di'u ma tara'i nei rau o'ani, "Ia tei naasi!"

¹¹ Miraau sae rago rau o'ani, "Ia Jisas, i rarabea baaniai Nasaret na'i Provensi Galili."

Ia Jisas 'A Taariraau Hura'a i Sae

Baaniai Ruma Maea

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Mia Jisas 'a siriwou na'i dora a'ora na'i maanai Ruma Maea ana God ma taraawa'a taari-raau hura'ai sae ra horihori mara raoraonga'i na'iei. Ma rihota'ini'i tebol 'anai ori-orisi ha'a mana baba heheinagu adaa'i nei ra raoraonga'i waibora. ¹³ Ma o'ani 'iniraau, "I Usu-usu Maea 'a 'unua o'ani, 'Na ruma agua 'e ruma 'anai ha'arahesi.' Mi'amou mou ha'i dorani bainihu 'inia nadaau sae beriberi."†

¹⁴ Na'i muri tara'i sae kuru mana sae pwaki ra boi beia na'i 'isi ma ha'agorohiraau aho'i.

† **21:13** 21:13 Aisaea 56:7, Jeremaea 7:11

15 'Iraau na'ohadaau Piriisi miraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau taesu'a 'oha rau re'i'i ha'abu'oahu na haa'i marau rongoraau gare rago narau totoro o'ani, "Ha'a-aneanei pwirana Deved!" 16 Marau o'ani 'inia Jisas, "O rongoai taha narau 'unua i gare 'isi? 'O ga'i ha'atee ha'a-bwarasiraau!"

Mia Jisas 'a o'ani, "Au rongoa. Ma 'ua? Mou ai'a 'oha'iniai dorai Usu-usu Maea na 'unua do 'ia God 'ai 'a'auhiraau gare kekerei miraau gare ra bura'i huta marai huunai ha'a-aneanea?"† 17 Mia Jisas 'a hura'a baaniai Jerusalem ma 'ari na'i Betani nagu mauru na'iei.

Ta Jisas 'A Ha'atee Murisiai Hasi'ei

Nara 'Unua 'Iniai Fig (Mak 11:12-14, 20-24)

18 Na'i haho'oa, 'oha 'ia Jisas 'a aho'i mai 'anai Jerusalem, 'a hioro. 19 Ma re'iai hasi'ei nara 'unua 'iniai fig na ura na'i bobonai tara ma 'ariwou do'ai re'ia 'onaa 'a hungu. Magu ai'a, nai'i moi na rawa nara awa. Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, "A bwa'i ta 'oha'a ro'u na'oigui hungu." Mau 'ohasi mana hasi'eisi 'a nugu'a.

20 'Iraau rongoiusuri rau heimwaota'i di'u, rau o'ani, "A he'ua na nugu raurau moi 'inia i hasi'eini."

21 Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau, "Wai 'unua ha'a-momori tana'amou. 'Onaa moi hinihini mamou bwa'i 'adoma'i heiruarua'a, mou ga'i matai ha'atee murisia ro'u i hasi'eisi. Mamou ga'i matai haa'i tara'i ha'abu'oahu ro'u nara raha baaniai nei nau hauasi. 'O ga'i 'unua moi tanaai

† 21:16 21:16 Psalm 8:2

hungahungani o'ani, "Oi sara baaniai dorani ma'oi hura'ai asi!" Ma'ai matai 'onaaia moi 'unua amua. ²² 'Oha 'oi ha'arahesi tanaa God 'anai ha'angonia ta maho, 'ai matai haua moi tana'o, 'onaa 'oi hinihini."

Heisonga'i 'Inia Tei Na Hauai Mena

Tanaa Jisas

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a ada na'i Jerusalem, 'a siri na'i Ruma Maea ana God ma ha'ausuriraau sae. 'Iraau Na'ohadaa'i Piriisi ma tara'i saemaua adaa'i Jiu rau boi beia marau o'ani, "Oi 'unua tana'ameu, 'iatei na 'unua tana'o do'oi matai haa'i mareho 'isi?"

²⁴ Mia Jisas 'a 'unua o'ani, "Wai matai aramia heisonga'i amouu 'onaa moi aramia ro'u i heisonga'i nawai haua tana'amou. ²⁵ 'Iatei na 'unua tanaa Jon 'anai bwareomaearaui noni? 'Ia God ma'ua inoni?"

Rau hadahada haariraau hairiu o'ani, "Onaa nagai 'unua do 'ia God, me 'iia 'ai o'ani, 'Ma 'ua namou ai'a hinihinia 'inia Jon?" ²⁶ Ma 'onaa nagai 'unua do 'iraau moi inoni nara 'unua tanaa, miraaui sae rago rai taesu'a marai haua ta here gagaau. 'Inia rau hinihinia do'ia Jon 'e rarabea."

²⁷ Ma rau o'ani 'inia Jisas, "Meu ai'a 'iraraa."

Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraau, "Nau bwa'i rangasia ro'u tana'amou 'iatei na 'unua tanaau do wai matai haa'i mareho 'isi."

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Rua Gare Mwane

²⁸ Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraau, "Moisu rongoa ga'u i heiha'auu nawai hauani mawaigui rongoai 'adoma'imoo'i 'inia. 'E ta'i sae na to'oraai rua

gare mwane, ma o'ani 'iniaia gare na hutai na'o, 'Mama, na'i dangini 'oi 'ari ma'oi tagora na'i moui grep.' ²⁹ Mia o'ani, "Inau 'au 'age.' Na'i muri 'a orisiai 'adoma'ina ma hano na tagora. ³⁰ Mia amadarua 'a 'ariwou beiai nata abe na hutai muri ma 'unua ro'u tanaa. Mia o'ani, "Io, 'a goro moi.' Ma'ata na'i muri magu ai'a hano'a."

³¹ Mia Jisas 'agu songa'iniraaui o'ani, "Mou 'adoma'inia do'ia tei 'iniraruai rua garesi na araisuriai amadarua?" Miraau o'ani, "I gare tahamora." Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraaui, "Wai 'unua ha'a-momori tana'amou. 'Iraau sae ha-ha'atakisi nara beriraaui noni miraaui urao hori-hori raai siri na'i na'o 'ini'amou na'i heimarungi ana God. ³² 'Inia 'oha na 'ia Jon Bwareomaea 'a boi 'anai ha'ata'inia tana'amou awaha odo-odo namou ga'i awasuria, 'iraaui narau hinihinia, 'i'amou mou ai'a. Rei'uaa namou 'omesia dorau rihosi, me 'a bwara mau ro'u tana'amou i rihosi ma'ua 'anai hinihinia Jon."

Ha'atee Heiha'auu 'Iniraaui Sae Ta'a'i

Narau 'Omesuriai Moui Grep

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, "Moi rongoa ro'u i nata ha'atee heiha'auuni. 'E ta'i sae na hasiaia moui grep. 'A bara garia ma tagoraai dora 'anai rosirosi grep na'iei 'anai tagora waen. Ma ha'a-urasia ro'u i ruma ahaaha 'anai 'ome'ome 'ini'i maeronga. Na'i muri 'agu sadoi'i sae 'anai tau'aro maedi hua 'anai 'omesuriai mou ma hano na awa na'i kantri he'ete'i. ³⁴ Na'i madoraa 'anai husi'i grep 'a ha'ataari'i wou sae tatau'aro ana'i 'anai waa aho'i tanaai wadui grep

ana. ³⁵ Miraaui sae narau 'omesuriai mousi, rau dauraau marau ngahu ngahuai ta'i abe, rau ngahu ha'amaesiai nata nei marau buta ha'amaesiai nata abe ro'u 'iniau hau. ³⁶ Na'i muri 'agu ha'ataari'i ro'u tara'i sae tatau'aro ana'i. Na'i 'ohani rau rago di'uai ruruha na'i na'o. Miraau sae narau 'omesuriai mou, rau hau ro'u mau i ta'i herehere nara hau 'adaui ruruha na'i na'o.

³⁷ "Ha'ahakona 'a ha'ataaria 'ari huunai gare ana. 'Ia 'a 'adoma'inia dorai ha'ahoua. ³⁸ Na'i 'oha rau re'ia rau o'ani, 'Naasia mo'o naigu to'oraai mousi na'i 'oha nai mae amana. Gau magai ngahu ha'amaesia magai to'oraa nagaau i mou.' ³⁹ Rau 'ariwou marau daua. Rau waia hura'a na'i murinai mou naraugu ngahu ha'amaesia na'iei."

⁴⁰ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraau Na'ohadaui Piriisi miraau saemaua adaa'i Jiu, "Mou 'adoma'inia do'e taha nai hau mo'o na to'oraai moui grep naasi 'adaui sae 'isi na'i 'oha 'ai aho'i mai?"

⁴¹ Miraau o'ani, "Ai ngahu ha'amaesiraui sae ta'a'i 'isi, mai nuga'i tara'i sae he'ete'i ro'u 'anai 'omesuriai mou nei narai matai haa'i tanaai hua na ga'i to'ora'i na'i 'oha narai mauai grep."

⁴² Naasi mia Jisas 'agu o'ani ro'u 'iniraau, "Mou ai'a 'oha'inia gasi taha na 'unuai Usu-usu Maea na o'ani,

'Na hau na 'iraui sae tatau'aro ruma rau 'itaa,
naia naagu ha'i hau na ororiu di'u na'i bani
anai ruma.

'Ia Araha God na hau do'ai o'asi,
magau wa'ewa'e di'u 'inia.'§

43 “Na tarana naasi nawai 'unua tana'amou. Na'i na'o 'ia God 'a 'ome sigihi'amoui ai Jiu 'anai awa bahainai heimarungi ana. Ma na'i 'ohani 'ai orisi'amou mai ha'awateraaui noni he'ete'i narai matai hungu 'ini'i huudi hua goro 'anai awa na'i bahainai heimarungi ana. 44 'Ia tei nai agusu na'i hausi, 'ai maara ta'aa. Mia tei na hausi 'ai ahoda hunia, 'ai meme'a.”

45 Na'i 'oha 'iraau Na'ohadaa'i Piriisi miraaui saemaua adaa'i Jiu rau bahurongoa Jisas, rau aidangisia do ni ha'atee heiha'auu na haa'i ra to'iraau. 46 Marau raba daua'a Jisas dorai ha'a-mama'aia, maraugu magugu do ra gasigu ha'agogoru i sae rago. 'Inia ra hinihinia do 'ia Jisas 'e rarabea.

22

Ha'atee Heiha'auu 'Abaiai Ngaugoni

Na'i Ha'aha'iwai (Luk 14:15-24)

1 'Ia Jisas 'a haa'i ro'u tara'i mamaani heiha'auu tanaraaui sae rago. 2 'A o'ani, “I heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaai mwaeraha na hauai ngaugoni 'oha na ha'iwai gare mwane ana. 3 'A ragoi sae na ari'ahuraaui. Ma na'i 'oha na agau hakoi mwane maho, 'a ha'a-taariraau hura'a hakoi sae tatau'aro ana'i 'anai 'unuraau mai sae na ari'ahuraaui, maagu 'iraau sae 'isi, ra kakawata'i boi 'anai ngaugonisi. 4 Na'i muri 'a ha'ahanori'i tara'i sae tatau'aro he'ete'i ro'u ma o'ani 'iniraau, 'Moi 'ari mamoi 'unuraau mai sae nagau ari'ahuraaui marai boi raurau. 'Inia na

mwani maho ra agau'a, na mwani kau pwapwanato'a agu'i nara ngahui'i ra ha'amatota'i hako'a!

⁵ “Mana'i 'oha narau 'ariwou, ni sae ra ari'ahuraausi raugu da'ata'inia moi mwaeraha marau poru agohe moi 'ini'i taha rau haa'i. Tara'i abe rau 'ari moi suri'i mou adaa'i, ma tara'i abe rau 'ari dora narau tau'aro suri'i. ⁶ Ma tara'i abe rau dau'i sae tatau'aro ana'i mwaerahasi marau here ha'ata'airaa mara ngahu ha'amaesiraa.

⁷ “Mana mwaeraha 'a taesu'a di'u ma ha'ataariai ruruha hehei'oi ana narau ngahu gata'iniraaui sae hahaingahu 'isi mara suungiai 'omaa adaaui. ⁸ Naasi mwaeraha 'agu o'ani 'iniraaui tara'i sae tatau'aro ana'i ro'u, 'I sae nau ari'ahuraaui, rau ai'a arari 'anai boi, maagu mwane maho 'anai ngaugoni ra agau hako'a. ⁹ Naasi moi 'ari suri'i tara raha suriai 'omaa mamoi ari'ahua namoiwou ta sae namoi sadoia marai boi 'anai ngaungauni.’

¹⁰ “Miraau sae tatau'aro ana'i mwaeraha rau 'ari marau waa'i mai mwane sae. Tara'i nei ra'i sae hehere ta'aa ma tara'i nei ra'i sae goro. I ruma 'anai ngaungau na'iei 'a honu ha'atai 'iniai sae. ¹¹ 'Oha na mwaeraha 'a boi 'anai re'iraaui sae narau boi, 'a re'ia'a i ta'i sae na ho'osiai bwana he'ete'i na ai'a arari 'anai ho'osia na'i ha'aha'iwai. ¹² Ma o'ani'a 'inia, 'Gere sae agua, 'a he'uai siri mai amua na'i 'ini? 'Inia i'oe 'o ai'a ho'osiai bwana na 'ome marasinai ha'aha'iwai.' Mia mo'osi 'a ai'a aramiam 'inia ta mareho. ¹³ Mana mwaeraha 'a o'ani 'iniraaui sae tatau'aro ana'i, 'Moi daua mamoi ho'osi'i uwana'i mana rimana'i mamoi gaasia hura'ai dora kahi.

Na'i 'isi rai angi marai 'ara ha'angingita'i rihodaa'i na'iei.' ”

¹⁴ Mia Jisas 'agu o'ani, “A ragoi nei na 'ia God 'a ari'ahuraa ma'e taringai nei moi na 'ome sigihiraau.”

*Heisonga'i 'Abaiai Hori Takisi
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ 'Iraau Farisei narau awa 'isi rau hano baaniai dorasi marau ha'aradorado 'anai sadoia ta here narai ha'a-bweubweu'aa Jisas 'inia, neina 'ai 'unua ta maho taritari'a narai ha'a-mama'aia 'inia.

¹⁶ Na'i muri, rau soigoniraau mai tara'i rongoiusuri adaa'i bei'i tara'i ai Jiu nara wa'ewa'e 'iniai heimarungi ana Herod.* Rau ha'ataariraau 'anai taha beia Jisas marau songa'inia o'ani, “Ha'ausuri, meu 'iraraa dona mwane maho na'o 'unu'i ra ha'a-momori hako ma'o ha'ausuriraau noni 'ini'i taha 'ia God na 'irisiai noni 'anai haa. Ma na'i 'oha na'o ha'ausuriraau, rei'uaa na 'e sae he'ua na bahurongo'o, mana ha'ausuringa'i amu'i ra ta'isada moi. ¹⁷ Naasi, meu raba rongoai 'ado'adomu. 'A 'ua? Na'i ringeringe agaau, 'a odo-odo dogai hori takisi tanaai mwaeraha raha na'i Rom ma'ua ai'a?”

¹⁸ 'Ia Jisas 'a bwani 'iraraai 'ado'ado ta'aa na awa na'i 'adoma'idaau na'i 'oha narau hauai heisonga'isi ma o'ani 'iniraau, “T'amou ra'i sae pwapwapwaari'i! 'A 'ua namou raba ha'a-bweubweu'aau 'anai 'unuai maho na taritari'a?

* **22:16** Herod: 'Ia Herod 'e ai Rom. 'Iraau Farisei rau 'itaa di'u i heimarungi adaaui Rom. Naasi, 'oha rau mwa'emwa'e 'anai tau'aro goni beiraau Jiu nara aba beia Herod, 'a ha'ata'inia dorau huunai 'itaa Jisas.

19 Moisu waa mai ta korai ha'a nara matai haa 'anai hori takisi." Miraaau haua tanaa.

20 Mia o'ani 'iniraaui, "Na atana tei mana nununa tei na awa na'i korai ha'ani?"

21 Miraaui o'ani, "Na atana Mwaeraha adaui Rom mana nununa."

Maagu o'ani 'iniraaui, "Onaa na o'asi, mamoi haua tanaai Mwaeraha i taha 'iia na to'oraa, mamoi haua tanaa God taha 'ia God na to'oraa."

22 'Oha rau rongoai ha'atee ana o'asi, rau heimwaota'i di'u marau hano'a baania.

Heisonga'i 'Abaiai Suruta'e Aho'i

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Na'i maui dangisi tara'i Sadiusi ra boi beia Jisas. 'Iraausi rau ai'a hinihinia do 'irai noni rai suruta'e aho'i baaniai mae, miraaui songa'inia Jisas o'ani, 24 "Ha'ausuri, 'Ia Moses 'a 'unua do 'onaa ta sae nai waina ta urao maigu mae baania ha'i ai'a to'o gare, 'i do'orana mo'osi 'ai waina ro'u i uraosi. Mana gare na rarui to'ora'i, rai 'unu'i 'ini'i gare ana'i do'orana na maesi, neina burungana 'a bwa'i hako.

25 "Hoita, na'i na'o, 'e biu ha'ido'orada nara awa na'i 'omaa ameeuni. Nei tahamora 'a ha'iwai ma mae ha'i ai'a to'o gare, mana do'orana na hutai muri 'a waina ro'u i urao na mae baania do'orana na hutai na'o. 26 Ma mae ro'u ha'i ai'a to'oraa ta gare, mana uraosi 'a waina ro'u i nata do'oradarua i rua ha'ido'orada nararu maesi. Ma o'asi moe'a tari 'oha na biu ha'ido'oradasi raugu buna waina hako i ta'i uraosi. 27 Ha'ahakona mana uraosi 'a mae ro'u.

28 "Hoita, na'i 'oha ni suruta'e aho'i, 'iatei 'iniraaui ha'ido'orada 'isi naigui to'oraai uraosi? 'Inia 'iia 'a waidaaui hako i biu ha'ido'oradasi."

²⁹ Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, “Mou taritari'a ha'atai! 'T'amou ai'a aidangisiai Usu-usu Maea mamou ai'a aidangisia ro'u i taha na mena ana God 'ai matai haua. Naia namou to'oraa 'inia 'ado'ado bweubweu'asi. ³⁰ Na'i 'oha 'iraaui sae rai suruta'e aho'i, 'a bwa'i sae nai ha'iwai. 'Iraau rai 'onaairaaui enjel na'i aro nara ai'a ha'iwai. ³¹ 'Io, ma wai ha'a-aidangisi'amou ro'u 'inia suruta'e aho'i. 'A 'ua? Mou ai'a 'oha'iniai taha na 'ia God 'a 'unua tana'amou na'i Usu-usu Maea 'abaiai suruta'e aho'i? 'A 'unua o'ani, ³² “Inau naasi God ana Ebrahim, mia Aisak mia Jekop.† Mana God naasi, ai'a God adaui nei ra mae, me 'e God adaui nei ra tahi. Naasi 'a ha'ata'inia doni waira orusi rau tahi mau, rei'uaa narau bwane mae.”

³³ 'Oha na mwani sae rago 'isi ra rongoai taha na 'unua Jisas, rau heimwaota'i di'u 'ini'i ha'ausuringa'i ana'i.

*Heisonga'i 'Abaia Ha'atora Na Ororiu Di'u
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)*

³⁴ 'Oha 'iraaui Farisei rau rongoa do'ia Jisas 'a ha'a-papakuraaui Sadiusi, rau ruru goni 'anai ha'aradorado maraugu 'ariwou beia Jisas. ³⁵ 'E ta'i 'iniraaui 'e Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses, 'a hauai ta'i heisonga'i 'anai ha'imaania Jisas. ³⁶ 'A o'ani, “Ha'ausuri. I Ha'atora he'ua na ororiu di'u baani'i hako i mwane Ha'atora.”

³⁷ Mia Jisas 'a o'ani, “‘Oi ta'ahiai Araha God amua 'iniai tahingamu hako mana ahumu hako mana 'adoma'imu hako.‡ ³⁸ Naasi Ha'atora na ororiu baani'i hako i mwane Ha'atora. ³⁹ Nata nei

† 22:32 22:32 Eksodas 3:6 ‡ 22:37 22:37 Diutronomi 6:5

na ororiu ro'u, "Oi ta'ahiai nata sae 'onaai ta'ahi'o amua haari'o." § 40 I Ringe hako ana'ia Moses mana ha'ausuringa'i adaa'i Rarabea ra awa hako na'i bahainai rua Ha'atorasi."

*Heisonga'i 'Inia Mo'o Nai Ha'atahiraau Jiu
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)*

41 Na'i 'oha na 'iraaui Farisei rau awa mau beia Jisas, 'ia Jisas 'a songa'iniraaui o'ani, 42 "Mou 'adoma'inia do Ha'atahi 'e pwirana tei?"

Miraaui o'ani, "E pwirana Mwaeraha Deved."

43 Mia Jisas 'a o'ani ro'u, "Ma 'ua na Hi'ona Maea 'agu hua 'inia tanaa Deved i 'ado'ado nagu 'unua 'inia do 'i Ha'atahi naasi 'ia Araha ana? 'Ia Deved 'a 'unua o'ani,

44 "Ia Araha God 'a ha'atee o'ani 'inia Araha agua, 'Oi heinagu na'i aba odogu
'anai heimarungi beiau,
tari 'oha wai nugaraau i maerongamu
na'i bahainai heimarungi amua.'*

45 Na'i 'oha na 'ia Deved 'a 'unua do 'ia Ha'atahi 'e Araha ana, 'a ha'ata'inia do 'ia Araha ai'a do'e pwirana moi, ma'ata 'iia Araha ro'u ana." 46 Na'i 'ohasi ai'a ta ta'i nei 'iniraaui Farisei nai aramia. Taraawa'a mau na'i 'ohasi ai'a ta ta'i nei 'iniraaui'a ro'u naigui raba hua ro'u ta ta'i heisonga'i.

23

Ha'abasu 'Iniai Barongadi

*Saemaua adaa'i Jiu
(Mak 12:38-40; Luk 11:37-52; 20:45-47)*

§ 22:39 22:39 Lev 19:18 * 22:44 22:44 Psalm 110:1

1 Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui noni hunga mana rongoiusuri ana'i, 2 "I tau'aro adaui Ha'ausuri 'anai Ringe miraaui Farisei naasi 'anai mamaani ruhasi'i 'ado'ado 'ada'i taha ra awa na'i Ringe ana'ia Moses. 3 Mareho rai maani'i, moi araisuri'i mamoi ha'isuri'i. Ma'ata moi abu 'onaairaaui. 'Inia rau ai'a ha'isuri'i taha narau ha'ausuri'amou 'ini'i! 4 Rau ha'ahihi'amou 'ini'i mwani ringeringe nara bwara 'anai ha'isuri'i maraugu ai'a gere 'a'auhi'amou 'anai araisuri'i.

5 "Mwani maho rau haa'i rau haa'i do 'iraaui sae rai wanasiraaui marai ha'a-ta'eta'eraau 'ini'i. Rau ha'araha'i gere anga narau ho'osi'i na'i rimadaa'i ma na'i hauraedaa'i nara awaiei tara'i tatara i Usu-usu Maea. Mana'i gaodi to'oni tewa adaa'i rau ha'atewa'i ro'u aurui gere hasiwaro* nara kurukuru suri'i. 6 Na'i suri'i ngaugoni mei suri'i rumani ha'arahesi rau raba heinagu moe'a suri'i dora ororiu. 7 'Oha rau 'ari suri'i dorani maketi, rau 'irisia di'u dorai ha'a-ta'eta'eraau mana 'unuraaui 'inia ha'ausuri.

8 "T'amou moi abui 'irisia dorai 'unu ha'ausuri 'ini'amou, 'inia 'e ta'i sae moi na ha'ausuri'amou, 'inau. T'amou hako rai ha'ido'orada. 9 Moi abui 'unu Ama ro'u 'inia ta sae ni marewanani. 'Ia moia God naasi Amamoo na awa na'i aro. 10 Moi abui 'irisia dorai 'unu bwauodo 'ini'amou 'inia 'e ta'i bwauodo moi, 'iia naasi Ha'atahi. 11 'Iatei nai bwauodo 'ini'amou, 'iia naasi nai ha'i sae tatau'aro namoo. 12 'Iatei nai ha'a-ara'ahia

* 23:5 Gere hasiwaro: I hasiwaro 'isi ra ha'ata'inia do ra ha'ahoua God. Rau suriai ringe na 'ia God na 'unua na'i Nambas 15:37-41. Ma'ata, 'iraaui Farisei ra raba ha'atewa'i 'anai ha'ata'inia do 'iraaui rau ha'ahoua di'u a God baaniraaui mwani sae hako.

haaria, 'ia God 'ai ha'a-auruhia. Mia tei nai ha'a-auruhia haaria, 'ia God 'ai ha'a-ara'ahia.

13 “‘Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses mi'amou Farisei! Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Mou ai'a raba siri na'i heimarungi ana God mamougu ha'a-bwarasiraaui ro'u i nei nara bonasiai siri na'iei.

14 “‘Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe mi'amou Farisei! Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Mou ha'a-bweubweu'araui nao 'ini'i ruma adaa'i mana mareho narau to'ora'i. Mana 'oha mou ha'arahesi, mou pwari'i ha'amaesiraaui noni 'anai haa'i rihunga'i tewa. Moi aidangisia do na ha'a-mama'ai, 'ia God 'ai ha'arahaa ro'u wou tana'amou.

15 “‘Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe mi'amou Farisei! Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Mou tau'aro raha 'inia 'ari suriai mwane dora, na'i asi mana'i toro 'anai sadoia ta sae 'anai rihosia ma do'ai awasuri'i ha'ausuringa'i amoo'i. 'Oha nagu suri'amou, na barongana'i ra ta'aa di'u ro'u wou mana ha'a-mama'ai na 'ia God 'ai haua tanaa na'i dora ni rongomaata'i, 'ai raha di'ua i ha'a-mama'ai nai haua tana'amou.

16 “‘Ai ta'aa di'u tana'amou, 'inia mou 'onaai sae kuru na na'otaradaaui noni. Mou ha'ausuriraaui sae do 'onaa rai tohe na'i atanai Ruma Maea ana God beiai duruduru nara haua, 'a ai'a 'ua 'anai horoosiai durudurusi. Me 'onaa rai tohe na'i gol na awa na'i Ruma Maea, 'a ororiu di'u dorai abu horosia.

17 “‘I'amou kuru mora mamou bweu! Ni Ruma Maea ana God 'a ororiu di'u baani'i gol, suria naasi maho na ha'amaea'i gol 'isi 18 Mou 'unua

ro'u do 'onaa rai tohe na'i dora ni suu ho'asi beiai duruduru nara haua, ai'a 'ua 'anai horoosiai durudurusi. Me 'onaa rai tohe na'i ho'asi na awa na'i hunganai dora ni suu ho'asi, 'a ororiu di'u dorai abu horosia. ¹⁹ Mou kuru! Ni dora ni suu ho'asi 'a ororiu di'u baaniai ho'asi, suria naasi maho na ha'amaeaa i ho'asi. ²⁰ Naasi, 'iatei na tohe na'i dora ni suu ho'asi beiai duruduru na haua, 'a tohe ro'u na'i ho'asi na awa na'i hungana. ²¹ Mia tei na tohe na'i atanai Ruma Maea beiai duruduru na haua, 'a tohe'a ro'u na'i atana God, 'inia 'iia 'a awa na'i Ruma Maea. ²² 'Iatei na tohe na'i aro beiai duruduru na haua, 'a tohe ro'u na'i dora ni mwaeraha ana God ma tohe ro'u na'i atana God, 'inia 'ia God 'a heinagu na'i dora ni mwaerhasi.

²³ “Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe mi'amou Farisei. Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! 'Inia rei'uaa namou wate'i tanaa God tangahurudi gere mareho rawa kekerei ta'a'i nara ha'angaugoro i mahoingau, ma'ua tara'i mareho ro'u suri'i mou amoo'i, mi'amou mou ai'a araisuri'i mareho raha nara awa na'i ha'ausuringa'i anai Ringe ana Moses. Mareho 'onaai haa'i here ra odo-odo tanaraaui sae, 'a'auhiraau sae ha-ha'aroha'a ma 'anai ha'amomori suri'i mwani maho namou haa'i. 'A goro i wate'i moi mareho kekerei o'asi tanaa God, ma'ata 'a ta'i kaeni goro di'u 'onaa mou ga'i haa'i ro'u i mareho raha. ²⁴ 'T'amou naasi sae 'anai na'otara mamougu 'onaai sae kuru. 'Oha mou bonasiai suri'i mwani gere ringe nara ai'a taraa ororiu, mamougu kaku'a'i mwani nei nara ororiu, mou here 'onaai sae na tau'aro raha 'anai rahiai gere abei nono baaniai panikeni wai,

magu ai'a aidangisia do 'a gonohiai abei kamel.

²⁵ “Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe mi'amou Farisei. Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Mou 'onaai sae na wasi ha'a-wadiwadi'i abedi panikeni mana abedi rabo'o, mana rarodi ra do'o'a moi. 'Inia 'omehamoou 'a kae goro na'i maadaaui sae, ma na'i raro-mamoo'i, naia haariai hairaurau mana 'ado'ado 'anai ha'a-wa'ewa'e'amou haarimoo. ²⁶ 'I'amou Farisei mou 'onaai sae kuru. Moi wasi ha'a-wadiwadia ga'u i raronai panikeni mana raronai rabo'o, maigu wadiwadi ro'u i abena.

²⁷ “Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe mi'amou Farisei. Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Mou 'onaai hera nara here ha'a-'omegoro. 'A 'ome goro moi na'i abau 'omaa, mana'i raroni 'a honu 'ini'i surisuri mana sae mae ra ngabo. ²⁸ Marehosi 'a to'i'amou, 'inia 'omehamoou 'a kae goro na'i maadaaui sae, ma na'i raromamoo'i, 'a honu 'inia pware'i mana ora-ora'a.

²⁹ “Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe mi'amou Farisei. Mou here 'onaa domou goro, ma'ata ai'a! Mou tau'aro ha'agorohi'i barabaradaa'i rarabea na 'iraaui wauwa amoo'i rau ngahu ha'amaesi'i 'oha bwani mamou here ha'a-'omegoro'i barabaradaa'i sae odo-odo na 'iraaui ro'u narau ha'amaesi'i. ³⁰ Mamou 'unua do 'onaa moi awa na'i madoraasi mou ga'i bwa'i 'a'auhiraui wauwa amoo'i 'anai ngahu ha'amaesiraui rarabea 'isi. ³¹ 'Oha namou 'unua do 'iraaui ra'i wauwa amoo'i, mou rangasia ha'a-momori'a do 'i'amou ra'i pwiradaa'i sae narau ngahu ha'amaesiraui rarabea. ³² Naasi, moi

ha'a-arosia wou i here ta'aa rau hauai wauwa amoo'i 'oha bwani. ³³ T'amou mwani mwaa ta'a'i! 'Ai he'ua namoigu hora 'inia baaniai ha'a-mama'ai na 'ia God 'a nuga mamasi'amou 'inia na'i dora ni rongomaata'i?

³⁴ “Naasi, wai 'unua tana'amou. Wai ha'ataari'i rarabea mana sae madoma mana ha'ausuri tana'amou. Moi taritariraa suri'i mwani 'omaa 'anai here ha'ata'airaau. Tara'i nei 'iniraau moi ngahu ha'amaesi'i, tara'i nei moi rabu ahita'ini'i na'i dadaahoro, ma tara'i nei moi rorohoraau suri'i ruma ni ha'arahesi. ³⁵ Suriai haua amoo o'asi, 'i'amou namoigui dau ha'a-mama'ai 'ini'i sae odo-odo ana'ia God nara bwani ngahu ha'amaesiraa mau mai, taraawa'a mau na'i 'oha 'ia Kein 'a ngahu ha'amaesia Ebol tari beia Sakaraea, gare ana Barakaea na 'i'amou ai Jiu mou ngahu ha'amaesia na'i ahoanai dora ni ho'asi mana Ruma Maea ana God. ³⁶ Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'i'amou inoni na'i 'ohani naigu auru hunimoo i ha'a-mama'ai nai haua God 'ini'i mae nara haa'i sae 'isi.”

*'Ia Jisas 'A Angisiai Jerusalem
(Luk 13:34-35)*

³⁷ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “Ei Jerusalem, Jerusalem. T'amou namou ngahu ha'amaesi'i rarabea mamou buta ha'amaesi'i sae heitaroha'i ana'ia God 'ini'i hau. 'A rago i 'oha nau rabasia domoi boi beiau 'anai 'omesuri'amou 'onaai bi'a i kua na abwa bwarasi'i gare ana'i. Mi'amou ai'a rabasia. ³⁸ Naasi moi rongoa! 'Ia God 'a hano'a baaniai 'omaa mana Ruma Maea amoo. ³⁹ Mawai 'unua tana'amou, 'a bwa'i ta 'oha namoigu 'omesiau tari 'oha namoi ha'atee o'ani,

‘Araha God, 'oi ha'agorohia mo'o na'o ha'ataaria mai.’ ”

24

'Ia Jisas 'A Ha'arangasia Hura'a

*Do Ruma Maea Rai Kaia
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ 'Oha 'ia Jisas 'a hano baaniai Ruma Maea ana God, 'iraaui rongoiusuri ana'i rau 'ariwou beia marau maania tanaa i 'ome goro na haa i Ruma Maea mana mwani gere ruma garigaria.

² Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “Mou re'i'i mwani ruma 'isi? 'E 'oha nai boi mau na bwa'i ta ta'i hau 'ini'i hau 'isi naraigui awa suri'i dora nara heinagu suri'isi. Na mwane hau 'isi rai gaasi'i dio. 'E mareho ha'a-momori nau maania tana'amounisi.”

*Ha'abasu 'Ini'i Maho Ta'a'i Narai Siri Mai
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)*

³ Na'i muri 'ia Jisas 'a heinagu na'i hungahungai 'Oliv. Miraaui rongoiusuri ana'i rau boi haariraaui beia marau o'ani 'inia, “'Oi maania tana'ameu i 'oha he'ua nai to'o i mareho na'o maania ani? Ma 'e ha'ara he'ua na mei re'ia na meigu 'iraraa 'inia do 'a gaarangi'a i ha'ahakonai dangi mana madoraa na'oi aho'i mai?”

⁴ Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, “Moi 'ome'ome goro. Ra gasi ha'ateha'amou tara'i sae. ⁵ 'Inia 'ai ragoi nei narai boi heitaroha'i na'i atagu narai o'ani, “Inau naasi Ha'atahi.’ Ma'ai ragoi nei narai ha'ateharaau 'ini'i ha'ausuringa'i adaa'i nara ai'a ha'a-momori. ⁶ Moi rongo'i rongo raha suri'i hei'oi nara to'o gaarangi mana taroha 'ini'i nei

ra to'o ha'atau. Ma'ai abui ta'aabemoou. 'Inia mareho 'isi rai to'o o'asi'a, ma ai'a do naasi'a i ha'ahakona dangi. ⁷ 'Iraaui sae na'i ta'i kantri rai 'ari marai heingahui beiraaui sae na'i nata kantri. I hioro raha 'ai to'iraaui sae suri'i tara'i dora mana nunu raha rai 'ihara'ini'i tara'i dora na'i marewana. ⁸ Maho 'isi 'e taraawa'adi moi rongomaata'i, 'onaai urao nagu taraawa'a maesi ahu 'anai ha'ahutaai gare.

⁹ “Na'i madoraasi, sae suri'i mwani dora hako na'i marewana rai 'utai'amou suria 'i'amou rai rongoiusuri agu'i. Rai dau'amou 'anai nora ta'ai'amou marai ngahu ha'amaesi'amou. ¹⁰ 'Ai ragoi sae hinihini naraugu bwa'i raba hinihiniau'a. 'Iraau rai 'itaraau hairiu marai usuha'iniraaui tanaraaui maerongadaa'i. ¹¹ Na'i 'ohasi 'ai ragoi rarabea pwapwaari'i rai ta'eha mai, ma'ai ragoi sae narai ha'ateharaau 'ini'i ha'ausuringa'i adaa'i nara ai'a ha'a-momori. ¹² Suriai haa'i moe'a adaa'i here ra ta'a'i, gaarangi 'iraaui hako sae ra bwa'i to'oraa'a i heita'ahi. ¹³ Ma 'onaa moi ura baabau tari ha'ahakonai madora ta'aasi, moigu daua namooui tahi tarau. ¹⁴ Mana Taroha Goro 'abaiai heimarungi ana God rai taroha'inia hura'a 'ari suriai marewana hako neina mwani noni hako rai rongoa, maigui boi ha'ahakonai dangi.”

'Ia Jisas 'A Ha'arangasiai Taha

Nai To'o Na'i Jiudea

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ Mia Jisas 'agu o'ani ro'u, “Ta 'oha, 'i'amou moi re'iai mareho na ta'aa di'u na 'ia God na 'itaa. Naia naasi mareho na 'ia Rarabea Daniel 'a ha'atee rarabeanga'inia na'i 'oha bwani. 'Ai

ura na'i Ruma Maea mai ha'ata'ai ai dorasi na'i maana God. 'Iatei na'oi 'oha'ini ai ha'ateeni, 'oi ha'imaania aidangisia ma'ata'a i 'ado'ado 'ana. ¹⁶ Hoita, 'onaa 'oi awa na'i Provensi Jiudea na'i madoraasi, 'oi hora ta'eha suri'i hungahunga 'anai bainihu. ¹⁷ 'Onaa 'oi awa hura'a i buriinai ruma amua, 'oi hora'a! 'O'i abui siri aho'i na'i ruma 'anai rahi'i tara'i mareho amu'i. ¹⁸ 'Onaa 'oi awa na'i mou amua, 'oi abu aho'i 'ari ruma 'anai hauai bwana amua. ¹⁹ Ha'a-arohai'araau di'u i urao ra pote mana hasuuri'i, 'inia 'ai bwara tanaraau hora. ²⁰ Moi ha'arahesi mana madoraasi 'ai abui to'o na'i 'oha na rangi ro'aro'a ma'ua na'i dangi ni mamaro. ²¹ 'Inia ni rongomaata'i na'i madoraasi, 'ai ta'aa di'u baani'i mwane rongomaata'i nara taraawa'a mau na'i madora na ha'apwa'araa God i marewana tari dangini. Ma na'i muri, 'a bwa'i ta madora ta'aa o'asi'a ro'u naigu to'o. ²² 'Onaa 'ia God 'ai abui ha'apwakuai madoraasi, 'a bwa'i sae nai tahi. Me suriai ta'ahiraau ana i sae na bwani 'ome sigihiraau, naia naigui ha'apwakua 'inia i madoraasi.

²³ "Na'i 'ohasi 'onaa ta sae nai o'ani, 'Moisu wana mai. Naani Ha'atahi,' ma'uasi 'ai o'ani, 'Na 'ariani.' Moi abui hinihinia. ²⁴ Rai sae pwapwari'i rai boi ma rai o'ani, "Inau naasi huunai Ha'atahi,' ma'uasi rai o'ani, "Inau naasi huunai Rarabea ana God.' Rai haa'i ha'ara raha mana ha'abu'oahu 'anai ha'ateharaau sae. Rau raba ha'ateharaau ro'u i nei na 'ia God 'a bwani 'ome sigihiraau maagu bwara. ²⁵ Naasi moi mamataihere goro 'iniraau. Naia nau ha'abasu'amou 'inia na'i na'o 'ini'i mareho 'ini.

²⁶ "Onaa ta sae 'ai o'ani, 'Moi baturongou! 'I

Ha'atahi na 'ari dora mangasarasi,' moi abui 'ari. Ma 'onaa 'ai o'ani, "Iia na moi siriwou rumani,' mamoi abu hinihiniai taha na 'unuasi. ²⁷ 'Inia na'i 'oha na 'inau i Gare i Noni wai aho'i mai, wai ha'ata'i goro hura'a 'onaai mararea na marewa raha na'i ahoaa na marewasiai rua aba hairiu. ²⁸ Ma gau 'iraraa, na'i dora na awaiei maho na mae, rai ruru wou iei manu nara matai ngaa'i maho mae."*

Ta Jisas 'A Ha'arangasia

*i Aho'i Mai Mau Nai Haa
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)*

²⁹ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, "Na'i moi murinai madoraa ta'aasi,
'I sina 'a bwa'i marewa,
mana hura 'ai o'asi ro'u.
I hee'u rai ahoda
mana taraani maho na'i ahoasara rai
'iha'iha.'†

³⁰ "Na'i muri 'iraau hakoi saenai marewanani rai re'ia na'i ahoasara i ha'ara na ha'ata'iniai aho'i mai agua, i Gare i Inoni. Na'i 'ohasi rai awara tau ta'aa 'iniai mamaa'u. Maraigui 'omesiai boi aho'i agua suri'i rorodo beiai mena mana raraha na wetewete. ³¹ 'E enjel nai uuhia wetewete i ahuri mawai ha'a-taariraau hura'ai enjel agu'i suriai mwani dora na'i marewana 'anai wairaaau goni mai nei nau bwani 'ome

* **24:28** 24:28 Ta'i 'ado'ado 'anai tatarani 'a o'ani: Na'i 'oha na 'ia Jisas 'ai aho'i mai, na mwani inoni hako rai 'omesia 'onaai 'omesi'i adaa'i manu narau roho garigariai dora na awa iei maho na mae.

† **24:29** 24:29 Aisaea 13:10; 34:4

sigihi'i. Rai taraawa'a na'i nata aba i marewana marai tari 'ari na'i nata aba.”

Ha'ausuringa'i Baaniai Hasi'ei

Nara 'Unua 'Iniai Fig

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² Mia Jisas 'agu o'ani ro'u, “Moisu 'adoma'iniai fig mai ha'ausuri'amou. Nai 'oha na'o re'iai raraanai fig ra taraawa'ai asuru mana rawa ra pwira, ma'o 'iraraa do madoraa raorao 'a gaarangi'a. ³³ 'A o'asi ro'u. 'Oha na maho ta'a'i 'isi rai to'o, mamou 'iraraa do 'inau gaarangi aho'i mai'a. ³⁴ Mawai 'unua ha'a-momori tana'amou, mareho 'isi rai to'o, miraau sae nara awa na'i madoraani ra bwa'i mae mau. ³⁵ I ahoasara mana ano rarui anoro mana ha'atee agu'i rai awa tarau.”

³⁶ Mia Jisas 'a o'ani, “Na dangi mana madoraa he'ua nawai aho'i mai, ai'a ta sae nai 'iraraa. Rei'uaa 'inau i Gare'i Inoni miraau enjel na'i aro mameu ai'a 'iraraa ro'u. 'Ia moia Amagu na 'iraraa. ³⁷ Ni mareho na 'iraau sae ra hahaa'i na'i madoraa ana Noa rai to'o ro'u na'i 'oha 'inau i Gare'i Inoni wai aho'i maisi. ³⁸ 'Oha na ai'a boi mau i ruarua, 'iraau sae rau poru moi 'iniai ngaungau mana gonogono mana ha'aha'iwai tari na'i 'oha na 'ia Noa 'agu buna siri na'i haka. ³⁹ Rau ai'a 'adoma'inia do ta maho nai to'o. Raugu 'asu'a mana ruarua 'a to'o'a ma taresiraa'u. 'Ai o'asi taha nai to'o na'i madoraa na 'inau i Gare'i Inoni wai aho'i mai.

⁴⁰ “Na'i 'ohasi ta rua sae rarui tau'aro goni na'i mou. 'Iraau enjel agu'i rai waia ta nei mana nata nei 'ai awa mau. ⁴¹ 'E rua urao rarui tagora

mahoingau goni, 'e ta'i rai waia mana nata nei 'ai awa mau. ⁴² Naasi moi 'ome'ome goro, 'inia mou ai'a 'iraraai madoraa he'ua 'inau Araha amou wai aho'i mai.

⁴³ “Moisu 'adoma'iniai taha nau maaniani. 'Onaa sae na to'oraai ruma 'ai 'iraraai 'oha na sae beriberi 'ai siri na'i ruma ana, 'a bwa'i mauru. 'Ai 'ome'ome goro ma bwa'i ha'awatea doni saesi 'ai siri 'anai beri na'i ruma ana. ⁴⁴ Naasi 'i'amou ro'u moi ha'aagau tarau, 'inia 'inau i Garei Inoni wai aho'i mai na'i madoraa namou bwa'i 'iraraa ro'u.”

Sae Tatau'aro Na Ha'aagau Tarau

'Iniai Boi Aho'i Ana Araha (Luk 12:41-48)

⁴⁵ Naasi mia Jisas 'agu o'ani ro'u, “Sae tatau'aro he'ua ni saemaua 'ai ha'a-'omesuria 'ini'i mwane mareho na'i ruma ana, ma 'anai ha'atora'ini'i hura'ai mahoingau tanaraaui sae tatau'aro na'i madoraa 'ana? Naia i sae tatau'aro na madoma ma here goro suri'i mwane mareho nara ha'a-'u'uria 'ini'i. ⁴⁶ Ha'amwaniai sae tatau'arosi na'i 'oha na saemaua ana 'ai boi sadoia do 'iia 'a here ha'agorohiai tatau'aro ana. ⁴⁷ Ma wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'i saemauasi 'ai ha'a-'u'uria mo'osi 'ini'i mwane mareho na to'ora'i.

⁴⁸ “Ma 'onaa 'ia mo'osi 'e sae tatau'aro ta'aa, 'iia 'ai matai haua moi 'ado'ado o'ani, 'I saemaua agua 'a bwa'i aho'i raurau.’ ⁴⁹ Naasi ma taraawa'a ngahu ngahuraui sae tatau'aro na 'omesuri'i, ma awa moi 'anai ngau mana gonogono raha 'ini waini bweu beiraui sae nara gono raha. ⁵⁰ 'Aigu 'asu'a mana saemaua ana 'ai ataha na'i madoraa na saesi 'a bwa'i 'adoma'inia do 'a ga'i ataha.

⁵¹ Na'i 'oha nai ataha, 'ai ha'a-mama'aia di'u i sae tatau'arosi, mai nugaa 'anai mamaa'a beiraaui sae narau here 'onaa dorau goro maraugu ai'a. Na'i 'isi naraigui angiangi na'i ei marai 'ara ngingita'i rihodaa'i 'iniaia rongomaata'i.”

25

Ha'atee Heiha'auu

'Iniaia Ta'i Tangahurui Gere Urao

¹ Mia Jisas 'agu o'ani ro'u, “Ni heimarungi ana God na awa na'i aro 'a 'onaa'i mamaani 'inia tangahuru gere urao narau waa'i raita adaa'i 'anai 'ari ruma anai gere urao na ha'aagau 'anai heisadoi beiai sae na dorarui ha'iwai. ² Mana ta'i tangahurui uraosi, 'e waira rima 'iniraaui narau madoma mana nata waira rima rau ai'a. ³ 'Iraau waira rima narau ai'a mado-masi, raugu ha'ahonu'i moi raita adaa'i 'iniaia rumu maraugu ai'a waiwai rumu ha'ararora'a ro'u. ⁴ Miraau waira rima narau madoma rau ha'ahonu'i raita adaa'i 'iniaia rumu marau waiwai rumu ha'ararora'a. ⁵ 'Ohasi na mwane na dorarui ha'iwai uraosi 'a gere boi poruporu'a. Rau mamasi wou miraau ta'i tangahurui gere uraosi rau mamauru'a marau mauru'a. ⁶ Raugu 'asu'a na'i 'ubutanai rodo marau rongo'i'a i sae ra awaawara. Ra o'ani, “Ia mo'o nai ha'iwai 'a gaarangi ada'a. Moi hura'a mai 'anai ha'amaotoa.’

⁷ “'Iraau ta'i tangahurui uraosi rau rarai marau ha'aagau'i raita adaa'i. ⁸ Mana rima urao narau ai'a waiwai rumu rau ha'angoni rumu beiraaui nata rima urao, 'inia raita adaa'i ra gaarangi mamata'a. ⁹ Mana rima urao narau

madoma rau o'ani 'iniraau, 'Rumu nameu to'oraa 'a araria moi raita amee'i. Moi 'ari dora 'anai hori rumu mamoi hori namoou rumu.'

¹⁰ “Oha raugu hano 'anai hori rumu, mana sae narau mamasia 'a ada'a. Mana rima urao narau ha'aagau rau hano'a beia. 'Oha naraugu siri na'i dora ni ngaugoni mara honosia'a i maraaruma. ¹¹ Na'i muri, 'oha naraugu boi nata rima urao, mana maraaruma 'a bwani honohono'a. Miraau awara o'ani, 'Saemaua, 'oi tahangiai maraaruma tana'ameu mamei siri-wou.’ ¹² Mia mo'o nara ha'aha'iwaia 'agu o'ani moi, 'Wai 'unua tana'amou ha'a-momori. 'Inau ai'a 'irara'amou.’”

¹³ Na'i ha'ahakonai mamaani ana Jisas 'agu o'ani ro'u, “Moi awa ha'aagau tarau, 'inia mou ai'a 'iraraai dangi mana madoraa nawai aho'i mai.”

Mamaani Heiha'auu

'Iniai Oru Sae Tatau'aro (Luk 19:11-27)

¹⁴ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Wai hua ta heiha'auu ro'u 'iniai madoraa naigui boi i heimarungi ana God. 'Io, 'e ta'i 'oha 'e saemaua na ha'aagau 'anai hano ha'atau. 'A 'unuraau mai sae tatau'aro ana'i ma ha'a-u'uriraau 'ini'i toto'ora ana'i. ¹⁵ 'A haa'i ha'a tanaraau, mana ha'i ha'a na hua 'a suriai mataihere narau ha'ata'inia hura'a suri'i tatau'aro adaa'i. 'E ta'i abe na hua tanaai rima meru, nata abe 'e rua meru, mana nata abe 'e ta'i meru. Na'i muri maagu hano.

¹⁶ “'Ia mo'o nara hua tanaai rima meru 'a hano ma ha'atau'aroai ha'a ma sadoia ro'u i nata

rima meru 'anai a'oia ara'a i ha'asi. ¹⁷ 'Ia mo'o ra haua tanaai rua meru 'a haua o'asi ro'u. 'A sadoiai nata rua meru ma nuga a'oia ara'a ro'u 'inia. ¹⁸ Mia mo'o nara haua tanaai ta'i meru, 'a hano ma dehiaai giru ma ahunia'a na'iei.

¹⁹ “A ore'a magu aho'i mai saemaua adaau ma 'unuraau mai 'anai re'i'i ha'a na haa'i tanaraau. ²⁰ Na sae tatau'aro nara haua tanaai rima meru 'a waa mai ha'a ana ma o'ani 'iniai saemaua ana, 'Saemaua, 'inau 'o haua tanaai rima meru, ma naani ro'u i nata rima meru nau to'oana 'inia.’

²¹ “Mia mo'osi 'a o'ani 'inia, 'Goro di'u! I'oe 'e sae tatau'aro goro na 'o here goro suri'i mwani mareho nau ha'a-'u'uri'o 'ini'i. Suriai here goro amua na'i gere tagora nau haua tana'o, naasi na'i 'ohani wai ha'a-'u'uri'o 'ini'i mareho raha. 'Oi boi ma'oi wa'ewa'e tarau beiau.’

²² “Mia mo'o nara haua tanaai rua meru 'a boi ma o'ani 'inia, 'Saemaua, 'e rua meru na'o haua tanaau. Ma naani ro'u i nata rua meru nau to'oana 'inia.’ ²³ Mana saemauasi 'a o'ani, 'Goro di'u! I'oe 'e sae tatau'aro goro na 'o here goro suri'i mwani mareho nau ha'a-'u'uri'o 'ini'i. Suriai here ha'agorohia amua i gere tagora nau haua tana'o, na'i 'ohani wai ha'a-'u'uri'o 'ini'i mareho raha. Naasi 'oi boi ma'oi wa'ewa'e tarau beiau.’

²⁴ “Na'i muri, na sae tatau'aro nara haua tanaai ta'i meru 'a boi ma o'ani 'inia, 'Saemaua, nau 'iraraa do i'oe 'e sae here bwara. 'Au 'iraraa do rei'uaa na i'oe 'o ai'a tau'aro suri'i mou amu'i, ma'o 'adoma'iniai dau ha'a 'ini'i mahoingau na 'iraa sae tatau'aro amu'i ra hasi'i. ²⁵ Suriai o'asi ana, 'inau mamaa'usi'o mau giru'i'a i ha'a amu'i na'i ano. 'Ome! Nara mau 'ini ha'a amu'i.’

26 “Mana saemauasi 'a o'ani 'inia mo'osi, 'Toe 'e sae tatau'aro ta'aa! 'O 'age'age! 'O bwane 'iraraa do 'inau 'au 'adoma'iniai dau ha'a 'ini'i mahoingau na 'iraa sae tatau'aro agu'i ra hasi'i.

27 Naasi, 'o ga'i ha'atagoraai ha'a agua na'i rumani niga ha'a! Neina na'i 'oha nawai aho'i mai, wai matai daa goni beia ta gere ha'a narai a'oi'a ara'a ro'u na'i hungana.'

28 “Mana saemauasi 'a o'ani 'iniraaui sae tatau'aro ana'i, 'Moi rahia baania mo'osi ha'asi mamoi haua tanaa mo'o na to'oraai tangahurui meru.

29 'Ia mo'o na here ha'agorohiai taha nau haua tanaa, 'inau wai ha'arago'a ro'u wou tanaa mai to'o nei rago. Mia tei na ai'a here ha'agorohiai mareho nau haua tanaa, rei'uaa gere mareho na to'oraa, wai rahia aho'i baania.

30 Hoita, moi daua mo'osi mamoi gaasia siri na'i dora kuhi. Na'i 'isi naigui angiangi na'iei mai 'ara ngingitai rihona.' ”

Garei Inoni 'Ai Hiiriraui Sae

31 Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Na'i 'oha 'inau i Gare'i Inoni wai aho'i mai 'onaai mwaeraha, wai boi beiai raraha ma beiraaui enjel agu'i mawai heinagu na'i dorani mwaeraha agua.

32 'Iraau hakoi sae na'i mwane marau rai goni mai na'i maagu mawai hoairaaui 'onaai sae 'omesuri siip na hoai'i siip baaniraaui gout.

33 Wai nugaraui siip na'i aba odo, miraaui gout na'i aba maha.

34 “Minau mwaeraha waigu o'ani 'iniraaui nei na'i aba odo, 'Moi boi, 'i'amoui nei na ha'agorohi'amou a Amagu. Moi boi 'anai awa wa'ewa'e na'i heimarungi ana God na bwani ha'aagaua tana'amou mau mai na'i taraawa'anai

marewana. ³⁵ Mou matai siri, 'inia na'i 'oha nau hioro mou hanganiau. 'Oha nau raba gono mou ha'agonoau. 'Au mahuara mamou ha'amaotoau suri'i ruma amoo'i. ³⁶ Na'i 'oha nau ai'a to'o bwana, mou ha'aho'owa'aau. 'Oha nau daoha mou 'omesuriau. 'Oha nau awa na'i rumaniho'o mou garihiau.'

³⁷ "Miraau sae nara odo-odo na'i maana God rai o'ani, 'Araha, na'i 'oha he'ua na'o hioro mameu hangani'o, ma'ua 'oha he'ua na'o raba gono mameu ha'agono'o? ³⁸ 'Oha he'ua na'o mahuara mameu ha'amaoto'o, ma'ua 'oha he'ua 'o ai'a ho'owa'a mameu ha'aho'owa'a'o? ³⁹ 'Oha he'ua na'o daoha ma'ua awa na'i rumaniho'o mameu garihi'o?"

⁴⁰ "Minau mwaeraha waigu o'ani, 'Wai 'unua ha'a-momori tana'amou. Na'i 'oha 'o 'a'auhia tanei 'iniraau do'oragu'i ma'ua asigu'i nara ai'a ororiu na'i marewanani, 'a 'onaa do'o 'a'auhiau ro'u.'

⁴¹ "Na'i muri waigu rihota'i tanaraau nei na'i aba maha, mawai o'ani 'iniraau, "T'amou nei nai ha'a-mama'ai'amou a God, moi 'ariwou baaniau. Dora amoo na'i 'ari 'eu na bwa'i kuru'a ro'u ta'oha na 'ia God 'a bwani ha'aagaua tanaa Saetan mana enjel ana'i. ⁴² Inia 'inau 'au hioro mamou ai'a hanganiau. 'Au maesiai gono mamou ai'a ha'agonoau. ⁴³ 'Au mahuara mamou ai'a 'unuau siri suri'i ruma amoo'i, 'au ai'a to'o bwana mamou ai'a ha'aho'owa'aau. 'Au daoha mau awa na'i rumaniho'o mamou ai'a garihiau.'

⁴⁴ "Ma rai o'ani, 'Araha, na'i 'oha he'ua nameu re'i'o na'o hioro, ma'ua 'o raba gono, ma'ua 'o mahuara, ma'ua 'o ai'a to'o bwana, ma'ua 'o

daoha, ma'ua 'o awa na'i rumaniho'o mameu ai'a 'a'auhi'o?'

⁴⁵ “Mawai o'ani, ‘Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na'i 'oha na'o ai'a raba 'a'auhia tanei 'iniraaui do'oragu'i ma'ua asigu'i nara ai'a ororiu na'i marewanani, 'a 'onaa do'o ai'a raba 'a'auhiau ro'u.’

⁴⁶ “‘Iraaui sae 'isi rai siri na'i ha'a-mama'ai na bwa'i hako'a ta 'oha. Miraau nei ra odo-odo na'i maana God rai dauai tahi tarau.”

26

I Ha'aradorado 'Anai Ha'amaesia Jisas (Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Na'i murinai mamaani hako ana Jisas tanaraaui rongoiusuri, 'a o'ani 'iniraaui, ² “Mou 'iraraa do na'i ho'oa wou 'ai taraawa'a i rongo 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau. 'Inau i Gare'i Inoni, 'e nei nai usuha'iniaui tanaraaui nei rai ha'amaesiaui na'i hunganai dadaahoro.”

³ Hoita, na'i mau'i 'ohasi 'iraaui Na'ohadaaui Piriisi ma 'iraaui tara'i saemaui adaa'i Jiu ro'u rau rurugoni na'i ruma ana Kaeafas. 'Iia naasi bwauodo nadaaui Piriisi na'i madoraasi. ⁴ Rau hadanga'iniaui here narai haua narau bwa'i rongo raha 'inia na'i 'oha rai daua Jisas 'anai ha'amaesia. ⁵ Rau 'adoma'i aratara dorai abui daua suri'i dangi narau haa i rongo, 'a gasi to'o ta ha'agogoru.

'E Urao Na Ringisiai Rumu

Na'i Bwauna Jisas Na'i Betani (Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ 'Ia Jisas 'a awa na'i Betani na'i ruma ana Saemon, 'e sae na lepa ga'u. ⁷ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a ngau, 'e urao na sirimai beiai gere bei 'ome goro na awa iei rumu na hori bwara ma si'ini goro. 'A boi ma ringisia na'i bwauna Jisas. ⁸ Na'i 'oha 'iraau rongoiusuri rau re'iai haua o'asi anai uraosi, rau taesu'a 'ana marau o'ani, "A 'ua na ha'agata'inia 'inia rumu na hori bwarasi?" ⁹ 'Onaa 'a ga'i raonga'inia, 'e kae ha'a nara ga'i horia 'inia, mana ha'a 'a ga'i hisungirau 'ini'i sae pohara."

¹⁰ 'Ia Jisas 'a 'iraraa moi taha rau 'unua ma o'ani 'inirau, "A 'ua namou ha'atee ha'ata'aia 'inia? 'Iia 'a haua tanaau i here na goro. ¹¹ 'Iraau sae pohara rai awa tarau bei'amou. 'Inau na bwa'i. ¹² Ni mareho na haua tanaausi 'a ha'aagauai abegu 'anai 'oha rai toringiau. ¹³ Mawai 'unua ha'a-momori tana'amou. Suri'i mwane dora na'i marewana narai taroha'inia ei Taroha Goro, rai maaniai taha na haua i uraosi, marai 'adoma'i aho'isia 'inia."

'Ia Jiudas 'A Raba Usuha'inia Jisas

Tanaraau Na'ohadaau Piriisi (Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Mia Jiudas Iskariot, 'e ta'i 'inirau i ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri, 'a 'ari beirau Na'ohadaa'i Piriisi. ¹⁵ Ma o'ani, "E siha ha'a namoi haua tanaau 'onaa nawai haua tana'amou ta ha'a-aratara namoi matai daua 'inia Jisas?" Mirau haua tanaa i oru tangahuru korai silva. ¹⁶ Na'i 'ohasi 'a taraawa'a sibasiba madoraa goro 'anai usuha'inia Jisas tanaraau.

*Ha'aagau 'Anai Ha'ato'oai Roho Aharau
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13; Jon 13:21-30)*

¹⁷ Na'i dangi tahamora 'ini'i dangi nara ha'ato'oai Rongo 'ini Bredi nara ai'a dorari'i beiai draebam, 'iraau rongoiusuri rau boi beia Jisas marau songa'inia o'ani, "Na'i hei na'o 'irisia domei ha'aagaua iei ngaugoni 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau?"

¹⁸ Mia Jisas 'a o'ani, "Moi siri na'i 'omaai Jerusalem mamoi taha beiai sae nau 'unua tana'amou ani. Moi o'ani 'inia, 'I ha'ausuri ameeu 'a 'unua doni madoraa ana 'a gaarangi'a. 'Ai ngau beirau rongoiusuri ana'i na'i ruma amua 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau.'"

¹⁹ Na'i 'ohasi 'iraau rongoiusuri rau haa 'onaai 'unua ana Jisas tanaraau marau ha'aagauai ngaugoni 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau na'i rumasi.

²⁰ Na'i su'urahi, 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau heinagu 'anai ngau. ²¹ Na'i 'oha rau ngau, 'ia Jisas 'a o'ani 'inirau, "Wai 'unua ha'a-momori tana'amou. 'E ta'i abe 'ini'amou nai usuha'iniau tanaraau maerongagu."

²² Na'i 'oha rau rongoa o'asi, 'iraau rongoiusuri rau arunga ta'aa di'u. 'E nei ma o'ani 'inia Jisas, "A 'ua Araha? 'O 'adoma'inia do 'inau gasi?"

²³ Mia o'ani, "Ia mo'o miri ta'i toha'iniau dorai breidi na'i ta'i rabo'oni nai usuha'iniau tanaraau maerongagu. ²⁴ 'Inau i Gare'i Inoni wai mae 'onaa'i ha'arangasia ada na'i Usu-usu Maea. Ma'ata ha'arohaia di'u a mo'o nai usuha'iniau tanaraau maerongagu. 'A ga'i goro tanaa 'onaa 'a ga'i bwa'i huta."

²⁵ Na'i 'ohasi 'ia Jiudas, sae na duruduru 'inia do'ai usuha'inia Jisas tanaraaui maerongana 'a o'ani, "Ha'ausuri, 'o 'adoma'inia do 'inau gasi?" Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Toe haari'o na'o 'unua o'asi."

'Ia Jisas

'A Ha'a-ngaumaearaaui Rongoiusuri

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-23; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Na'i 'oha rau ngau, 'ia Jisas 'a dauai huai bredi. 'A ha'atee ha'agorohia God 'inia ma uubia. 'A hua tanaraaui rongoiusuri ma o'ani, "Naani abegu. Moi daua mamoi ngaua." ²⁷ Ma dauai panikeni waen. 'A ha'atee ha'agorohia God 'inia ma hua tanaraaui ma o'ani, "I'amou hako moi gonohia. ²⁸ Naani 'abugu 'anai ha'a-o'oriai duruduru haoru ana God. 'Ai ahe 'iniraauui mwani noni rago neina 'ia God 'ai 'adoma'i nugasi'i 'inodaa'i. ²⁹ Wai 'unua tana'amou. 'Augu bwa'i gonohia'a ro'u ta waen tari 'oha wai gonohiai waen haoru bei'amou na'i dora ni heimarungi ana Amagu." ³⁰ Rau suru'iai gana marau hura'a 'anai hungahungai 'Oliv.

Jisas 'A 'Unua Do 'Ia Pita 'Ai Tohea

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraauui rongoiusuri ana'i, "Na'i rodoni, 'e mareho nai to'o tanaau. Mi'amou hako moi nugasiau mamoi hora hako baaniau 'iniai marehosi. 'Ai 'onaai 'unua ada na'i Usu-usu Maea o'ani, "Ia God 'ai ha'amaesiai 'omesuri siip miraauui siip ana'i rai 'adarara.*"

* **26:31** 26:31 Sakaraea 13:7

³² Ma'ata na'i 'oha wai suruta'e aho'i, wai 'ari na'i na'o 'ini'amou na'i Galili. Na'i 'isi nagaigui heito'oi ei."

³³ Na'i 'ohasi 'ia Pita 'a o'ani 'inia Jisas, "Rei'uaa na 'iraau rongoiusuri amu'isi rai nugasi'o, minau 'au bwa'i moe'a!"

³⁴ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Pita, wai 'unua tana'o ha'a-momori. Na'i de'eni rodo, i kua 'a bwa'i tataraoke mau mi'oe 'oi bwani tohe ha'a-oru do i'oe 'o ai'a mataiau." ³⁵ Mia Pita 'a o'ani, "Rei'uaa nawai mae bei'o, mau bwa'i 'unua moe'a do 'au ai'a matai'o!" Miraaui hako'i rongoiusuri rau ha'atee o'asi ro'u.

*'Ta Jisas 'A Ha'arahesi Na'i Getsemanii
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)*

³⁶ Mia Jisas 'a wairaau'i rongoiusuri 'ari na'i dora ra 'unua 'inia'i Getsemanii. Ma o'ani 'ini-raau, "Moi heinagu mamasi 'ini. 'Inau wai 'ari 'ani 'anai ha'arahesi." ³⁷ Ma waia Pita mana rua gare ana Sebedi, 'ia Jems mia Jon. Na'i 'ohasi 'ia Jisas 'a ahutotou di'u mana 'adoma'ina 'a kuhi.

³⁸ Ma o'ani 'iniraau i waira orusi, "Na ahutotou nau haa 'a raha di'u, mau gaarangi maesia. Moi awa na'i 'ini mamoi rarai beiau."

³⁹ Ma gere sara 'ari wou baaniraau. 'A topira'i ruru ma abwa auru dioi ano ma ha'arahesi o'ani, "Amagu, 'onaa 'ai mwada'u 'oi abu ha'awateau 'anai siri na'i rongomaata'ini. Ma'ata 'ai abu suriai hei'irisigu, ma 'ai suriai hei'irisimu." ⁴⁰ 'A aho'i mai ma re'iraau'i waira oru, rau poru mauru moi. Mia Jisas 'a o'ani 'inia Pita, "A 'ua namou mauru moi 'inia? Mou bwa'i matai rarai beiau suria moi ta ta'i 'aoa? ⁴¹ Moi rarai mamoi ha'arahesi neina moi abui ahoda na'i 'oha moi

siri na'i heiohonggi. Ra wetewete i 'adoma'imoo'i 'anai ha'isuri'i maho ra odo-odo, mana abemoo'i naragu maemae'a."

⁴² 'A aho'i mā ha'arahesi ro'u. Naasi ruantai 'oha. 'A o'ani, "Ama, 'onaa 'a bwara do'oi ha'abwarasiau baaniai rongomaata'ini, ma 'ai o'asi'a 'onaai 'irisia amua."

⁴³ 'Oha na aho'i ro'u ma re'iraau waira oru rau poru mauru moi. Ni maadaa'i ra hihi'a di'u 'inia mamauru'a. ⁴⁴ Ma aho'i 'anai ha'arahesi ro'u. Naasi orunai 'oha. 'A 'unua ro'u mau ta'i mareho ani. ⁴⁵ 'Oha nagu aho'i ro'u mai ma o'ani'a 'iniraaui, "A 'ua? Mou mauru mamou mamaro mau? 'A tari'a i madoraa narai usuha'iniau i Gare'i Inoni tanaraau noni ta'a'i. ⁴⁶ 'Ome, 'ia mo'o nai usuha'iniau tanaraau maerongagu 'a boi'a. Moi ura ara'a magari 'ari beiraaui."

Ra Boi 'Anai Daua Jisas

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴⁷ Na'i madoraa na hadahada mau a Jisas, mia Jiudas 'e ta'i 'iniraaui rongoiusuri, 'a ada'a beiai ruruha raha narau ha'ataaria 'i Na'ohadaa'i Piriisi mana saemaua adaa'i Jiu. Rau boi bei'i naihi mana hasi'ei 'anai heingahu. ⁴⁸ 'Ia Jiudas 'a bwani hauai ha'a-aratara tanaraau o'ani, "Ia mo'o nawai ngoonia, naasi na moi daua." ⁴⁹ Ma 'ari odo-odo beia Jisas ma o'ani 'inia, "Maia Ha'ausuri" ma ngoonia.

⁵⁰ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Gere sae agua, 'oi hauai mareho na'o boi 'ana." Na'i mau 'ohasi mara daua'a Jisas 'anai waia. ⁵¹ Ma'e ta'i 'iniraaui rongoiusuri ana'ia Jisas 'a dau wou na'i naihi ana. 'A rahia ma taba taahiai karinganai sae tatau'aro anai Na'ohadaaui Piriisi.

⁵² Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “O'i nugaa aho'i naihi amua na'i dora 'ana. 'Iatei nai heingahui 'iniai naihi, 'ai mae ro'u 'iniai naihi. ⁵³ 'A 'ua? 'O ai'a 'iraraa do 'onaa wai ha'angonia Amagu 'anai 'a'auhiau, 'a ga'i bwa'i hasi ha'ataari'i mai ta taringai merui enjel 'anai boi taatahi bwarasi-gaau? ⁵⁴ Me 'onaa nawai haua o'asi, me 'agu bwa'i to'o'a i taha na Usu-usu Maea na 'unua 'iniai mareho naagu to'o na'i 'ohanisi.”

⁵⁵ Ma o'ani 'iniraau mwani sae 'isi, “A 'ua? Mou 'adoma'inia do 'inau 'e sae hehere ta'aa namou boi 'inia bei'i naihi mana hasi'ei 'anai heingahu 'anai dauau? 'A 'ua namou ai'a bwani dauau 'inia na'i Ruma Maea ana God? 'Ado dangi na'i 'isi'a nau ha'ausuri na'iei. ⁵⁶ Ma'ata mareho namougu huanisi, 'e ha'ato'oa moi mareho narau bwani usua 'i rarabea na'i Usu-usu Maea.”

Na'i 'ohasi miraau rongoiusuri rau nugasia Jisas marau hora hako baania.

Ra Waia Jisas 'Ari Tanaraau Kansol

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ 'Iraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses miraau tara'i saemaua ro'u rau bwane goni mai hako na'i ruma ana Kaeafas, i Na'ohadaau Piriisi. Miraau nei rau daua Jisas rau waia 'ari na'i dorasi. ⁵⁸ Mia Pita 'a haisuri ha'atau moi. 'A siri na'i raronai dora a'ora na'i maanai ruma anai Na'ohadaau Piriisi. Ma heinagu beiraau sae hehei'oi ra 'omesuriai Ruma Maea ana God 'anai re'iai taha nai to'o tanaa Jisas.

⁵⁹ Hoita, na'i raronai ruma, 'iraau Na'ohadaa'i Piriisi miraau haru saemaua narau awa ro'u

na'i Kansol rau bonasia do rai sadoia ta ma-
maani pwari'i 'anai subunia 'inia Jisas marai hiiri
ha'amaesia 'inia. ⁶⁰ 'A rago i sae ra ura ara'a mara
haa'i mamaani pwari'i 'ana Jisas. Ma rei'uaa na
o'asi, rau ai'a sadoia ta maho 'anai ha'ahunia
'inia. 'Ari wou ma 'e rua sae ro'u nararugu boi
⁶¹ mararu o'ani, "Ia mo'oni 'a 'unua do 'ai kaiai
Ruma Maea ana God ma 'ai matai ha'a-urasia
aho'i ro'u moi na'i raronai oru dangi."

⁶² 'I Na'ohadaaui Piriisi 'a ura ara'a ma o'ani
'inia Jisas, "A 'ua? 'O bwa'i haua ta heiarani
'ini'i mareho ra ha'ahuni'o 'ini'isi?" ⁶³ Mia Jisas
'a ai'a aramia. Mana Na'ohadaaui Piriisi 'a o'ani
ro'u, "Oi tohe na'i atana God tahitahi ma'oi
ha'arangasia tana'ameu, i'oe naasi Ha'atahi, i
garena God?"

⁶⁴ Mia Jisas 'a o'ani, "A 'onaai 'unua amuasi.
Mawai 'unua tana'amou. Na'i 'oha nai boi mau,
moi re'iaui Gare'i Inoni, wai heinagu na'i dora
ororiu na'i aba odona God huunai mena. Wai
aho'i mai hungadi rorodo na'i aro."

⁶⁵ 'Oha naagu rongo o'asi Na'ohadaaui Piriisi,
'a karia haaria i to'oni tewa ana 'anai ha'ata'iniai
'ado'adona doni mareho na haua Jisas 'a ta'aa
di'u. Ma o'ani, "Iia 'a ha'atee ha'ata'aia God!
Gaugu bwa'i sibania'a ro'u ta sae 'anai ha'ahunia
'inia ta maho ro'u. Naia mou rongoa'a haari-
moosi, 'a ha'atee ha'ata'aia God! ⁶⁶ Naasi 'e taha
namou 'adoma'inia?"

Miraaui o'ani, "A arari 'anai mae."

⁶⁷ Naasi raugu ngisuhiai bwauna marau hi-
daria ma tara'i nei ra rubu'ia 'ini'i rimadaa'i.
⁶⁸ Rau o'ani, "Onaa i'oe naasi Ha'atahi, ma 'oi

'unua 'ia tei na ngahui'o. 'Inia i'oe 'e rarabea, nita?"

'Ta Pita 'A Tohe Do 'A Ai'a 'Iraraa Jisas

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Na'i mau 'oha ra hiiria Jisas, 'ia Pita 'a heinagu na'i dora a'ora na'i maanai ruma anai Na'ohadaaui Piriisi. Ma'e gere urao na tau'aro na'i rumasi 'a boi ma o'ani 'inia, "T'oe ro'u 'o awa beia Jisas, 'i ai Galilisi."

⁷⁰ Mia Pita 'a tohe na'i maadaau hako, 'a o'ani, "Inau ai'a 'iraraai taha na'o 'unuasi."

⁷¹ Ma hura'a na heinagu na'i maanai bara. Mana nata gere urao ro'u 'a boi ma o'ani 'iniraau sae narau awa na'i 'isi, "Ia mo'oni 'a awa ro'u beia Jisas ni Nasaret."

⁷² Mia Pita 'a tohe ro'u o'ani, "Ha'amomori ara'ai aro, 'inau ai'a 'iraraa mo'osi."

⁷³ 'A ai'a orea miraau sae rau ura na'isi rau boi marau o'ani 'inia Pita, "Ha'amori, i'oe 'e ta'i ro'u 'iniraau. Meu rongo 'iraraai hadahadangamu do i'oe 'e sae ni Galili."

⁷⁴ Mia o'ani, "Ha'amori beia God, 'inau ai'a 'iraraa mo'osi. 'Onaa wai pwari'i 'ia God 'ai ha'amama'aiau." Na'i mau madoraasi mana kua 'a tataraoke'a. ⁷⁵ Mia Pita 'agu 'adoma'i aho'isiai taha na 'unua Jisas. Na o'ani, "I kua 'a bwa'i tataraoke mau mi'oe 'oi bwane tohe ha'a-oru do'o ai'a 'iraraau." Maagu hura'a na'i maanai bara 'anai rumasi ma ru'uhiai angi.

27

Ra Waia Jisas Tanaa Paelat

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Na'i mau haho'oa ta'aa, 'iraau Na'ohadaa'i Piriisi miraau saemaua adaa'i Jiu rau ruru goni aho'i 'anai ha'aradorado 'iniaia mamaani he'ua narai haua tanaai Primia neina 'ai mwa'emwa'e 'anai ha'amaesia tanaraau a Jisas. 'Oha narau mamaani hako ² rau ho'osi'i rimana marau waia 'ari tanaa Paelat. 'Iia naasi ai Rom na Primia na'i 'ohasi.

Mae Na Haua Judas

(Buka Tatau'aro 1:18-19)

³ 'Oha na'ia Judas, mo'o ma ha'awatea Jisas tanaraau maerongana'i, 'a rongoa do rau hiiria Jisas 'anai mae, 'a ahutotou di'u. Ma 'ari ma ha'a-aho'isia aho'i oru tangahurui korai silva ani tanaraau Na'ohadaa'i Piriisi miraau saemaua adaa'i Jiu. ⁴ 'A o'ani, "Ia mo'o nau usuha'inia tana'amou ani, 'a ai'a haua ta maho taritari'a. Mareho nau haua ani, naasi na taritari'a na'i maana God."

Miraau o'ani 'inia, "I'ameu 'a ai'a ta'aabemeeu 'iniaia mareho na'o 'unuasi. Aba amua na."

⁵ Mia Judas 'a rasaha'ini'i moi wou ha'a na'i Ruma Maea ana God ma hura'a na 'ari ri'o haaria. ⁶ 'Iraau Na'ohadaa'i Piriisi rau si'ohi'i ha'a 'isi marau o'ani, "Ha'ani 'a ai'a arari dorai nugaa goni beiai ha'a anai Ruma Maea, 'inia 'e ha'a ra horia 'anai ha'amaesiai sae. 'Onaa gai nugaa goni beiai ha'a anai Ruma Maea magari horosiai ringe." ⁷ Rau hadanga'inia wou maraugu 'adoma'i aratara 'anai hauai ha'asi 'anai horiai dorai ano baaniai sae na tatagora rabo'o

'inia mwago. Mana anosi rai haua 'inia ta heranaadaui sae boboi. ⁸ Tari dangini, anosi ra 'unua mau 'inia ano ni 'abu. ⁹ Ma to'o'a i taha na 'unua Rarabea Jeremaea na'i 'oha bwani na o'ani, "Iraaui saeni Israel rau dauai oru tangahurui korai silva.

Naasi horihori nara nugaa 'anai ta'i sae.

¹⁰ Mana ha'asi rau horia 'inia dorai ano baaniai sae tatagora rabo'o,

'onaai 'unua ana Araha God tanaau."*

'Ta Paelat 'A Songa'inia Jisas

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ Hoita, 'ia Jisas 'a ura na'i maanai Primia, 'ia Paelat, mia Paelat 'a songa'inia o'ani, "A 'ua? I'oe naasi mwaeraha adaui Jiu?"

Mia Jisas 'a aramia o'ani, "Naia na'o 'unuasi."

¹² 'Iraaui Na'ohadaa'i Piriisi miraui saemaua rau taraawa'ai subunia Jisas, mia Jisas 'a ai'a 'unua ta maho. ¹³ Mia Paelat 'a o'ani 'inia, "A 'ua? 'O rongo'i mwani maho rau ha'ahuni'o 'ini'isi?"

¹⁴ Mia Jisas 'a ai'a haua ta ta'i heiarami. 'Ia Paelat 'a heimwaota'i 'inia haua o'asi ana Jisas.

'Ta Paelat 'A Hiiria Jisas

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:39—19:16)

¹⁵ 'Ado harisi, 'oha 'iraaui Jiu rai ha'ato'oai rongo 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau, 'ia Paelat 'a matai ha'awatea tanaraau ta ta'i nei 'iniraaui sae na'i rumaniho'o narau rabasia 'anai ha'ahura'ahia baaniai rumaniho'o. ¹⁶ Mana'i 'ohasi, 'e sae na atana 'ia Barabas 'a awa ro'u na'i rumaniho'o na 'iraaui sae rau 'iraraa goro. ¹⁷ Na'i

* **27:10** 27:9-10 Sakaraea 11:12-13; Jeremaea 19:32-69

'oha 'iraau sae rago rau ruru wou na'i maanai ruma ana Paelat, 'a songa'iniraaui o'ani, "Iatei namou 'irisia dowai ruhasia tana'amou mai hano dadara'a? 'Ia Barabas ma'ua Jisas ra 'unua 'inia Ha'atahi?" ¹⁸ 'Ia Paelat 'a ha'atee o'asi suria 'a bwane 'iraraa do 'iraau saemaua adaa'i Jiu rau waia maia Jisas suria rau kakawa 'omesia 'inia rago anai sae nara ta'ahia.

¹⁹ Na'i 'oha 'ia Paelat 'a heinagu mau na'i dorani hihiri 'anai hiiria Jisas, mana urao ana 'a ha'ataari hadahada'a mai. 'A o'ani, "Oi abu haua ta here tanaai sae odoodosi. 'Inia nabongi 'au mauru'aa i mareho 'abaia nau arunga ta'aa di'u 'inia."

²⁰ Miraau Na'ohadaa'i Piriisi beiraui saemaua adaa'i Jiu rau bonasiraui sae rago. Miraau 'adoma'i aratara beiraui dorai ha'abonga'inia Paelat mai ruhasia Barabas tanaraui mai ha'amaesia Jisas. ²¹ Mia Paelat 'a songa'iniraaui o'ani, "Iatei 'inirua i rua mwaneni namou 'irisia dowai ruhasia tana'amou?" Miraau awara o'ani, "Ia Barabas!"

²² Mia Paelat 'a o'ani ro'u, "Onaa wai ruhasia Barabas tana'amou, ma wai ha'ahe'uaa Jisas nara 'unua 'inia Ha'atahi?"

Miraau awara o'ani, "Rabua na'i dadaahoro!"

²³ Mia Paelat 'a o'ani, "Ini 'uaana? 'E 'ino he'ua na haua?"

Miraau awara raha ro'u o'ani, "Rabu ahita'inia na'i dadaahoro!"

²⁴ Na'i 'ohasi 'ia Paelat 'a 'omesia do 'ai bwarai ha'a-auruhi'i 'ado'adodaa'i ma 'omesia do 'a ga'i bwa'i orea mai to'o'a i ha'agogoru. Naasi ma 'unua dorai waa mai rabo'oi wai ma dorima na'i

maadaau. 'A o'ani, "I mae nai haua mo'oni, 'a auru na'i hungamoou. 'Inau 'au dadara'a."

²⁵ Miraau o'ani, "A goro moi. Nugaa mai auru na'i hungameeu mana'i hungadi pwira amee'i."

²⁶ Mia Paelat 'a ruhasia Barabas, ma 'unua tanaraau sae hehei'oi ana'i dorai rohoa Jisas 'inia hasiwaro baabau marai waia hura'a 'anai rabua na'i dadaahoro.

'Iraau Sae Hehei'oi

*Rau Ha'i Maho Ha'ada'ada'a 'Inia Jisas
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)*

²⁷ 'Iraau sae hehei'oi ana'ia Paelat rau waia Jisas siri na'i kae ruma ana Paelat. Miraau mwani sae hehei'oi hako na'i ruruha adaau rau goni wou beirau marau ura garigaria Jisas.

²⁸ Rau rahi'i bwana ana'i marau ha'ato'onia 'onaai mwaeraha 'inia to'oni tewa wangawanga.

²⁹ Rau tagoraai hihiri bwau warorarak ma-
rau nugaa na'i bwauna. Rau ha'adaua 'inia
'a'abi ni mwaeraha na'i rima odona. Rau top-
ira'i ruru tanaa, rau ha'ada'ada'a 'inia marau

o'ani, "Ha'aasaai mwaeraha adaui Jiu." ³⁰ Rau
ngisuhia marau rahiai 'a'abi baania marau rubu-
rubuai bwauna 'inia. ³¹ Na'i 'oha rau ha'ada'ada'a
hako 'inia rau rahia aho'i to'oni wangawanga
narau ha'ato'onia 'inia marau ha'ato'onia aho'i
'inia to'oni ana maraugu waia 'ari 'anai rabua
na'i dadaahoro.

*Ra Rabu Ahita'inia Jisas Na'i Dadaahoro
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)*

³² Na'i 'oha 'iraau hehei'oi rau waia Jisas hura'a,
rau 'ariwou marau heisadoi beiai sae ni Saerin
na atana 'ia Saemon. Miraau sae hehei'oi rau

ha'a-'usu'usua do 'ai suru'iai dadaahoro ana Jisas.
³³ Rau 'ariwou ro'u marau ada na'i dora ra 'unua
 'inia Golgota. 'Ado'ado 'ana naasi “Dora ni Korai
 Bwau Sae.” ³⁴ Mara haua tanaa Jisas i waen ra
 doraria 'inia maho mahai. 'Oha na gono maania
 'a 'ageta'i gonohia.

³⁵ 'Iraau sae hehei'oi rau rabua'a Jisas na'i
 dadaahoro. Na'i muri, rau gaasi ha'ara 'anai
 sadoia tei nai to'ora'i to'oni ana'i. ³⁶ Na'i muri
 rau heinagu marau boesuria Jisas, ra gasi
 'a'auhia tara'i sae. ³⁷ Marau usuai usu-usu na'i
 baba marau rabua na'i bwaunai dadaahoro 'anai
 ha'ata'inia taha na ta'aa narau 'adoma'inia do 'a
 haua. Rau usua o'ani,

NAANI A JISAS, MWAERAHA ADAUI JIU

³⁸ Mara rabua ro'u i rua sae beriberi beia
 Jisas. 'E ta'i na'i aba odo mana nata nei na'i
 aba maha. ³⁹ Miraau sae ra taha horo 'isi
 rau ha'atee ha'ata'aia Jisas. Rau arabwau 'ini
 ha'atotooa. ⁴⁰ Rau o'ani, “Mmm naasi, i'oe
 na'o 'unua ani do'oi kaii Ruma Maea ana
 God ma'oi matai ha'a-urasia aho'i ro'u moi na'i
 raronai oru dangi? 'Onaa i'oe garena God ha'a-
 momori, 'oi ha'atahi'o haari'o ma'oi dio mai
 baaniai dadaahoro.” ⁴¹ 'Iraau Na'ohadaa'i Piriisi
 mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses miraau
 tara'i saemaua ro'u rau ha'ada'ada'a ro'u 'inia
 Jisas. ⁴² Rau o'ani, “Ome, sae he'ete'i 'a matai
 ha'atahi'i ma bwa'i ha'atahia haaria. 'A 'ua? 'Iia
 naasi mwaeraha adau Israel? 'Onaa 'ai dio
 baaniai dadaahoro, naasi gai hinihinia. ⁴³ 'A
 'unua tarau do'a 'u'uria God ma 'unua do 'ia 'e
 Garena. Naasi, 'onaa 'ia God 'a 'adoma'inia magai
 re'ia God 'ai ha'atahia na'i 'ohani.” ⁴⁴ Mana rua
 sae beriberi nara rabua beia Jisas raru ha'atee

ha'ata'aia ro'u o'asi.

Jisas 'A Mae

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Ma na'i angi ta'i tangahuru mana rua na'i dangisi, 'a kuhi bwarasiai kantri hako tari na'i angi oru. ⁴⁶ Mana'i angi oru abaidangi 'ia Jisas 'a totoro o'ani, “Elai, 'Elai, lama sabaktani.” 'Ado'ado 'ana, “God agua, God agua, 'ini 'uaana na'o gagata'iniau 'inia?”

⁴⁷ Tara'i sae narau ura gaarangi rau rongoai awara o'asi ana marau o'ani, “'Ei, 'a kukua Elaija.” ⁴⁸ 'E ta'i abe 'iniraa na 'eba wou ma rahiai mareho na matai omi'i wai. 'A ha'abunia 'iniai waen mahai ma nugaa na'i hasi'e'i ma taranga'inia ara'a na'i ngoona Jisas do 'ai gono.

⁴⁹ Ma tara'i sae rau o'ani, “Gai 'ome'ome ga'u magari re'ia 'onaa 'ia Elaija 'ai boi 'anai ha'atahia.”

⁵⁰ Mia Jisas 'a totoro raha ro'u maagu nuga manawa. ⁵¹ Mana bwana ubu-ubu'a ra rohe bwarasia 'iniai dora maea na'i Ruma Maea ana God, 'a maakari heihoa taraawa'a bo ta'eha ma dio. Mana nunu 'a 'ihara'iniai ano. I hau ra makasa ⁵² mana wabwa suri'i hera ra wawaa'a. Ragoi sae nara odo-odo na'i maana God nara bwani mae ra suruta'e aho'i. ⁵³ 'Oha na suruta'e a Jisas baaniai mae, rau hura'a baani'i hera marau 'ari na'i 'omaa maea i Jerusalem. 'A rago i sae narau re'iraa.

⁵⁴ Hoita, na na'otara adaui hehei'oi mana sae hehei'oi narau 'omesuriai abena Jisas, rau maaa'u di'u 'oha rau arunganai nunu raha marau re'i'i mwani mareho nara to'o 'isi. Rau o'ani, “Ha'amomori. 'Ia mo'oni huunai garena God.”

⁵⁵ 'A ragoi urao narau ta'i boi a Jisas baa-niai Galili narau 'a'auhia na'i 'aariha na haasi. 'Iraausi rau gere ura ha'atau moi maraugu wanawana 'ari 'inia Jisas. ⁵⁶ Tara'i nei 'iniraa naasia Meri ni Magdala, Meri inana Jems mia Josep, mana inana Jems mia Jon, gare ana'ia Sebedi.

Ra Rahia Dio i Abena Jisas

Baaniai Dadaahoro

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷ 'E sae toto'ora ni 'Arimatea na awa na'i Jerusalem, atana 'ia Josep. 'Iia 'e ta'i sae na suria ro'u a Jisas. Na'i 'oha na gaarangi suu'a i sina ⁵⁸ 'a 'ari beia Paelat ma ha'angoniai abena Jisas. 'Ia Paelat 'a ha'awatea dorai rahia dio i abena Jisas tanaa Josep. ⁵⁹ Mia Josep 'a 'ari ma hauai abena. 'A ho'ua 'inia bwana mamaahui haoru ⁶⁰ ma aoraa na'i wabwa ana haaria nara 'eria na'i abenai kae hau. Ai'a ta sae ga'u narai toringia na'i wabwasi. Ma hugesia kae hau 'anai honosiai maanai wabwa ma han'o'a. ⁶¹ 'Ia Meri ni Magdala mia nata Meri raru heinagu gaarangiai maanai wabwa na'i 'ohasi.

'Iraau Sae Hehei'oi Rau 'Omesuriai Wabwa

⁶² Dangi ahora naasi dangi ni mamaro adaau Jiu. 'Iraau Na'ohadaa'i Piriisi miraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau 'ari beia Paelat ⁶³ marau o'ani, "Saemaua, meu 'adoma'i aho'isiai mareho na 'unua i sae pwapwaari'isi. Na'i 'oha na tahi mau 'a 'unua do 'e rua dangi nai hako mana'i oruna 'ai tahi aho'i. ⁶⁴ Naasi meu rabasia do'oi 'unua tanaraau sae hehei'oi amu'i marai 'omesuri na'i wabwa tari oru dangi. 'Iraau

rongoiusuri ana'i rau gasi beriai abena maraigu pwari'iraaui noni do 'a tahi aho'i. 'Onaa rai haua o'asi, mai ta'aa di'u baaniai pwari'i na haua ga'u na'i na'o."

⁶⁵ Mia Paelat 'a o'ani 'iniraaui, "Moi waa'i tara'i sae hehei'oi agu'i mamoi 'ari 'omesuri na'i wabwa suriai here namou 'adoma'inia do 'a ga'i goro." ⁶⁶ Marau 'ari narau pono ha'ababauai maanai wabwa marau nuga'i sae hehei'oi 'anai 'omesuria. Marau nugaai maho na'iei 'anai 'iraraa do 'onaa ta sae nai raba tahangia.

28

Jisas 'A Tahi Aho'i

(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Murinai dangi ni mamaro, na'i wa'aria i dangi sade, 'ia Meri ni Magdala mia nata Meri, raru 'ari 'anai 'omesiai wabwa. ² Rarugu 'asu'a ma to'o'a i kae nunu raha, 'inia 'e enjel ana Araha God 'a dio mai baaniai aro ma hugesiai hau baaniai maanai wabwa ma heinagu na'i hungana. ³ Ni hauraena tari auru na'i 'u'una 'a wadora'i 'onaai mararea mana bwana ana 'a mamaahui di'u 'onaai tagai 'abe. ⁴ 'Iraau sae hehei'oi narau 'omesuri na'i wabwa rau mamaa'u marau 'idi'idi marau dionga'i narau dadao 'onaai sae na mae.

⁵ Mana enjel 'a o'ani 'inirarua rua urao, "Murui abu mamaa'u. 'Au 'iraraa muru boi siba 'inia Jisas nara rabua na'i dadaahoro. ⁶ 'Iia 'a ai'a awa 'ini, 'a bwani suruta'e aho'i 'onaai 'unua ana mau na'i na'o. Murui boi mamurui re'iai dora na dadao ga'u iei. ⁷ Hoita, murui aho'i

raurau mamurui maania tanaraau rongoiusuri ana'i o'ani, "Ia Jisas 'a tahi'a aho'i. 'Iia 'ai na'o 'ari Galili 'ini'amou. Na'i 'isi namoigu sadoia na'iei.' Naasi maho nau boi 'inia 'anai 'unua tana'amurua."

⁸ Mararu 'eba aho'i raurau ha'i mamaa'u. Ma'ata raru wa'ewa'e di'u ro'u. Raru 'eba 'ari 'anai maaniai tarohasi tanaraau rongoiusuri.

⁹ Rarugu 'asu'a mararu heito'oi beia Jisas mia o'ani 'iniraru, "Maia." Raru 'ari wou mararu topira'i ruru auru mararu dau na'i uwana mararu ha'arahesia. ¹⁰ Mia Jisas 'a o'ani, "Murui abu mamaa'u. Murui 'ari mamurui maania tanaraau do'oragu'i, rai 'ari Galili. Na'i 'isi naraigu sadoiau na'iei."

Saemaua Adaa'i Jiu Rau Haa i Pwari'i

¹¹ Na'i 'oha na rua uraosi raru 'ari 'anai 'omaa, tara'i nei 'iniraau sae hehei'oi narau 'omesuri na'i wabwa rau 'ari beiraau Na'ohadaa'i Piri-isi marau maania tanaraau i taha na to'o.

¹² Miraau Na'ohadaa'i Piriisi ma tara'i saemaua ro'u, rau rurugoni. Rau 'adoma'i aratara 'anai ha'a-karekarerau sae hehei'oi narau 'omesuriai wabwa 'inia kae ha'a. ¹³ Rau 'unuraau mai sae hehei'oi 'isi 'anai horiraau marau o'ani,

"Moi ha'arangasia do 'iraau rongoiusuri ana'ia Jisas rau boi waa i abena na'i rodo 'oha mou mauru. ¹⁴ 'Ai abui ta'aabemoou. 'Onaa 'ia Paelat 'ai rongoa domou mauru na'i 'ohasi, 'i'ameu nameigu mamaani ha'a-odoodoa tanaa neina

bwa'i taesu'a momoou." ¹⁵ Miraau sae hehei'oi rau daa i ha'a marau 'ari narau maaniai ma-

maanisi 'onaai 'unua ada tanaraau. I maamaanisi 'a 'adarara 'ari beiraau Jiu. Tari dangini ra mamaania mau.

*'Ia Jisas 'A Ha'a-'u'uriraau**Rongoiusuri 'Iniai Kae Tagora**(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23;**Buka Tatau'aro 1:6-8)*

¹⁶ 'Iraau ta'i tangahuru mana ta'i rongoiusuri rau hano 'anai Galili. Rau 'ari na'i hungahunga na 'ia Jisas 'a 'unua dorai 'ari na'iei. ¹⁷ Na'i 'oha rau re'ia Jisas, rau ha'arahesia. Ma'ata tara'i nei 'iniraa rau ai'a taraa hinihini do 'ia Jisas naasi.

¹⁸ Mia Jisas 'a boi beiraa ma o'ani, “Ia God 'a 'unua do 'inau wai marungi'i mwani mareho hako na'i aro mana ano. ¹⁹ Naasi moi hura'a suria hako i marewana mamoi taroha'iniau tanaraau sae marai ha'i rongoiusuri agu'i. Moi bwareomaeeraau na'i atana Ama mana Gare mana Hi'ona Maea. ²⁰ Moi ha'ausuriraa marai araisuri'i hako i Ha'atora nau haa'i tana'amou. Mamoi 'iraraa do 'inau wai awa tarau bei'amou tari 'oha nai hako marewana.”

Taroha Goro mana Usuusu Maea
The New Testament in the Arosi language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Arosi

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Arosi

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

444a3934-0a25-5ce9-b53e-5049851eb3b5